

"דינוזאור בנחל שחורה" או "תעלומת האבן השחורה"

כתב: יעקב דפני

לקורא/ת הצעיר/ה

הסיפור שלפניך : אינו דמיוני למרות שעלילתו דמיונית / דמויותיו דמיוניות, אך קיימות במציאות/ אין בו ניסים, אך יש נפלאות/ הוא לא נועד לחנך, אך בא ללמד/ לא נכתב על ידי מורה.

- פרק א' : בו יסופר כיצד הפך יואב מסתם ילד לגיבור של סיפור - 2
 פרק ב' : איך הכיר יואב את אוריאל וכיצד נרקמה המשימה - 6
 פרק ג' : התארגנות לקראת המשימה - 13
 פרק ד' : ביקור במכרות הנחושת והקשר לעצם השחורה - 21
 פרק ה' : כיצד יצאו הנערים לטיול בנחל שלמה לחפש עקבות - 33
 פרק ו' : על צלפים, שפנים וחרדוני מדבר - 43
 פרק ז' : חוצים בדרכם נחלים מן העבר - 49
 פרק ח' : גשם של כוכבים - 53
 פרק ט' : בו יסופר כיצד עוברים את הגבול - 57
 פרק י' : התחלה טובה ותוצאות מעודדות - 60
 פרק יא' : החבורה יוצאת לסיור אווירי - 62
 פרק יב' : כוחו וחולשתו של האינטרנט - 65
 פרק יג' : מסתבכים במזימות בינלאומיות - 67
 פרק יד' : הרפתקאותיה של דינה - 70
 פרק טו' : הגילוי - 73
 פרק טז' : הזיהוי - 79
 פרק יז' : מה קורה כשכוח עליון מתערב. - 81
 פרק יח' : סוף דבר ומחשבות שלאחר מעשה - 87

פרק א'

איך הכיר יואב את אוריאל וכיצד נרקמה המשימה

הכל החל באבן שמצא נער על חוף הים. תשאלו: מה כל כך מיוחד בסתם אבן שמצא סתם נער על החוף? בשביל זה צריך להכיר את יואב, ולגלות שאיננו סתם נער, וגם האבן שמצא לא הייתה סתם אבן, והעיקר - כמו ברוב הסיפורים - בהתחלה קשה היה לנחש שבסוף ייצא מהתחלה כזאת סיפור, ולא סתם סיפור - כמעט סיפור בלשי.

היה זה באחד מאותם ימי שבת של תחילת הקיץ, שבהם כבר אי-אפשר לטייל בערוצי המדבר בשל החום, ואז כל שנותר לעשותו הוא לצאת, הורים וילדיהם, אל החוף. בעוד שההורים מתרווחים להם על החול, מתמרנים בין שכיבת פרקדן ונמנום בצל הסוככים הניידים, לבין טבילה סמלית בים - שלמרות חום האוויר מימיו עדיין צוננים - עסוקים הילדים בעיסוקים יותר 'מעשיים'. כמה מהם מנסים לדוג דגיגים תמימים באמצעות שקיות פלסטיות שקופות שמולאו בפירורי לחם לפיתיון, הנפתחות לרגע ונסגרות בזריזות כשדגיג סקרן ורעב חודר פנימה. ילדים אחרים שוחים במים, מצוידים במסכות צלילה, מציצים אל חרכי השונית, צוללים לקרקע הים להרים שבר אלמוג או קונכייה, או רודפים אחרי דגי האלמוגים הצבעוניים עד לפתחי מאורותיהם.

יואב, שכפי שאולי כבר ניחשתם הינו אחד מגיבורי סיפורנו, הוא נער ממוצע-גובה, בעל תווי פנים עדינים ושיער בהיר וחלק, מהסוג שדודות זקנות אוהבות ללטף. למי שמכיר אותו יותר טוב הוא מתגלה כנער חקרני, שמעסיק את עצמו במחשבות עמוקות על דברים שנערים אחרים, רגילים, בכלל לא שמים אליהם לב. באותו יום בו מתחיל הסיפור היה רכון על הסלעים שבפאת המים שהחלו לסגת לקראת השפל הקרב, מזיז או הופך את האבנים הרטובות ומתבונן בחיות הקטנטנות המסתתרות מתחתן. מתחת לכל אבן או סלע שטוח מכוסה ירוקת אצות שהפך, חושף את חלקה המוצנע לאור, התגלו לו עשרות סרטנים זעירים שסנוורו באור החזק. במהירות היו מתחילים להתרוצץ, נחפזים

לעבור ולהסתתר בצדה השני, המוצל-כעת של האבן, או מתכרבלים בסבך האצות. החלזונות והתולעים שנחשפו לאור החזק היו נעים אף הם באותו כיוון, אך בזחילה מייגעת. בתחילה סבר שהאור מפחיד אותם, עד שהבחין בדגים צבעונים וזריזים, שהמתינו לצידו, ששים לנצל את ההזדמנות שנקרתה להם, לחדור אל בין האבנים וללכוד את התולעים והסרטנים שנחשפו.

אילת היא, כידוע לכם, עיירה דרומית, שקמה על הקרקע הצחיחה של המדבר המקיפה משלושת עבריה, ולמרגלותיה מפרץ אילת הכחול וצלול המים. זוהי עיר שרחובה הראשי מתחיל במדבר צחיח והוא גולש לו כדי לטבול את רגליו במימי המפרץ. יואב, שנולד במושבה שבמרכז הארץ, התקשה תחילה להסתגל לחום וליובש ששררו כאן ברוב חודשי השנה. הוא התגעגע לנוף הירוק, לפרחי האביב ולקרירות הנעימה של הקיץ הים-תיכוני. הוא גם זכר את הטיולים שטייל עם חבריו אל חורשת האורנים שבפאתי המושבה ללקט פטריות בחורף, ולתאנים ולחרובים שהיו קוטפים הוא ואביו בטיוליהם בהרי יהודה הסמוכים.

לבסוף הסתגל. בהדרגה התרגל לאקלים המדברי ולשמש שאיננה מסתתרת גם בימי החורף הקרים. עד מהרה למד לצלול במימי הים כשפניו מכוסים מסכת צלילה, והיה מסוגל לעצור את נשימתו למשך דקות ארוכות תוך שהוא חולף על פני חרכי השונית ומשטחיה. בקיץ היה מצטרף לשכנו הדייג בצאתו לדוג בסירתו ברחבי המפרץ, ושב עמוס קונכיות צבעוניות ודגים מפרפרי. כרוב הנערים הוקסם יואב מהיצורים החיים בים על מגוון צבעיהם ואורחות חייהם, אך משום-מה נמשך יותר אל הקונכיות הריקות. בעוד שהדגים וחיות-הים האחרות נרקבו ואיבדו את צורתם לאחר שנלקחו או נפלטו מהים, נשתמרו צבעיהן ויופיין של הקונכיות שמצא בחוף גם אחרי שבועות וחדשים. הוא אהב להתבונן בצורותיהן וצבעיהן, והיה מתפעל מהעיטורים שעוטרו אותן, ובילה בעיסוק זה שעות ארוכות.

בחטיבת הביניים, בה החל ללמוד לפני שנה, נחשב יואב לידען בתחומי הטבע והמדעים, אך לא כמי ששואבים את ידיעותיהם מן הספרים אלא דווקא מאלה שמפרקים כל מכונה ואביזר הנקרים על דרכם, מחטטים בקרביהם, כדי 'לראות מהיכן צומחות הרגליים'. הוא לא הסתפק בתכונות הנראות לעין של האבנים וגזעי העצים שמצא בשיטוטיו, אלא היה נוהג להחיות מהם צורות מצורות שונות שדמיונו יצר - דמויות של חיות ושל אנשים. בחדרו היה מציבם בצורות מיוחדות, כפסלי אבן 'טבעיים', שהמבקרים בביתם התלהבו למראם. הוריו היו מתבדחים על חשבונם, באומרם שרק בטעות נולד להם. יואב היה צריך להיוולד - כך אמרו - לנתן דודו, אחי אמו, שגר במרכז הארץ. נתן הוא חובב טבע מנעוריו, וכיום מורה המלמד בסמינר למורים. הוא נוהג לפרסם רשימות באחד מעיתוני הנערים, במדור הקרוי בשם "הטבע שלנו גדול וירוק". מאז שעברה משפחתו של יואב לגור באילת, היה חוזר ומבטיח ליואב שיבוא להתארח בביתם ויחד יטיילו בסביבה, אך תמיד צף עיכוב כלשהו שגרם לדחייה. כשהגיע לבסוף לפני כמה חדשים, ויצא עם יואב אל גינת ביתם, לא הפסיק להתפעל מהאבנים שהיו פזורות בחצרם: "איזה אבנים יפות יש כאן, ומעניינות. אתה יודע כמה אפשר ללמוד מכל אבן. כזאת? אבן זו למשל, -" אמר בהצביעו על אבן אפורה, כמעט שחורה - "עשויה מלבה שפרצה מלוע הר געש לפני מאות מיליוני שנים והתקררה. ואילו זו שעל ידה, הבהירה יותר, היא אבן גיר שנוצרה על קרקעיתו של ים קדום שהתייבש ועבר מן העולם, ויש בה שרידי יצורים שחיו באותו ים. לכל אבן סיפור משלה, צריך גם לדעת לפענח אותו. כתבתי פעם רשימה לעיתון בנושא הזה. אשלח לך בהזדמנות..."

יואב שתה בצימאון את הסבריו של דודו, למרות שהרצאותיו היו ארוכות ומפליגות בפרטי-פרטים שלא הבין, אך לא העז להפסיקו אותו כדי לשאול. מרוב שמחתו על כי הזדמנה לו אוזן קשבת לידיעותיו הרבות, היה דודו שוכח שבן-שיחו הוא בסך הכל נער שידיעותיו מוגבלות. בתחילה לא נדבק יואב בהתלהבותו של דודו, וחשב לעצמו עד כמה מוזרים הם תחביבי המבוגרים. מוטקה, דודו האחר, הוא חובב בולים. כל פעם שהם באים לבקר הוא לוקח את יואב לחדרו, שולף את אלבומיו, את המלקטת (שגם קוראים לה פינצטה) ואת הזכוכית המגדלת

הענקית, ומציג בפניו בגאווה רבה את רכישותיו האחרונות. יואב אהב להסתכל בבולים ובציורים המרהיבים שעליהם, אבל את מוטקה העסיק יותר ערכם הכספי של הבולים - כלומר כמה כסף יוכל לקבל עבורם אם יסכים למכור אותם - ולא ייחס חשיבות רבה ליופיים או לדמויות המתוארות בהם. להיפך, הוא התפאר דווקא בבול דהוי שכמותו יש בעולם לא יותר מכמה עשרות פרטים, ואמר שהוא שווה אולי עשרת אלפי דולרים.

נתן דודו היה שונה. עיניו אורו לכל ממצא, והתלהבותו הכמעט נערונית הדביקה את יואב. באחד הימים יצאו לטייל באחד מערציו הנחלים שממערב לעיר, כדי לחפש חול צבעוני כדי להכניסו באמצעות קשית של שתיה לבקבוק שקוף וליצור ממנו צורות ודגמים כמו שמוכרים בחנויות המזכרות. מהטיול חזרו גם עם מאובנים - שבר קונכיית חילזון, שלד של אלמוג שרק בקושי אפשר היה להבחין בו שאיננו סתם אבן, ומין של צדפה דמוית שופר שנתן כינה בשם "רודיסט", ואמר שהם כבר לא קיימים היום כי נכחדו לפני מליוני שנים, יחד עם הדינוזאורים.

מאובן של רודיסט

"כאלה אנחנו מוצאים כל הזמן" אמר לו יואב בביטול "הם בטח מהים שנמצא כמה קילומטרים מכאן".

"אתה טועה טעות חמורה." השיב דודו "אלה הם שרידיו של ים רחב-ממדים שכיסה את פני המזרח התיכון לפני מליוני שנים. מאובנים כאלה ממש מוצאים בהרי ירושלים ובגליל העליון שהוא רחוק מהים ובגובה של מאות מטרים. איך תסביר את זה?"

יואב הסתכל בו, לא-מאמין: "אז מה, אז הים ההוא היה גם בראשי ההרים בירושלים?"

לא, הים תמיד גבל בשפלה, אבל ההרים שסלעיהם נוצרו בים התרוממו והיום הם מתנשאים לגובה".

שיחתם נמשכה ולא אלאה אתכם בהסבריו הארוכים של דודו. לאט החל יואב להבין, ובדמיונו כבר הצטייר נופ הים הקדום, שהשתרע מאופק לאופק (לדברי דודו לא התרוממו אז עדיין ההרים הסוגרים על המפרץ), שלטאות ענק ודינוזאורים היו מהלכים על חופיו וזוחלים ימים שוחים במימיו, וכאן גם היו החילזון והאלמוג שאת שרידיהם החזיק בידו.

"אז אם כך, אז מדוע לא מוצאים בארץ מאובנים של דינוזאורים, כמו בכל הארצות האחרות?"

"שאלה טובה," השיב נתן "יש לה כמה תשובות: האחת, מאובני חיות גדולות מוצאים רק במקומות בהם שררו תנאים מיוחדים שבהם יכלו להשתמר - למשל, בביצות טובעניות שהחיות נלכדו בהן בשלמותם, או בתנאי יובש שנמשך מליוני שנים, שם נשמרו שרידיהם לבל יירקבו או יתפוררו. לא במקומות רבים בעולם היו תנאים כאלה; השנייה, נמצאו בארץ מאובני יצורים גדולים, אבל הממצאים היו מעטים ודלים - קצת שיניים, עצמות בודדות. אבל, יחסית לממדיה הקטנים של ארצנו, זה לא כל כך מעט; ושלוש, והכי חשוב, אני מאמין שעוד יימצאו גם אצלנו ממצאים שיביאו לארצנו מוניטין..."

וכשנסע דודו, שכח אצלם - או שמא השאיר לו בכוונה - כמה חוברות מאוירות, המתארות סלעים ומאובנים שונים, ואת הסיפורים שמאחריהם. כשטלפן אליו יואב לספר על כך ביקש דודו שישמור לו על החוברות ובביקורו הבא ישיבם לו. כשהחל יואב לדפדף בהן גברה התעניינותו והוא קרא אותן מתחילתן ועד סופן. אמנם לא הכל הבין, אך מה שלא הועילו שיחותיו עם דודו עשו החוברות הללו - הוא נדבק בחיידק אהבת המאובנים. משחדר החיידק,

שוב אי-אפשר היה להרחיקו. לא הועילו גם מאמצי אמו, שלא ראתה בעין יפה את תחביביו של נתן אחיה (אותו תמיד חשבה לנער שעוד לא בגר) ועוד פחות מזה רצתה שבנה יחידה ייחשף אליהם.

ואם מזכירים את אמו, זו סבלה מתחביביו של בנה בשני מובניה של המילה - 'סבלה אותם' וגם סבלה מהם. במיוחד הייתה מתעצבנת כשאבק המדבר, שנגדו הייתה מנהלת מלחמה מתמדת - נועלת כל פתח וחלון, ומסתובבת כל הזמן עם מברשת נוצות לסלקו - היה שוקע על המדפים גדושי האבנים. וכשהייתה מנסה להזיזן כדי לנקות מתחתן היה יואב מתקומם בכל כוחו, מחשש שמא תשבש לו את הסדר שקבע לו. בסוף ויתרה, אך בסתר ליבה קיוותה שביום מן הימים ימאס עליו האוסף המגוחך הזה, והוא יתחיל להיות נער 'נורמלי', שמסתפק בספרי הרפתקאות או משחק במשחקי מחשב כיתר בני-גילו. ואם כבר אספנות - הייתה רוטנת - מה רע באוסף של בולים, או בתמונות שאפשר לאחסן בארון, ושאינם צוברים אבק על הכוננית?

כך או כך, גם ביום בו מתחיל סיפורנו אסף יואב כמה חלוקי אבן מעוגלים, שנערמו בכובעו הרטוב והמרופט, שהיה מונח הפוך על הקרקע. אמו לא התירה לו לצאת את הבית בלא לחבוש כובע בד רחב-שוליים, כדי להגן על פניו וראשו מפני קרניה הקופחות של השמש. בתחילה עוד ניסה בכל כוחו להשתמט מחובה זו, ובכל מאודו התאמץ לאבד את הכובע, או לפחות ללכלך אותו עד שאי-אפשר היה לזהות את צבעו המקורי. אבל, מיד עם שובו הביתה הייתה אמו משליכה את הכובע לסל הכביסה ומוציאה מהארון כובע חדש. עתה, משהפך לחובב-טבע, היה הכובע עבורו מכשיר רב-שימושי - מטפחת לנגב בה את הזיעה, כפפה לאחוז ביד כל מיני חיות שאי-אפשר לקחתם ביד חשופה - עקרבים, סרטנים וחרקים עוקצים - ואחרון, ולא-פחות חשוב - כלי קיבול לצרור בו ולשאת הביתה את הממצאים שאסף.

לאמיתו של דבר העדיף את חוף שמורת הטבע של האלמוגים, שעל שפת המים פזורים בה שברי אלמוגים וקונכיות שנפלטו מהים. אבל שם היו הפקחים נטפלים אליו ואוסרים עליו לקחת אבנים מכל סוג. על כן היה גורר את אביו לחוף הרחצה הגובל בשמורת האלמוגים שם חפשי היה לאסוף אבנים וקונכיות ככל שיחפוץ.

ובכן, נשוב אל יואב שהשארנו אותו על החוף, מחטט באבנים ומרגיז את הסרטנים והחלזונות. תוך כדי נבירה בחצץ נתקל לפתע באבן שחורה ומוארכת, שהייתה נעוצה בקרקע הלחה. אף שהייתה מכוסה רובה בחול משכה את תשומת לבו בצבעה השחור כפחם ובנצנוץ גבישים מבריקים שבקע מתוכה כשחדר האור לסדקיה. בחלקה התחתון הייתה צמודה אל סלע-החוף ולא היה קל לשלפה משם. אך יואב לא ויתר. הוא חפר סביבה בעזרת אבן אחרת, חדה, שפשף וגרד וסופו שהפרידה מהסלע והוציאה משם. שעה ארוכה עסק בניקוייה תוך שפשוף בחול עד שמשטחה החיצוני הבהיק כפחם שחור. אז צרר אותה בכובעו. הוא לא שכח להראותה לאביו (האם כבר סיפרתי לכם שאביו היה מורה-מחנך בבית הספר בו למד יואב, והיה מעודדו בתחביביו?), אך זה, אף שבדרך כלל גילה עניין רב במציאותיו, חרג הפעם ממנהגו ולא הביע התלהבות רבה למראה האבן שנראתה לו כסתם גוש פחם.

האבן השחורה העסיקה את יואב מאד, אף שהתקשה להסביר לעצמו במה היא שונה מאבנים אחרות שמצא בעבר. היה מתבונן בה במשך שעות, מקווה שבדרך כלשהי תסגיר את סודה. אך בהדרגה דעכה התלהבותו, והאבן תפסה את מקומה על המדפים הגדושים שבחדרו, בין שאר האבנים שאסף, שבהדרגה הסתירו אותה מעיניו ודחקוה מתודעתו.

פרק ב'

איך הכיר יואב את אוריאל וכיצד נרקמה המשימה

כדי להגיע להמשך הסיפור עלינו לפגוש את יואב כמה חדשים מאוחר יותר, בתחילת שנת הלימודים. במסגרת פעילויות להכרת הסביבה של המגמה לטבע בבית הספר, יצאו תלמידי כיתות ז' לטיול בנחל גשרון. ערוץ הנחל הידוע ביופיו ונפו המדברי הוא יעד קבוע לטיולי בתי הספר באילת. לקראת הטיול כונסו כל תלמידי השכבה באולם הגדול, והמורה לגיאוגרפיה השליכה על האקרון שקופיות של נופי האזור, המתארות את סוגי הסלע המצויים בו ואת הצמחים והחיות הנפוצים. המורה, שכוונתה הייתה רצויה, דרשה שגם יקראו בבית, לקראת הטיול, את הפרק על החי והצומח בספר חדש, המתאר את נופי האזור. רוב התלמידים, שמניסיונם ידעו שהמורה בלאו-הכי תשכח לבדוק אם קראו את הפרק, לא טרחו אפילו לפתוח את הספר. היחידה – קרוב לוודאי – שקראה את הפרק מאלף עד תו, הייתה דינה, מכיתה ז'4, מי שגישתה הרצינית ללימודים העיבה לא מעט על חיי החברה שלה. אל נא תשכחו אותה, עוד נפגוש בה בהמשך.

למרות כל הכוונות הטובות, היה זה עוד אחד מאותם טיולים שבהם נדחסים ארבעים תלמידים לאוטובוס, מרעישים שמים וארץ, ובסופה של נסיעה לא-ארוכה יורדים באיזושהי 'תחנה' במדבר, מתחילים ללכת בשבילים התלולים אחרי המדריך, שמתעכב ומסביר כל ציפור, צמח או חרק שמזדמנים על דרכם, בעוד שכל חפצם של התלמידים הוא להגיע מהר ככל האפשר לאוטובוס שיחזירם הביתה. כזהו היה גם טיולן של כיתות ז'.

משהחלו ללכת, היו כל הנערים - בעיקר הבנים - נדחקים קדימה לרוץ בשביל הצר, כדי להיות ראשונים אחרי המדריך. זה מצדו עשה מאמץ ניכר לבלום את ריצתם, ולו רק כדי שלא ידחפו זה את זה לתהום הפעורה משני עברי השביל. המורות ועוד כמה אימהות שהצטרפו לטיול, לא עמדו בקצב הצעידה ועד מהרה פיגרו אחרי הנערים. לבסוף הסתפקו בהליכה בסוף הטור, משתדלות כמיטב יכולתן להקפיד שאף אחד מהתלמידים לא יסטה מהשביל לטפס על המדרון התלול, או חס וחלילה ימעד ויפצע. בקיצור, כולם רצו שהטיול יעבור בשלום. אחת לכמה מאות מטרים היה המדריך, שהציג עצמו בשם אוריאל, עוצר במקומו, מצביע בידו על אחת הפסגות הסמוכות ומסביר משהו, או מתכופף להרים מהקרקע חרק או פרח, להמחיש לתלמידים את נושא הטיול - הסתגלות צמחים ובעלי חיים לתנאי הקיום במדבר הצחיח. קולו נבלע בהמולת הנערים, ורק המעטים שהקיפוהו יכלו לשמוע את הסבריו. היתר צעדו אחריו כעדר כבשים אחרי הכבשה המוליכה, המשכוכית.

יותר משעניין אותם נושא הטיול - טבע איננו נושא חביב במיוחד על נערים בגיל זה - הוקסמו הנערים מקולו הבוטח של המדריך וחזות פניו הבוגרת - הצעירה מזו של המורים, שנחשבו בעיניהם לנציגי עולם המבוגרים. במיוחד נמשכו אליו הבנות ("מעניין אם יש לו חברה").

מאחור, בסוף הטור, מהורהר ומכונס בתוך עצמו, פסע יואב. כמי שהיה מורגל יותר לטיולים במדבר מחבריו, מצא יותר עניין בהתבוננות בצורות הנוף שמסביבו ובאבנים הפזורות לצדי השביל, מאשר בהליכה המזורזת ובדחיפות והמריבות הקטנוניות שהעסיקו את יתר בני כיתתו.

לכן היה מבחין בלטאות ובצפרים שחמקו מעיני האחרים. הפעם גם מצא עקרב שחור שהסתתר מתחת לאבן. לצערו לא היה לידו אף לא אחד מבני הכיתה שיוכל להעיד אחר-כך אל מול פניהם הלא-מאמינות של חבריו, כשיספר להם על כך. פתאום נתקל באבן שכמותה לא ראה מעודו. האבן דמתה לקונכייה של חילזון, אך הייתה כה מלאה וכבדה, עד שבקושי הרימה מהקרקע.

במאמץ הגיע עמה במרוצה אל ראש הטור, מפלס לו דרך אל המדריך כדי לשאול אותו לטיבה.

"אה זה?!...כן. זאת קונכייה מאובנת של חילזון (כאילו שיואב לא ידע...?!)" הפטיר המדריך במשפט אחד קצר, כיוצא כדי חובה. "תמצא לא-מעט כאלו בנחל הזה, אם רק תפקח עיניים..."

"כן, אבל מדוע היא כל כך כבדה? הרי קונכייה צריכה להיות חלולה וקלה, וזאת ההפך – אטומה וכבדה. ומהם כל הזיזים שעליה??" שאל יואב, אך קולו נבלע בהמולה. נראה שהמדריך התעלם משאלתו. אבל תשובה בכל זאת קיבל, מכיוונו של רוני חברו:

"טיפש, הרי הוא כבר אמר לך שזה מאובן, מה? לא מספיק לך? מדוע אתה צריך לשאול כל כך הרבה שאלות?"

רק רוני יכול היה להרשות לעצמו לקרוא לו טיפש, מבלי לחטוף 'זפטה'. לכינוי 'טיפש' לא התכוון ברצינות. למרות הרגלו של יואב לשאול שאלות בלי הרף, כיבד אותו רוני מאד. יואב לא היה 'לפלף' או 'חנון', על פי המושגים השגורים בין נערי ביה"ס. נכון, הוא לא היה משתתף בכל התעלולים בכיתה, לא שיחק בכדורגל בהפסקות, וגם לא ידע בעל-פה את שמות שחקני הקבוצה המקומית. אבל, בכל זאת היה מצטרף מדי פעם לרוני כדי ללכת למשחקי הכדורגל

במגרש העירוני, וחברו היה מסביר לו באריכות את החוקים והכללים, על פיהם מתנהל המשחק. למרות נטייתו להתבודד היה יואב חבר טוב, המוכן ללכת באש ובמים לסייע לחברו. פעם שמע רוני את המורות משוחחות ביניהן על כך שהליכותיו המוזרות של יואב והסתגרותו נובעות מהיותו בעל מנת-משכל גבוהה. כששאל רוני את אביו - שאף הוא היה מורה בנעוריו, בטרם פנה לעסקים - לפשר הדבר, הסביר לו שבעלי מנת-משכל גבוהה מצטיינים בלימודים, אך רובם סובלים מבידוד בחברה. פעם ניסה לדבר על כך עם יואב, אך זה השתמט מהשיחה על הנושא, שבוודאי לא נעם לו. חבריהם ללימודים תמחו תכופות מה מצאו השניים האלה זה בזה. יואב, נער חולמני שכל עולמו מכונס בתחביביו, הלבוש תמיד ברישול. לעומתו, רוני היה נער 'רגיל', בשיער חום וארוך, הלבוש תמיד על פי ציוויי ה'אופנה' - מכנסי ג'ינס, חולצות טריקו צבעוניות עטורות כתובות אופנתיות ונעלי ספורט - וכמרבית בני גילו היה חובב של מוסיקת הפופ למיניה. בכל זאת, בילו השניים שעות ארוכות יחדיו. רוני היה מתלווה ליואב בסיווריו בסביבה, וזה גמל לו בצפייה במשחקי כדורגל או האזנה בצוותא לתקליטים שרכש. בוויכוחים, שהתנהלו ביניהם כמעט בכל נושא, היה רוני לרוב מקבל את דיעותיו המנומקות של חברו, ואילו יואב התייחס בסלחנות לביקורת חברו על התנהגותו המוזרה.

אך לא בזו הפעם. התעלמות המדריך פגעה בו מאד, והעיקר - חשפה את נקודת התורפה שלו: למרות הסתגלותו והתבדלותו מבני כיתתו, עדיין הייתה חשובה לו אהדת המורים והמבוגרים האחרים.

בהגיעם לנקיק הנחל, בעת ההפסקה למנוחה, היו הנערים עסוקים בכרסום הכריכים והחטיפים שנשלפו מהתרמילים, ואלה שכבר סיימו פרקו את עודף המרץ שלהם בטיפוס על המדרונות התלולים. יואב ישב בצד והביע את תסכולו בזריקת אבנים קטנות אל קיר הסלעים שממול. רוני התיישב לידו וניסה לקשור עמו שיחה, אך נרתע ממצב רוחו הקודר של חברו ופרש ממנו להתחבר לחבורה יותר עליזה. לפתע עבר לידו, כאילו בדרך אגב, אוריאל המדריך, התכופף אל יואב ואמר בקול שקט: "אל תחשוב שלא שמעתי את שאלתך. שמעתי והבנתי, אבל לא יכולתי לענות לך מיד. פשוט, ההמולה הרבה שעשו התלמידים סביבי החרישה את קולי. חוץ מזה" - הוסיף, כמעט בלחש - "ניחשתי שלא תסתפק בתשובה קצרה, ולא רציתי לפטור עצמי במשפט מתחמק. אם תרצה, בוא אלי הביתה בשעות אחרי הצהריים ונשוחח על כך, הרי אתה יודע היכן אני גר..."

יואב הכיר את אוריאל רק מעט, אך ידע שהוא גר בבית חד-קומתי המוקף בגדר צמחים גבוהה בשכונה הסמוכה, משם ראה אותו מדי פעם יוצא בג'יפ אפור ומאובק כשכלב-זאב גדול רובץ על המושב שלידו. בשל דמותו התמירה וכלבו הגזעי העריצוהו נערי השכונה. אפילו צליעתו הקלה של אוריאל לא גרעה כהוא-זה מכבודו בעיניהם. מאחר ולא טרח לטפח אתם קשרים, הסתפקו הנערים בכך שהיו מתקרבים אל גדר הבית כדי לזכות בתשומת ליבו של הכלב.

מחוזה זו של המדריך והזמנה לבוא לביתו נעמו לו, מצב רוחו השתפר ושארית הטיול עברה עליו בציפייה דרוכה לקראת הבאות.

בשעת אחרי הצהריים של אותו יום הלך יואב, מלווה ברוני חברו, אל ביתו של אוריאל. הוא לקח עמו כמה אבנים מאוספן, שביקש להראותם לו. מרחוק כבר זיהו את הבית לפי הג'יפ שחנה ליד השער, ונביחות הכלב לעברם של שני נערים שנטפלו אליו מעבר לגדר. אוריאל ישב על אבן שטוחה ששימשה לו ספסל בחזית הבית, שקוע בשיחה עם נערה, מן הסתם מדריכה שבאה להתייעץ עמו בנושא כלשהו. הוא קם ממקומו, קידם את פניהם בחביבות, הבריא את הנערים הטרדנים ופתח ליואב ורוני את השער המסורג. "היכנסו, חכו-נא לי בחדרי", אמר בהצביעו לעבר דלת הכניסה הפתוחה "הרגישו את עצמכם בבית. תכף אתפנה".

הבאים אכן הרגישו את עצמם בבית. ביתו של אוריאל דמה יותר לחדרו ה'מבולגן' של כל אחד מהנערים מאשר לסלון המהודר של הוריהם המבוגרים. היה ברור שניקיון וסדר אינם הצד החזק בחיי הרווקות של אוריאל. על הקירות היו תלויות תצלומים וחפצי-נוי שליקט בטיוליו בעולם, ובפינת החדר היו מונחים גושי סלע מכוסי אבק, כמו אלה שבביתו של יואב, אך גדולים יותר. על כל שולחן ועל המדפים נערכו ספרי טבע וחבורות מדעיות, מילונים ואנציקלופדיות, רובם היו פתוחים לקריאה, ואלה שהיו סגורים בלטו מתוכם סימניות מנייר מקופל – כהוכחה לכך שלא לקישוט נועדו. רוני מצא עניין באוסף הקלטות שנערכו ליד מערכת הנגינה, וניפנה לדפדף בהם. הכלב, שליווה אותם בהיכנסם, כשהוא נוהם ברטינה, כבר נרגע ורובץ לו בפינה על שטיח מרופט. כשהתקרב אליו יואב ללטפו לא יכול היה שלא להבחין באוסף נהדר של דוגמאות סלע צבעוניות בגדלים שונים שהיו מכונסות בסלסלה קלועה

שבאורח פלא לא הייתה מכוסת אבק כיתר האבנים. מעובדה זו יכול היה להסיק שהיו אלה הפריטים החביבים ביותר על אוריאל. הוא רכן והרים את הסלסלה, ושלף ממנה אבן אחרי אבן, גלגלה בידי ובהביט בה בעניין ולא מעט בקנאה - על אבנים כאלו יכול היה רק לחלום...

"גלעין" של צדפה

בדיוק אז סיים אוריאל את שיחתו עם האורחת, ליווה אותה אל השער להיפרד ממנה, ונכנס אל הבית. "אבנים אלו הן מזכרות שהבאתי מטיולי להימלאיה בשנה שעברה" אמר, וכשהבחין בניצוץ הקנאה בעיניו של יואב הוסיף: "לכל אבן סיפור משלה, הן בדרך היווצרה והן בנסיבות שבהן מצאתי או רכשתי אותה. אם אתפנה פעם מעיסוקי האחרים, אכתוב על כך ספר..."

"אשמח לקרא אותו!" השיב לו יואב, שמשום מה נזכר בנתן דודו.

"תודה לך. הבה נשוב למטרת בואכם אלי. אתה עוד זוכר את שאלתך?"

"כן, הפליא אותי שהמאובן של החילזון שמצאתי בטיול היה אטום ומלא באבן, לא כמו כל הקונכיות שאני מוצא על החוף. הרי אם המאובן הוא העתק מדויק של הקונכיה, הוא צריך להיראות ממש כמותה. לא כך?"

"נכון, אך זכור שמאובן איננו תמיד העצם המקורי, ולעיתים אפילו לא העתק מדויק שלו. קח לדוגמה קונכיה המוטלת על קרקע הים. לאחר שהחילזון שחי בתוכה מת, חודרים לתוכה חול ואבקת גיר הממלאים את כל חללה. במשך הזמן הם מתקשים והופכים לאבן, שהקונכיה משמשת לה תבנית. זה שלב ראשון בתהליך ההתאבנות. לפעמים - וזה כנראה מה שקרה כאן - האבן שנוצרת בתוך חלל הקונכיה עמידה יותר להתבלות מאשר הקונכיה עצמה, שנשברת או מתמוססת. אז נותרה בעצם רק טביעתה באבן שנוצרה בתוכה. כלומר המאובן כאילו נוצק בתבנית שהיא הקונכיה החלולה. לסוג המאובן הזה קוראים הגיאולוגים גלעין".

"מהו שממס אותה? מי-הים ממיסים את הגיר?"

היו ליואב שאלות נוספות, אך אוריאל הדף את ההתקפה באומרו: "לאט לך, אני לא בטוח שאני מסוגל לענות על כל השאלות שלך. חוץ מזה, אינך מוכרח ללמוד הכל בבת-אחת. תוכל לשוב אלי מדי פעם, כשתמצא משהו חדש. בינתיים ספר לי קצת על עצמך".

"אין לי מה לספר. התחביב שלי הוא לאסוף כל מיני אבנים שאני מוצא על החוף ובטיולים בסביבה, ואני מנסה לדעת עליהן. סתם מתוך סקרנות. יש לי דוד שהוא מומחה, והוא לימד אותי על סוגי הסלעים השונים. חוץ מזה, באוסף שלי אין כל כך הרבה אבנים יפות ושוות כמו אלה שלך" הוסיף בקנאה.

"אינך צריך לקנא. האבנים שאתה רואה כאן הן חלק מאוסף מדעי שבבוא העת יוצג במוזיאון לטבע המיועד לקום באילת. חוץ מזה - במדע לא חשובה הכמות, אלא האיכות. לפעמים - דע-לך -- דוגמת סלע אחת או מאובן יחיד יכולים להיות יקרים ובעלי-ערך מדעי יותר מאשר מאות רבות של ממצאים אחרים, ואפילו יפים יותר".

אוריאל הראה לו עוד ועוד אבנים ומאובנים מאוספו. יואב נישבה בקסמו של אוריאל, והתפלל שהזמן יעצור מלכת - כל כך נהנה לבלות בחברתו. אחר-כך הצטרף אליהם גם רוני. אוריאל הגיש להם משקה ופירות, והחל לחקור את רוני על תחביביו-הוא. העובדה שאוריאל הראה

בקיאות בנושאים המעניינים ומעסיקים את רוב הנערים בני גילם העלתה את קרנו בעיניהם. השיחה קלחה ביניהם. בין היתר סיפר להם על מחקריו ועל מאמציו להקים מוזיאון לטבע ועתיקות בעיר הדרומית.

כשהגיע הזמן להיפרד, נזכר יואב ושלף מתרמילו את האבנים שהביא וביקש להראותם למארחו. היו בהן דוגמאות של סלעים צבעוניים מסוגים נדירים שאוריאלי לא התקשה לזהותן, אבל כשהראה לו גם את האבן השחורה שמצא על חוף הים, שנדמתה לו כעצם שבורה, השתנתה לפתע נימת קולו: "היי, זוהי עצם מאובנת! נהדר! מנין לך? ממי קיבלת אותה?" קרא בקול רם ובהתלהבות.

"מצאתי אותה לפני חצי שנה, כשחפרתי בין חלוקי האבן בחוף האלמוגים." יואב נדהם מתגובתו של אוריאלי ושאל: "אתה באמת חושב שזה ממצא חשוב?"

"חשוב אתה שואל?? ...עצום! כביר!!" אוריאלי החזיק את העצם בעדינות, כהחזיק אבן יקרה, גלגל אותה מצד לצד ובחן אותה מכל עבריה. הוא הוציא ממגרת השולחן זכוכית מגדלת, הצמיד אותה אל עינו הימנית, ובדק את המרקם העדין של העצם שהשתמר בצידה השבור. לבסוף אמר: "שמע! אם אתה לא 'עובד עלי' - כמו נגיד להראות לי משהו שהביאו לך מחוץ לארץ או משהו מעין זה - זהו ממצא מדהים מאין כמותו. אף אחד עוד לא מצא באזורנו עצם של חיה פרי-היסטורית, ועוד כזאת גדולה... כבר לפי עובי העצם, שזהו שבר קטן ממנה, אני יכול להגיד שזה היה יצור ענקי, לפחות שני מטרים גודלו. לדעתי, זה נראה לי כמו אחת מעצמות הרגליים של יונק או זוחל קדום, אולי אפילו דינוזאור?!.. מדהים!"

היה ברור שאוריאלי 'נדלק'. הוא המשיך לבחון את העצם כשהוא מסובב אותה סביב ציר דמינוי, כמנסה להתאים אותה לשלד לא-נראה הניצב מולו. לבסוף אמר: "אם תסכים, אשלח אותה לזיהוי במכון הגיאולוגי בירושלים. יש לי שם חבר שהינו מומחה בינלאומי למאובני חיות פרי-היסטוריות..."

אך עוד בטרם השלים את המשפט, השתתק. וכשפתח את פיו שנית, אמר בשקט, כאילו לעצמו: "לא! לא! לא כדאי! יש לי רעיון יותר טוב - נחכה עם הזיהוי המדויק. אני לא רוצה שיתחילו להתרוצץ לי באזור מחפשי מאובנים. אם העצם היא אמנם חלק משלד של חיה קדומה, אז יתכן שעל צוק סלע או באחד הוואדיות מצויים עדיין עוד עצמות, ואולי אפילו יתר חלקי השלד."

"על כן, - הוסיף - בטרם נחשוף את הממצא הזה לעיני הכל, הבה ננסה ללמוד עליו ועל נסיבות הימצאו, נעקוב אחריו, ואולי, אם ישחק מזלנו, נצליח להגיע אל האתר שממנו באה העצם."

"אתה אומר שהעצם הזאת כל כך חשובה?" חזר יואב על שאלתו, כלא-מאמין למזלו הטוב.

"חשובה אתה שואל?! אם נמצא עוד עצמות מהשלד הזה, תהיה זו אחת התגליות הגיאולוגיות הכי חשובות שנתגלו בארצנו מאז החל בה מחקר המאובנים. תארו לעצמכם שנגלה שלד שלם או לפחות עוד כמה וכמה עצמות, שבעזרתן נוכל לזהות ולשחזר את החיה כולה; ומי יודע? - אולי אפילו נמצא דינוזאור שלם..."

"שיגעון...", קראו שניהם בבת-אחת, "דינוזאור, זה מזכיר לי את 'פארק היורה' - זה יהיה משגע. סיפור בלשי אמיתי. ואתה מציע שאנחנו נשתתף בחיפוש?... שאל יואב.

"כן. בוודאי. אני מציע שתצרפו אליכם עוד כמה מחברים לקבוצת משימה שתסייע באיתור המאובן. אבל דעו לכם, "ניסה אוריאל לצנן מעט את התלהבותם, "משימה כזאת איננה פשוטה. היא דורשת כוח רצון וסבלנות רבה. נצטרך כולנו - אתם וגם אני - לעבוד קשה. נצטרך לזהות את סוג הסלע ממנו נעקרה העצם, ואחר כך ללמוד את המפות, לסרוק את השטח, להגיע לוואדיות הכי-נידחים באזור ולחפש ממצאים נוספים. בקיצור - לעקוב אחרי נתיב מסעה. אינני מבטיח הצלחה, " - עשה תנועה של הסתייגות בידיו - "ובוודאי לא הצלחה מיידית. אבל אם נצליח, זו תהיה הצלחה בגדול. האם אתם מוכנים לכך?"

"ויעוד איך מוכנים." אמר יואב, שכל הקשיים שרמז עליהם אוריאל לא היה בהם די לדכא את התלהבותו. "לחפש דינוזאור קדמון אמיתי, לא דמיוני כמו בסרטים. טוב, אז איך מתחילים ומה צריך לעשות?"

אוריאל קימט את מצחו והוסיף: "לאט, לאט! אל תשכחו אפילו לרגע שאנחנו לא מדברים על דינוזאור חי, שהרי אין כבר כאלה בימינו. אני מתכוון לשלד המאובן של חיה שמזמן נכחדה מהעולם, שאולי, אולי, קבור אי-שם באזור. אם תתארגנו לחבורת בילוש, שמטרתה לפענח את תעלומת העצם, אעשה כמיטב יכולתי להתפנות מעבודתי (אני מצטער שאינני יכול להפסיק אותה כדי "לרדוף" אחרי המאובן), ואצא אתכם לסיוורים ולחיפוש בשטח. אבל זיכרו-נא, כדי להצליח עלינו לדבוק במשימה עד לסיומה המוצלח, והכי חשוב - הוסיף בסבר חמור - לשמור את הכל בסוד כמוס, לבל יתגלה הממצא למי שיוכל לפגוע במאמצים."

"להורים מותר לספר?" - שאל רוני - "מהם יהיה הכי קשה להסתיר את פעילותנו."

"אתה צודק. אבל לפני שתספיקו להגיד 'ג'ק רובינזון' יתגלה סודכם לכל העיר. מכיוון שאין בכוונתנו לעשות שום מעשה בלתי-חוקי או לא-מוסרי, חטא העלמת המידע מההורים יכופר לכם בוודאי לאחר שתושלם המשימה."

לפני שיצאו מביתו הורה ליואב: "ואתה, דיר באלק ("שים לב" בערבית - אוריאל אהב לתבל את שפתו בביטויים שקלטט בטיוליו בדרכי המדבר). שמור על העצם כבבת-עיניך; אחסן אותה במקום יבש, ארוזה בשקית אטומה, כדי שלא ייכנסו לתוכה אבק או חומר זר שעלול לשבש את תוצאות הבדיקות שנצטרך לבצע מאוחר יותר. אה, ועוד משהו - התוכלו לצלם את העצם? צלמו אותה בדיוק רב, מכמה כיווני הסתכלות, אם אפשר יחד עם אמת מידה - סרגל או דף משבצות ממחברת חשבון - והביאו אלי בפגישה הבאה. את הצילום אשלח לעמיתי בירושלים - מן הסתם אצטרך לגלות לו את סודנו - והוא ינסה לזהות לאיזה סוג של חיה שייכת העצם - ליונק, או לזוחל או עוף גדול, כמו יען למשל - מי יודע?"

"ולבסוף, "נזכר אוריאל והוסיף בחצי-קריצה "אמרת ליך שממצא אחד יכול להיות יותר חשוב מאוסף שלם? הרי לך ההוכחה."

בדרכם הביתה שוחחו ביניהם. יואב היה נרגש במיוחד - אם לא היה די בממצא המדהים, האתגר שהציב בפניהם אוריאל היה משהו שלא העז לחלום עליו בחלומותיו הכי-ורודים. לחשוף חיה קדם-היסטורית, בסביבה המדברית שאהב - מי ידמה ומי ישווה לו? ומה שלא פחות חשוב: הייתה זו הפעם הראשונה שמישהו מבוגר, ולא סתם מבוגר אלא המדריך שנערי הכיתה העריצו והבנות לטשו אליו עיניים, פנה אליו לבקש את עזרתו במבצע מדעי. רוני נסחף גם הוא אחרי התלהבותו של חברו, ושיווה בדמיונו את הבעת פניהם של בני כיתתם - ואל-נשכח את המורים-לכשיתגלה הסוד והילת הגילוי תרחף עליהם...

לאמתו של דבר, טרם 'עיכלו' את מלוא חשיבותה של התגלית, שנועדה - כפי שנלמד בהמשך הסיפור - לשנות את מהלך חייהם. גם לא הבינו איך יכולים לשחזר מצורתה של עצם אחת בודדת את צורתו של שלד שלם, ועוד לקבוע אם הוא שייך ליונק, לזוחל או לעוף גדול. הם לא ידעו איך אפשר 'לעקוב אחרי נתיב מסעה' של עצם דוממת. הם גם לא היו שלמים עם החלטתו של אוריאל לשמור על הכל בסוד כמוס. מה שהכי רצו ברגע זה היה לצעוק בקול רם ולפרסם את התגלית הכה-חשובה שגילו.

תוך כדי הליכה סקרו את שמות כל בני כיתתם, כדי להחליט את מי מהם ישתפו בסודם, ויצרפום לחבורתם. רק בודדים מהם התעניינו בכלל בטבע, והאחרים לא כולם נראו להם כמי שיהיו מסוגלים לנצור את לשונם. בטרם נפרדו, כל אחד מהם לביתו, שאל רוני את יואב, שהיה כבר מוסכם - ובעצם מובן מאליו - שהוא-הוא יהיה ראש לחבורה, שהרי גם גילה את התגלית החשובה וגם יצר את הקשר עם אוריאל: "האם נצרף לחבורתנו גם בנות?"

השאלה התבקשה מאליה. בני האחד-עשרה ראו בבנות כיתתם יצורים מעולם אחר - עולם של שמלות ואופנה, של 'ברביות' ונערות-זוהר. לא היה נראה להם שחיפוש מאובנים בהרים יוכל להיכלל בין תחביביהן. אמנם - וזאת היו חייבים להודות - הייתה יותר מנערה אחת בכיתתם שתהיה ראויה להצטרף אליהם, אבל החשש מפני התערבות בנות אחרות המריץ את יואב להפטיר בפסקנות: "לא. אני לא חושב שנצרף אלינו בנות!"

פרק ג'

התארגנות לקראת המשימה

ההמשך היה למחרת היום, בחצר ביה"ס. בחשאיות ובסודי סודות, כדי שלא יידחפו מי שלא חשבו להזמינם, נפגשה בהפסקה הגדולה בצל המדרגות בכניסה למרתף, חבורה של ארבעה בנים ובת אחת. היו בה יואב ורוני, יוזמי הפגישה, ומי שנבחרו על ידם להצטרף, חבריהם עזרא ושי. שני האחרונים לא נמנו על חביבי הכיתה, אבל היו חברים לעניין ושותפיהם של יואב ורוני להרבה תעלולים. שי הינו נער ג'ינג'י, גבה-קומה וכחול-עיניים, חובב כדורגל ומשוגע למפות. הוא למד טופוגרפיה - ניווט לפי מפות - עוד בהיותו בחוג להכרת הסביבה בכיתה ד', ובביתו יש לו סידרת מפות וציוד טיולים מעולה. הוא היה יוצא מדי פעם לטיולים עם בן-דודו, שהיה מבוגר ממנו בכמה שנים, וחלק אתו את אהבתו לטיולים. הם גם בילו יחד כמה לילות בטיולי ניווט בחשיכה. בנוסף לכך, למד בכיתת מצטיינים שנפגשה אחת לשבוע ליום לימודים במכללה המקומית.

עזרא שחור השיער היה היוצא-דופן בחבורה זאת. הוא הגיע לאילת ולבית-סיפרם מבית ספר דתי באחת משכונותיה הדרומיות של תל-אביב. מקצועו של אביו - קבלן לעבודות בנייה - הביא את המשפחה לאילת, וכאן השתלב עזרא עד מהרה בבית הספר החילוני אף על פי שבבית הספר לא הזהירו הישגיו הוא התבלט בין חבריו כמומחה לארגון ולתחבולות. טיול בטבע לא היה בין תחביביו, אך ניסיון החיים שלו היה רב, וסקרנותו כאילו הועידה אותו למשימות איסוף ובילוש. הוא הכיר את כל מגרשי הגרוטאות שבאזור וראה בהם אוצר בלום. הוא 'סיפק' עצים למדורת ל"ג בעומר, והיה מביא כל מיני 'מציאות' למפגשים החברתיים. פעם מצא מכונת הקרנה לסרטים, שפעלה עם סרטי צלולואיד ישנים, ש'תרמו לו' השכנים המבוגרים, והיה מקרין אותם לחבריו בערבי הכיתה. הועילה כמובן גם העובדה שהיה לו אופי נוח וקשה היה שלא לחבב אותו.

לחבורתם צירפו גם את דינה, אחותו הצעירה-בשנה של שי, שלמדה בכיתה המקבילה. היא הינה נערה רזה וגרומת-אברים, נמושית-פנים ובעלת שיער ארוך בצבע הגזר שקלוע לצמה יחידה, המטלטלת על גבה. באופייה ניכר שילוב נדיר בין 'קופצנות תזזיתית' (אמה טענה שהיא מזכירה לה תמיד כספית, שהיא מתכת נזלית, שמשנה את מקומה וצורתה כל הזמן) לבין ידענות ורצינות תהומית. למרות פזיזותה והתרועועותיה עם חברותיה הרבות, נותר לה די-זמן לקרוא כל ספר חדש שנתקלה בו, ולא הייתה מניחה אותו מידיה עד שסיימה. אחיה כינה אותה בלגלוג 'תולעת ספרים'. בשל ידענותה הרבה, אין נושא שאין לה עליו דעה, וזו נוטה להשתנות עם כל ספר שהיא קוראת, ובכל ויכוח בו היא משתתפת. מייד הבחינה שמשוהו 'מתבשל' בין אחיה לבין חבריו, ולא הועילו ניסיונות ההתחמקות - לא נותרה בפניהם ברירה אלא להזמין למפגש. היו לה עוד יתרונות ברורים: אמה - שהייתה כמובן גם אמו של שי - הייתה בעבר ספרנית באוניברסיטה. דינה עצמה, שזה מקרוב הגיעה לאילת, 'חרשה' בעקביות את חנויות הספרים, והייתה מעודכנת בכל הספרים החדשים בספריה העירונית. לאחרונה הפכה ל'פריקית' מחשבים, וכבר הספיקה להתחבר לאינטרנט ול'גלוש' בין אתרי המידע, נושא שגזל ממנה שעות שינה רבות.

החבורה התמקמה במורד המדרגות, הרחק מעיניהם של יתר התלמידים. יואב ורוני סיפרו, כל אחד מהם בדרכו - רוני בהתלהבות ויואב, שהספיק בינתיים להירגע, בסגנון יותר עצור - על מציאת העצם המאובנת, על פגישתם עם אוריאל ועל המשימה שהטיל עליהם, לחפש את השלד ממנו נפרדה העצם. לא צריך להיות נביא כדי לנחש שכולם התלהבו. לא הבינו כל כך במה העניין ומה בדיוק עליהם לעשות, אבל למי זה איכפת כל עוד נבחרו מכל חבריהם להימנות על קבוצה נבחרת וסודית. (יואב ורוני הדגישו הדגש היטב את חובת הסודיות, כי ידעו שאם

ייחשף סודם תרצה כל הכיתה להשתתף במבצע ובקהל רב תיפול המשימה כמגדל של קלפים)...

"איך נקרא לחבורה שלנו?" שאלה דינה, שספרי הרפתקאות לא מעטים עברו תחת ידה, "כל קבוצה סודית חייבת שיהיה לה כינוי וסיסמה."

"אני מציע את השם 'חבורת הדינוזאור'" אמר יואב. שי התנגד: "ומה אם יתברר שהעצם איננה עצם של דינוזאור? יצחקו מאיתנו. אני מציע את השם 'חבורת האבן' - 'השם מזכיר את 'חבורת הזבל'. אתם זוכרים את המפלצות ש'כיכבו' על הקלפים כשהיינו קטנים?"

דינה פרצה בצחוק מתגלגל. יואב היסה אותה מחשש שמיד יתקבצו סביבם כל הנערים מהחצר וחסל סדר סוד.

"הגזמת. רק זה עוד חסר לנו, שהדימוי של 'חבורת זבל' ירדוף אחרינו... אני מציעה את השם 'חבורת העצם השחורה'."

היה בשם הזה משהו יותר מסתורי וגם פחות מחייב, וכולם - חוץ מיואב, שקצת התאכזב מכך שהצעתו הראשונית נדחתה - קיבלוהו בהתלהבות.

"ומה תהיה הסיסמה שלנו?" שאל עזרא.

"הכל לפתרון התעלומה" ענה לו יואב ברצינות תהומית, אך בנימה קצת מבודחת. דינה קפצה ממקומה וקראה: "אני מציעה לתקן את הסיסמה ל - 'כולנו למשימה - לפתרון התעלומה'. לסיסמה אמיתית צריכים להיות שני חלקים, כדי שאם ייפגשו שניים מבני חבורתנו בחשיכה, ויצטרכו להזדהות האחד בפני השני, יגיד האחד 'כולנו למשימה' וחברו יענה לו: 'לפתרון התעלומה'. לאחת הפגישות הבאות אביא גם הצעה לתקנון".

מכיוון שאף אחד לא העלה הצעה נגדית, התקבלה הצעתה. בלאו הכי, לא העלה אף אחד מהם על דעתו באילו נסיבות יצטרכו בכלל להשתמש בסיסמה או בתקנון.

"מה שמוצא חן בעיניי במשימה הזאת," אמרה דינה, כאילו לעצמה – בבטאה באמירתה זו את מורת-רוחה משיטת הלימוד הרווחת בבית הספר - "שזוהי הזדמנות להוכיח למורים שאפשר ללמוד בלעדיהם, מרצון ולא מחובה, בלי להידרש ללמוד חומר משעמם מספר הלימוד".

כשנפרדו, לקול צלצול הפעמון שהכריז על גמר ההפסקה, לא שיערו עדיין איזו הרפתקה עומדת בפניהם. לאמיתו של דבר, לא תפסו הנערים עדיין את מלוא משמעות המשימה וחשיבותה, וראו בה עוד אחד מסוגי התעלולים שהיו ממציאים לעתים מזומנות...

ועתה הגיעה השעה לספר על אוריאל. מהיכן הגיע, מהם מעשיו כאן, ומדוע התנדב לפתע פתאום להיות מעורב עם חבורה זו של נערים. אוריאל, כמרבית המבוגרים שבסביבתם, איננו יליד אילת, אלא בא אליה ממחוזות אחרים. בנערותו היה 'נער-חוץ' באחד הקיבוצים בעמק יזרעאל. כלומר, הוא לא נולד בו אלא הגיע לקיבוץ כשהוריו - שחייהם הקשים כפועלי תעשייה בשכונת עוני בעיבורה של העיר הגדולה שחקו את אהבתם - נפרדו זה מזו. את נעריהם אוריאל ורפאל אחיו שהיה צעיר ממנו בשנה - אשר למדו עד אז בבית ספר דתי-מסורתי בשכונה, שלחו לבתי ספר עם פנימיות בשני קיבוצים נפרדים. בבואו לקיבוץ, והוא אז בן עשר,

נער רזה ומסוגר, התקשה להסתגל לחיי השיתוף ב'חברת הנערים' (כך כונה אז בית הספר של הקיבוץ). הוא התגעגע להוריו ולאחיו שהיה רחוק ממנו, ונערי הקבוצה לא נטו לצרפו למשחקיהם ולרוב ישב לבדו ליד השולחן בכיתה. לא פלא איפוא שמאס בלימודים והעדיף לבלות שעות ארוכות בפינת החי של משק הנערים. שם מצא שפה משותפת עם האחראי לפינת החי, שהנער יפה התואר והסקרני מצא חן בעיניו, וזה לימדו לטפל בחיות ובציפורים. יותר מכל אהב את השהות בטבע. הוא לא החמיץ אף טיול קבוצתי ואף יצא לטיולים 'פרטיים' בסביבת הקיבוץ. בכל טיול מצא משהו - נשל של נחש או מטבע עתיקה, מאובנים או גבישים, אותם היה מזהה באמצעות ספרים שמצא בספריה או ששאל מחברי הקיבוץ המבוגרים, שבשמחה עזרו לנער צמא הדעת שזכרונו כמו 'בור סוד שאינו מאבד טיפה'. מההרפתקאות הללו למד הרבה יותר מאשר יכול היה ללמוד בשיעורי בית הספר. כשסיים את בית הספר היסודי שבקיבוץ, עבר ללמוד בבית הספר התיכון האזורי. שם השפיע עליו לטובה מנהל בית הספר שאול, שנטה לנער הסקרן והמתבודד חיבה רבה. הוא עודדו ללמוד ולמצות את כישרונותיו, מבלי לוותר על הפעילות החברתית בכיתה ואכן, כאשר מלאו לו שש-עשרה כבר השתתף בפעולות המדור לידיעת הארץ של התנועה הקיבוצית, והדריך את טיולי הנוער באזור הקרוב לקיבוץ. בפעולות הללו למד להכיר את החוקרים והמדענים שיפתחו בפניו, מאוחר יותר, את שערי האוניברסיטה. בהדרגה למדו גם בני גילו וקבוצתו לחבבו, וכבר היו מוכנים לקבלו לחברתם, אבל אז כבר יצא שמו למרחוק כמומחה לסוגי סלעים והמאובנים, והוא בילה יותר בפעולות וטיולים בקיבוצים הסמוכים מאשר בקיבוץ-הוא. את שירותו בצבא עשה כסייר ביחידה מובחרת, עד שבאחת הפעולות עלה על מוקש ונפצע ברגלו. לאחר שנרפא מפציעתו התמנה להיות תצפיתן, סייר-אווירי, תפקיד בו יכול היה להמשיך ולפעול למרות נכותו. בסיורי האוויר הרבים בצבא נחשף לנופי הסלעים של דרום הנגב, והתלהב מהנוף המדברי ורישומי העבר שבו. עם שחרורו נטש את הקיבוץ והחליט כי בנגב יקים את ביתו ומחקר נופי המדבר יהיה מקצועו בחיים. אחרי ששב מטיול ארוך בעולם, מיהר ללמוד באוניברסיטה - בוודאי כבר ניחשתם - את מדע הגיאולוגיה. בחופשות הלימודים שימש מדריך לטבע והתמחה בהדרכת טיולי נוער במדבר הנגב ולסיני. עתה, משסיים תואר אחד וכבר פילס דרכו לקראת תואר נוסף, שב והתיישב באילת. כאן חילק את זמנו בין חובותיו - לימודיו ומחקר הדן בתצורות הסלעים השונות, אותו היה צריך לסכם ולהגיש לאוניברסיטה כדי לקבל את התואר - לבין פרנסתו - הדרכת טיולי תלמידים. תחביבים אחרים שאימץ בינתיים - כמוסיקה וציור - נדחקו הצידה מחוסר זמן. לאחרונה נטל על עצמו תפקיד נוסף - איסוף דוגמאות סלע ומאובנים לשם הקמת מוזיאון מקומי לתולדות הטבע, כדוגמת המוזיאונים שראה בערים הגדולות באירופה. זהו ההסבר למצבורי הסלעים שגדשו את מרתף הבית בו גר, נערמו בחצרו ואף פלשו לתחום המגורים. העצם המאובנת שמצא יואב עשויה הייתה להיות תפנית חיובית במחקרו ולהביא תועלת רבה בעתידו המדעי, כל זאת בתנאי שיצליח לגלות את טיבה ולאחר את מקורה. היטב ידע כי לבדו, במעט שעותיו הפנויות, לא יוכל להתמודד עם האתגר. ההחלטה לשתף את הנערים במבצע הבילוש אחרי מקור העצם נראתה לו החלטה נבונה, שעשויה להקל עליו מאד. גורם לא-מבוטל בהחלטתו זו הייתה חיבתו לנערים הסקרניים, שניזונה מזיכרונות נערונו בקיבוץ, ורצונו לשתף אותם בחוויות הגילוי. היה בה גם הימור. היה ברור שעמיתיו ב'אקדמיה' לא יאהבו את היזמה שנקט, ולכן החליט שלא ידווח על כך בינתיים לממונים עליו.

בשבוע שלאחר מכן היה אוריאל עסוק. הוא נפגש עם מנהל המתנ"ס המקומי, ושכנעו להקים חוג מצומצם ונבחר של נערים חובבי גיאולוגיה. כדי שלא יידרשו לצרף תלמידים נוספים החליטו שלא יפרסמו אודותיו ברבים. המנהל שכבר מזמן 'חזר' אחרי אוריאל לשכנעו להצטרף לצוות ההדרכה של המתנ"ס, הסכים ברצון, למרות שאוריאל לא הכניסו בסוד הממצא ומטרות החוג. תחת 'כיסוי' זה הסתיר את פעילותה של החבורה מעיניהם של מי שלא רצוי שיידעו על כך.

מכאן ואילך החלו האירועים להתגלגל. בהפסקה ביום שלמחרת שוב נפגשו הנערים, ונדברו לשוב להיוועד אחרי הצהרים ב'מאורה', כך כינה יואב את מקום המפגש הקבוע שאיתר עבורם, במוסך שבקומת הקרקע של ביתם. מכונית המשפחה במלא חנתה לרוב לצד הכביש, והמוסך הריק שימש כמחסן כל-בו למשפחה. לשמחתה של אמו, סידר יואב את המחסן והעביר אליו מחדרו את אוסף האבנים, וסחב לשם את הספרים בנושאי טבע ששאל מאביו (אביו של יואב כבר שכח מתי קרא אותם לאחרונה). הגם שהיו כתובים רובם באנגלית ומנוסחים בלשון מדעית, צילומי הנוף והמוצגים שתוארו בהם 'דיברו' אליו בשפה מובנת ומבטיחה.

בשעה היעודה הגיעו הנערים כולם. נעדר רק אוריאל, שברגע האחרון נאלץ לנסוע לכמה ימים. אך פטור בלא-כלום אין - הוא הטיל על יואב, בשיחה טלפונית ששוחח עמו באותו בוקר, להכין 'שיעורי-בית' - ללמוד בצוותא לזהות את סוגי הסלעים העיקריים שבאוספו. כשנאספו כולם והתרווחו על כסאות ושרפרפים שגרר לכאן יואב, פרש זה בפניהם על שולחן העבודה את אוסף האבנים שלו. הנערים החלו למשש ולקבצן לקבוצות על פי צבען או צורתן.

"רגע אחד, "קראה דינה, "אתה לא מתכוון להראות לנו את העצם שמצאת?"

"בכלל שכחתי" השיב בהתנצלות, ניגש לפינת החדר, הוציא מקופסת-פח גדולה צרור עטוף בבד שחור, והתיר את החבל בה היה קשור. בתוכו התגלתה לעיני נערים שקית פלסטית, שממנה שלף את גוש האבן המוארך והניפו באוויר אל מול פני חבריו. אלה מהם שראוה לראשונה הסתכלו בה במבט משתאה ונבוך. לאמיתו של דבר לא ראו במה שונה אבן זו מאבנים אחרות. ביטוי להרגשתם זו נתן עזרא: "זה הכל? בסך הכל זאת אבן רגילה, רק קצת שחורה. אני לא כל כך מבין באבנים, אבל אני בטוח שכבר ראיתי המון כאלה".

דינה, שמראה האבן לא הקסים אותה, התעשתה מהר והגיבה: "אתה מכיר את הפתגם 'אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו'? אוריאל בוודאי לא היה מתלהב כל כך מסתם אבן. כנראה שיש בה משהו מיוחד. חוץ מזה, כדאי שנזכור שהמבט הראשון תמיד מטעה".

יואב הניח את האבן על השולחן, אך לא התיר לחבריו לאחוז בה בידיהם: "אוריאל הזהיר אותי לבל נחשוף אותה למגע-יד או לחומרים אורגניים, כי הדבר עלול להפריע בבדיקות שנצטרך לעשות מאוחר יותר." האחרים לא כל כך הבינו מהו הנזק שיכול להיגרם אם יגעו בעצם המאובנת בידיהם, אבל נוכח התעקשותו של יואב ויתרו, והביטו עליה כשיואב מחזיק בה במגבון נייר, כפי שהורה לו אוריאל לעשות "הסתכלו על הצורה המאורכת של האבן, רואים בקלות שזוהי עצם. מקרוב תוכלו לזהות את הקווים המקבילים של רקמת העצם. אני חשדתי בכך עוד מההתחלה".

"כל הכבוד לך שהבחנת בכך שזאת עצם. אני לא הייתי מבחינה בכך." החמיאה לו דינה, מתוך כוונה לרומם את רוחו. עזרא עוד לא השתכנע, והביט בה בהבעה ספקנית.

את שי, שהוא בעל דמיון מופלג, לא היה צורך לשכנע. הוא מיד החל 'לפנטז' בקול רם: "אתם מתארים לכם, שחתיכת העצם הזאת הייתה לפני מיליוני שנים רגל של דינוזאור, שהפחיד את כל החיות בסביבה"...? "חכה, אנחנו עוד לא בטוחים שזה בכלל דינוזאור" כך עזרא, שלא שוכנע עדיין "אולי זו סתם עצם של פרה או גמל מלפני אלף שנה"? "מה איכפת לי אם זה דינוזאור או גמל, העיקר שזוהי חיה פרה-היסטורית שהסתובבה עם הדינוזאורים".

"אני מסכים עם דינה" אמר רוני, שלא התערב קודם בוויכוח. "כל הכבוד ליואב. הייתם צריכים לראות איך אוריאל נדלק כמו זיקוק. חכו, אני מבטיח לכם שצפויות לנו הרפתקאות שנזכור אותן המון שנים".

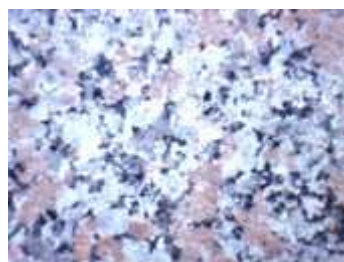
יואב, שהספקנות שגילו חבריו בתחילה עצבנה אותו, התעודד מדברי חברו. הוא צרר את העצם בעטיפות הבד והסתיר אותה שוב בקופסת הפח. אמו של יואב נכנסה והביאה תקרובת - עוגיות ושתייה קרה. סקרנותה נעורה למשמע השיחה השקטה (השונה כל-כך מההמולה שהייתה רגילה לה מ'ערבי הכיתה', שהתקיימו אצלם), והיא ניסתה להבין במה עוסקים 'הילדים' במסירות כזאת. כשראתה את האבנים על השולחן, ונזכרה במה שסיפר לה יואב - על חוג הטבע שיזם אוריאל - נרגעה.

בטרם החלו 'להתעמק בחומר', חילק יואב - על פי הנחיותיו של אוריאל- משימות לחבריו. על עצמו הטיל את תיאום המפגשים עם המדריך. עזרא יהיה האחראי למנהלה. הוא יארגן את הציד הנדרש כדי לשהות ב'שטח' - משקאות ומזון בקופסאות שימורים. דינה ושי יהיו 'ממונים' על השגת מידע - דינה תדאג להשיג ספרים מספריית בית הספר ומהספרייה העירונית, בה עובדת אימה, ושי יחפש מפות. לרוני לא יעד יואב משימה כלשהי, וזה חש עצמו נפגע: "אני אעזור לעזרא בארגון הציד. חוץ מזה, לא חשבנו על כך שצריך לתעד את מה שאנחנו רואים. לי יש מצלמה מצוינת, עם עדשות מתחלפות, שאפשר לצלם בה גם מרחוק, ואפילו חפצים קטנים מאד. אני אהיה הצלם של החבורה".

"ומי יצייר?" שאלה דינה, "ראיתי שבהרבה ספרים שבהם מתוארים אירועים מהעבר, שאין אפשרות לצלם, מציירים אותם. אני מציעה את עצמי!" "אני הייתי הכי-טוב בכיתה בשעורי הציור." התרעם רוני "חוץ מזה יש לך כבר תפקיד".

לאחר שהרוחות נרגעו והעצם הוחזרה למקומה השתלטו יואב ושי על העניינים, והנערים החלו למיין את האבנים שבאוספו של יואב. בהדרגה השניים, ובאמצעות 'דף מגדיר' שקיבל שי בחוג לטבע שלמד בו, למדו לזהות את דוגמאות הסלע העיקריות - סלע הגיר הבהיר, התוסס כששופכים עליו טיפה של חומצת מלח, להבדילו מסלע הגרניט שהוא יותר כהה ועשוי גבישים. עוד לימד אותם שי איך מבדילים בין הסלעים

על פי קשיים, כשמשפשפים אותם אחד בשני: כל סלע נשרט ומתפורר כשמחכים אותו בסלע קשה ממנו, ואילו סלע קשה מותיר שריטות על סלע רך ממנו. כך שורט הגרניט את הגיר, אבל נשרט בעצמו כשמשפשפים אותו עם אבן צור, הקשה מביניהם. הוא הראה להם איך צור חורץ סימנים על להב סכין העשוי פלדה, ואפילו על זכוכית. רוני, שלא השתכנע עדיין העביר בחשאי אבן צור על פני זכוכית שעונו, וזכה לשריטה מכוערת, שניסה אחר כך בכל כוחו להסיר או להחליק.

עד שעה מאוחרת שהו הנערים ב'מאורה' וכשנפרדו חשו כי צעדו צעד ראשון לקראת המשימה שנועדה להם - לפחות כך יוכלו להבין טוב יותר את הסבריו של אוריאל.

את המפגש הבא קיימו כבר בביתו של אוריאל. יואב הציג בפניו את חבריו שטרם הכיר וזה קיבלם במאור פנים. הכלב "רוקי", החשדני ביותר כלפי זרים (תגובה מובנת להטרדות

הקבועות שזכה להן מנערי השכונה) הראה בתחילה סימני אי-שקט עד שציווה עליו אוריאל לפרוש לפינתו, שם נשכב כשהוא זוקף מדי פעם את אזניו, כמקשיב לשיחה. לאחר שהציע לאורחיו מים צוננים. התיישב ביניהם, פתח ואמר:

"ספרו, מה העלייתם בחכתכם?"

יואב דיווח לו על חלוקת התפקידים שקבעו, ועל משימתו של כל אחד מהם. שי סיפר שכבר הצליח 'לרתום' את אביו, שהיה 'משוגע' למחשבים, ב'מכרו לו' סיפור על משימה כיתתית (היה זה די-קרוב לאמת...), וזה התיר לדינה אחותו ששלטה ברזי ה'אינטרנט' - לגשת למחשבו הפרטי ולדלות ממנה מידע. דינה הספיקה בשלושה הימים - והלילות שביניהם - לתור את הרשת לאורך ולרוחב בחפשה מידע בנושא מאובנים. היא 'שלפה' ממנה רשימת ארגוני-נוער חובבי מאובנים בעולם, ואפילו תרגמה את שם החבורה לאנגלית וצירפה אותה לרשימה זו. "במהרה", הבטיחה, "יגיעו אלינו פניות מחו"ל למידע ולשיתוף פעולה." אוריאל, שקודם לכן היו לו ספקות באשר להרכב הקבוצה, השתכנע שהבחירה הייתה טובה, והחל להאמין שיחד עם חבורת הנערים הזאת יוכל למשימה.

"טוב", אמר אוריאל "אחרי שסיימנו את חלוקת התפקידים, בואו ונגדיר מה בדיוק אנחנו מחפשים, ונתכנן כיצד נפעל. הכל מתחיל מכך שמצאנו - יותר נכון יואב מצא - ממצא מעניין בחוף הים, עצם של חיה קדמונית. עלינו לחפש את המקום ממנו נגרפה העצם על ידי הגשמים והשיטפונות לחוף, ושם אולי נמצא את שרידיו של השלד השלם. חיפוש כזה בלא שנדע מאומה על טיבו של הסלע ממנו נעקרה העצם משול לחיפוש מחט בערימה של שחת. לכן, עליכם ללמוד כמה עקרונות המנחים את הגיאולוגים מחפשי המאובנים - את משמעותו של סדר השכבות בסלעים, את סוגי הסלעים השונים ואת הנסיבות בהם נוצרו. בפגישותיכם תלמדו ותשננו את החומר, כדי שכאשר נצא לשטח, לא תידמו "לסומא בארובה".

"מה פירוש סומא בארובה?" שאל יואב.

"זהו פתגם מהתלמוד, המתאר מישהו שהוא עיוור, המגשש את דרכו בחשיכה מוחלטת. בהשאלה מתכוונים אל הבור שאיננו מבין את מה שענינו ראות. שבו והקשיבו!"

"ובכן", כחכח בגרונו: "כלל ראשון בגיאולוגיה - כל שכבת סלעים מכילה מידע על התקופה והתנאים בהם נוצרה. לדוגמה, סלע הגיר נוצר בים. הוא מכיל לרוב מאובני קונכיות ושלדי יצורים ימים שחיו בים הקדמון, ונפלו אל קרקע הים לאחר מותם. כשם שהארכיאולוג לומד משרידים שהוא חושף בקרקע על תרבויות האדם בתקופות הקדומות, מזיהוי המאובנים הללו אפשר ללמוד מה הייתה צורת הנוף בו חיו אותם יצורים קדומים - האם הייתה זו שונית אלמוגים, מפרץ חולי או חוף סלעי. במלים אחרות, הגיאולוג מסתייע במאובנים בעיקר כדי ללמוד על תנאי החיים בעבר".

"ואני חשבתי שהגיאולוג מתעניין בחיות הקדמוניות עצמן" אמר רוני.

"הרבה גיאולוגים מחפשים באדמה מחצבים - אבני חן, מתכות, נפט ועוד חומרים בעלי ערך כלכלי, ואילו הביולוגים מנסים ללמוד ממאובנים של חיות שנכחדו את תולדות החי והצומח..." "לדעתי, מחקר החיות יותר מעניין מאשר לחקור מאיזה חומרים עשויות האבנים." קטע יואב את דבריו.

דינה, שכבר למדנו להכירה כנערה 'מפולפלת' התפרצה כלפיו: "אתה סתם מדבר! תאר לך שמוצאים מאובן של פיל קדום בין קרחוני הקוטב הצפוני. לא מעניין לדעת אם הפיל חי בסביבה

הקרה או שאולי היו כאן פעם יערות טרופיים, שנעלמו כשהשתנה האקלים? את זה אפשר ללמוד רק ממבנה הסלעים ומה שחבוי בהם."

"אני לא מבין איך את יכולה ללמוד על האקלים מן הסלעים".

"גם אני לא, אבל שמעתי שיש אפשרות לגלות מהרכב של סלע אפילו מה הייתה טמפרטורת הים כשהוא נוצר. נכון, אוריאל?"

"צדקת" החמיא לה אוריאל "יש שיטות שונות, שמהן אפשר ללמוד מחקר הסלעים על תנאי העבר, ויש מומחים לכל שיטה. אבל בשלב הזה די שנדע שיש חוקרים שעיסוקם בסלעים, ואחרים מתעניינים בחי הקדום, ויש כאלה שמקצועם הוא מחקר המחצבים ואבני-החן. לכולם תפקיד, וכולם ביחד תורמים, איש איש בדרכו, לפענוח הסיפור השלם - תולדות ימי האדמה".

"אוקיי, השתכנעתי. אז מאיפה נתחיל?" שאל יואב

"מהתחלה. אבל בטרם נצא לשטח בואו נדבר על עקרון השכבתיות. כאמור, המידע על תולדותיו של אזור כלשהו, ואזורנו בכללו מקופל בשכבות הסלעים. רוב הסלעים מופיעים בטבע בשכבות, שכבה על גבי שכבה - ותמיד השכבה העליונה מאוחרת לזו שמתחתה. רוב האירועים המתרחשים במהלך הדורות מותירים את רישומם על שכבות הסלע. מכאן שכל שכבת סלעים היא כעין דף בספר, ש'קוראים' אותו ממש כפי שקוראים בדפי ספר רגיל. אלא מה? בניגוד לספר שבו קשה לעקוב אחרי העלילה בלי לקרוא קודם את הפרקים הראשונים, את 'ספר השכבות' קוראים מהסוף - מתחילים מן ההווה והשכבות ה'צעירות' ומתקדמים כלפי מטה אל שכבות שנוצרו בעבר הרחוק. הסיבה? קל יותר לפענח את השכבות העליונות, שהרי הן קרובות לתקופתנו, מאשר את השכבות העתיקות. ככל שהן יותר עתיקות, הן יותר קשות לפענוח ולשחזור".

"איך יכולים לגלות את השכבות העתיקות, אם הן מכוסות על ידי השכבות החדשות יותר?" המשיך והיקשה עזרא.

אוריאל פתח ספר שהביא עימו. "לא תמיד. הסתכל למשל על הסלע שבתמונה- הוא עשוי שכבות שנחשפו על ידי הגשמים והרוח. לקיר כזה, שמתגלה בו רצף של שכבות אנו קוראים 'מחשוף'. כאן רואים את השכבות מונחות אחת על גבי השנייה. ואם לא די במחשופים טבעיים, קודחים לעומק האדמה, משם מעלה המקדח דגימות משכבות קדומות יותר".

"אבל מניין לנו שתמיד התקיימו אותם כללים כמו שאתה מלמד אותנו? אם החיות שחיו אז היו שונות, והצמחים גם הם לא אותו דבר, אולי גם חוקי הטבע היו שונים?" התגרה בו רוני. גם בבית הספר היה נוהג לחלוק על דעתם של המורים.

אוריאל לא נבהל: "השאלה נכונה. למעשה זו שאלת-השאלות, שחוזרת ונשנית בכל ויכוח מדעי: 'מניין לנו הבטחון שחוקי הטבע שפועלים כיום שונים מאלה שפעלו בעבר, או שהכללים החלים על המאדים זהים לאלה שמכתיבים את החיים על האדמה?' התשובה היא פשוטה: אנחנו מחליטים שעד שיוכח ההיפך מזה, נאמץ את העיקרון שחוקי הטבע החלים כיום על כדור

הארץ הם אותם כללים שפעלו בעבר או פועלים בחלל. בלי לאמץ את העיקרון הזה לא נוכל לחקור את העבר, ולהסיק ממנו מסקנות".

"זה שלא יכולים להוכיח שהשתנו חוקי הטבע, לא אומר שאנחנו צריכים לקבל את ההיפך" התעקש רוני.

אוריאל לא התייאש: "בעבר האמינו רוב בני האדם שהעולם נברא בששה ימים כמתואר בספר 'בראשית', ושמאז חלפו רק כמה אלפי שנים. ולכן, כשראו קימוטים ענקיים בסלעים, או מצאו שכבות-סלע בעובי של מאות מטרים האמינו שהם נגרמו על ידי אסונות או תהליכים עצומים בהיקפם. זהו מקורם של סיפור המבול או מהפכת סדום ועמורה. קשה היה לאנשים להאמין שתופעות טבע כאלה יכולות להתרחש גם בתנאים דומים לאלה המתקיימים בימינו בתנאי שיימשכו מאות אלפי ואף מליוני שנים. גם במקרה זה אימצו המדענים כלל, על פיו התופעות הגיאולוגיות, שקודם לכן ראו בהן תוצאה של קטסטרופות כלומר אסונות נוראים, אינן אלא תוצאות של תהליכים איטיים וממושכים, כאלה המתרחשים בימינו. כיום, מקובל כלל זה - הקרוי עקרון האחידות - על כל המדענים. את האמרה "ידע ההווה הינו המפתח להבנת העבר" חורט כל גיאולוג, חובב או מקצועי, על לוח ליבו".

עזרא הפגין סימני אי-שביעות רצון. מה ששמע כאן לא תאם את מה שלמד בבית הספר הדתי במרכז הארץ: "רגע אחד", הצטעק "אז מי שאומר שהעולם נברא לפני חמשת אלפים ועוד שבע מאות וששים שנה מדבר שטויות?"

"אולי שלא בכוונה העלית את הנושא הכי-כאוב במדעי האדמה. בשל דבקותם בסיפורי המקרא מסתמכים רוב הדתיים - יהודים, נוצרים וגם מוסלמים - ממדעי הטבע. לדעתם איננו רשאים לפקפק בכתוב בספרי הקודש, על בריאת העולם ותולדות הזמן שחלף מאז. כלומר, יש מחלוקת בנושא זה. רבים הם המאמינים בדת, אך רואים ב'ששת ימי הבריאה' סמל לעידנים שחלפו מאז נוצר כדור הארץ, ולא ששה ימים בשבוע אחד. כך או כך, הוויכוח הזה נמשך שנים רבות ויש להניח שיחלוף זמן רב עד שכולם יקבלו את העקרונות הללו..."

"איך אנשים יכולים להאמין בדבר כל כך לא-מדעי? זה מגוחך! הרי זה כתוב בכל אנציקלופדיה" מחתה דינה בחום.

"נראה מגוחך? לא לכולם. בשל מחלוקת זאת לא מלמדים בבתי ספר דתיים במדינות רבות את עיקרי תורת הגיאולוגיה." סיכם אוריאל את הדיון.

"הפסד שלהם" כך דינה.

עזרא, שהעובדות שהציג אוריאל ערערו את בטחונו במה שלמד בבית ספרו הקודם, נבוך ושקע בהרהורים. אוריאל - שגם הוא, כמו עזרא, התחנך בילדותו בבית ספר מסורתי בעיר הגדולה - הבין לנפשו. על כן הזמינו לבוא אליו לבדו כדי שיוכלו לברר יחדיו את הסוגיות שבמחלוקת. כשסיימו וכבר קמו ללכת, נזכר לפתע אוריאל: "כמעט שכחתי. יואב, האם הבאת את המאובן?" יואב שלף מתרמילו את שקית הפלסטיק השחורה בה היה עטופה העצם. אוריאל הוציא את המאובן, והניח אותו על השולחן. באזמל חד ניתק ממנה חתיכה וללא מגע-יד הכניסה אל תוך קופסת קרטון זעירה, שעליה כתב בדיו שחור: "אילת. דגימה מס' 1 - חוף אלמוג."

הוא גם בחן בעין קפדנית את הצילומים שצילם רוני, והיה מאד מרוצה מהתוצאה. "יפה, מחר אשלח אחד מהם עם הדגימה לירושלים, למכון הגיאולוגי. שם ייקבעו גילה וטיבה בשיטות מדעיות".

פרק ד'

ביקור במכרות הנחושת והקשר לעצם השחורה

באותו לילה נדדה שנתו של אוריאל. בדרך כלל לא התקשה להירדם. הסיורים והמסעות ברגל שעשה מדי יום בעבודתו היו סוחטים ממנו כל טיפת אנרגיה, וברגע שהיה מניח ראשו על הכר היה עובר לעולם החלומות. הלילה, אחרי הפגישה עם הנערים, חש תחושת החמצה. מניסיונו ידע שאין הגיאולוגיה נקנית בהרצאות, אלא בחווית החשיפה לעקרונות הבסיסיים של מדע זה. כיצד יסביר לתלמידי בית הספר היסודי - נו טוב, חטיבת הביניים - את הבעיות שעליהן 'שברו את ראשם' גדולי החוקרים של המאה התשע-עשרה, ועוד בפשטות המובנת גם למי שלא למד באוניברסיטה? לא פלא שאוריאל 'ישן כמה וכמה פעמים' באותו לילה - היה נרדם ומתעורר, מתהפך מצד לצד על משכבו ומגלגל במוחו את כל התחבולות האפשריות באמצעותן יוכל להעביר לנערים את חווית הגיאולוגיה (הוא מעולם לא ראה בה סתם מקצוע אלא התנסות). בלעדיה ספק אם יוכלו להבין ולפענח את צפונות הסלעים. באחד מהחלומות שחלפו במוחו כסרטים קצרים על מסך שחור-לבן, ראה את עצמו הולך במנהרה צרה וחשוכה, כשלפתע נחסמת דרכו על ידי עכביש ענק משונה, שונה מכל עכביש שראה אי-פעם. כשניעור בבהלה, נזכר שמה שראה בחלומו היה טרילוביט, עכביש קדום שאת שרידיו המאובנים ראה פעם אחת בתמנע.

"תמנע?!", תמנע, זהו המקום!! איך לא עלה על דעתי קודם?" צעק. הוא נזכר שלפני עשור שנים, בעודנו תלמיד בבית הספר בעמק יזרעאל, יצאה כיתתו לטיול באילת. היה זה ביקורו הראשון בנגב. היטב זכר את המפגש המדהים עם הנוף הפרוע, עם סלעי הגרניט הזקופים והכהים, ואת שפע המאובנים שכמותו לא ראה מעודו. אבל יותר מכל הרשים אותו הסיור במכרות הנחושת בתמנע. הסיור לא תוכנן מראש, אבל הסתבר שמהנדס המכרות במכרה היה אחד מתלמידיו הקודמים של מנהל בית ספרם. כששמע יוסי - זה היה שמו - שתלמידים מהעמק מתאכסנים באכסניית הנוער, ניחש שיפגוש שם את שאול, מורו האהוב. מיד בא והתייצב בחדר האוכל של אכסניית הנוער. התלמידים ראו בחור גבוה שלבש מכנסיים קצרים וחולצה מרופטת, פניו שזופות ושערו פרוע, כאלה שהיו מכנים אז 'חיות הנגב'. הפגישה בין המורה לתלמידו, ממנו נפרד לפני עשור שנים ועודנו נער והריהו גבר בגברים, הייתה מרגשת. התלמיד, שזכר למורו את חסד ימיו בבית הספר, לא חסך ממנו את חיבתו, ועוד באותו ערב בא ונשא הרצאה מלווה בשקופיות בפני התלמידים. את הנאמר בהרצאה לא זכר אוריאל, כי התלמידים היו עייפים מאד מחוויות אותו יום, ורובם התנמנמו בעת ההרצאה. יוסי שחש בעייפותם, קטע את ההרצאה באמצעה והזמין את הכיתה כולה לביקור במכרה.

את הסיור הזה לא ישכח לעולם. במשאית שגלגליה ענקיים הועמסו התלמידים, וזו עברה איתם ממכרה למחצבה וממחצבה ל"מכרה הפתוח" - כך קראו לבורות-מחפורות עמוקים שמהם נחצבו הסלעים והועברו לגריסה ולתהליך מיצוי הנחושת. גולת הכותרת של סיורם זה הייתה ירידה למעמקי המכרה התת-קרקעי, חוויה שלא מן העולם הזה. כאן נוכח לראשונה בחשיבות הכלכלית של המדע החושף את אוצרות הטבע. לימים הודה שטיולו בנגב והביקור במכרות הנחושת הכריעו את הכף בהחלטתו להיות לגיאולוג.

זכר החוויה הזאת הרגיע את סערת נפשו, והוא נרדם סוף סוף. כשניעור משנתו בבוקר כבר ידע שביקור בתמנע יעשה יותר מכל דבר אחר להמחיש בפני הנערים את עקרונות הגיאולוגיה. עתה, משנשכתן הרעיון במוחו, עשה הכל להגשימו. את יוסי היה פוגש לעתים מזומנות. הוא

כבר לא צעיר כבפגישתם הראשונה, אך עדיין מהנדס בכיר במפעל. בינתיים חדל המפעל להפיק נחושת והמפעל, שלא יכול היה להתחרות עם מפעלים חדשים שצצו באפריקה ודרום-אמריקה, נסגר אך מתקניו נותרו שלמים, והעובדים המעטים שנשארו לטפל במתקני המפעל מחכים לתמורה שתשיב את ימיו כקדם. יוסי שמח מאד לפנייתו הטלפונית של עמיתו לארגן להם סיור במכרות. כבר למחרת נפגש עמו אוריאל כדי לממש את ההחלטה, ובערב של אותו יום בישר לנערים על טיולם הצפוי.

את הסיור בתמנע קבעו לשעת סיום הלימודים של אחד מימי חודש תשרי. נדברו להיפגש ברחבה שמול בית הספר. הג'יפ של אוריאל הגיע בדיוק בשעה היעודה. יואב התיישב במושב הקדמי, לצדו של אוריאל, ויתר הנערים, לבושים במעילים כבדים, טיפסו על הרכב והצטופפו על המושבים שמאחור והג'יפ יצא לדרך.

"מדוע לא הבאת את כלבך!?" שאל יואב את אוריאל באכזבה.

"כשיוצאים לטייל בטבע אין זה רצוי לקחת חיות מחמד ובעיקר כלבים. הכלבים בנביחתם מפחידים ומטרידים חיות חששניות, כצבאים או יעלים, ומסתבכים בעצמם בהרפתקאות מיותרות. מכרות תמנע אינם המקום המתאים לטיול עם כלב".

את הדרך הכירו הנערים זה מכבר, אך הנסיעה בג'יפ הפתוח, כשכיסוי הברזנט שלו מתנפח כמפרש, ושערם מתבדר ברוח, הייתה חוויה חדשה ולא מוכרת אך בהחלט נעימה. מזג האוויר היה קריר, ואת השמים כיסו קרעי עננים אפורים, שמבעד להם בקעו קרני אור יחידות שהכתימו בצהוב את נוף עצי השיטים שהשתרע משני עברי הכביש. יואב אהב מאד את הנוף הזה. כשנסע כאן עם נתן דודו, סיפר לו זה עד כמה מזכיר לו הנוף את נופי הסוואנה האפריקנית, שבהם משוטטות ג'ירפות וזברות, וכאן בקושי רואים צבי אחד או שניים.

עם זאת, היה יואב משוכנע שבתאורה זאת, כשהרי אדום המטולאים בכתמי אור וצל משמשים לו רקע, אין באפריקה כולה נוף שישווה לו.

בין כה וכה עברו את מליחת עברונה. יואב הראה לעזרא – שזה מקרוב הגיע לאילת – את קבוצות עצי דקל הדום מסועפי-הצמרת, ה'סמל המסחרי' של הערבה הדרומית. עד מהרה חלפו גם על פני באר אורה, ומרחוק נראו כבר הפסגות הכהות של רכס הר תמנע, ולרגליהם ארובות העשן והאבק של מפעל הנחושת. עוד כמה קילומטרים וכבר הגיעו לצומת הכניסה לבקעת תמנע.

אף שרוב הנערים הכירו את בקעת תמנע מטיולי-שבת עם משפחותיהם, היה הטיול כאן בחברת אוריאל חוויה לכשעצמה. באמצעותו למדו להבחין בפרטי-נוף שקודם לכן לא שמו ליבם אליהם. כך למשל, הראה להם את צוק הסלע הענק המקיף את הבקעה משלושה עברים וסוגר עליה כחומת אדירים, והמחיש להם כיצד, בתהליך סחיפה שנמשך מליוני שנים, הולך הצוק ונסוג בעוד שהבקעה, כבור ענק, הולכת ונפערת. ליד גוש ענק של אבן חול צבעונית, נעצר הרכב, והנערים 'נשפכו' ממנו והצטופפו לצדו. "הפסקה", אמר אוריאל "אני מציע שתתפזרו בשטח, כדי להכירו, ואני אכין לנו בינתיים משקה מרווה. אחר כך נתחיל לדון בנושאים שבשבילם באנו לכאן." הוא הוציא מארגז שבצד הרכב 'ערכת בישול' - מבער גז וקומקום חבוט, ובעקבותיו שלף ספלים ושקיות צמחים מיובשים מתרמילו והחל במלאכת הבישול. הנערים שהתפזרו החלו לשוטט סביב, מי-מהם מטפס על המדרון הסמוך, והאחרים מחפשים 'מציאות' בצד הדרך.

לא חלפו יותר מחמש דקות בטרם נשמע קולו של רוני, שכבר הספיק להידחק לכוך עמוק בסלע הרך: "מצאתי מאובן ענקי", צעק בגררו אחריו עצם לבנה, במשקל עשרה קילוגרמים לפחות - "זאת עצם של דינוזאור על בטוח".

הנערים התקבצו סביבו, מתפעלים מגודלה של העצם, שאורכה הגיע למטר ויותר. צידה האחד היה מורחב כמשוט וצידה האחר הסתיים בהתרחבות מעוגלת.

"לא דובים ולא זבובים." אמר אוריאל בחיוך בראותו את העצם. אני מצטער לאכזב אותך. זוהי עצם שיכמה של גמל, שכנראה מת מזקנה, או נפגע מכדור תועה, לפני לא יותר מעשור שנים".

"אבל איך הוא הגיע לכאן? מה, הגמל זחל אל תוך החור?"

"לא. אני חושב שהעצם הובאה לכאן על ידי הצבוע."

"הצבוע?! אתה מכיר צבוע באופן אישי?" קרא עזרא בתימהון.

"לא לגמרי אישי, אבל אנחנו נפגשים לפעמים... יש בבקעה צבוע שחי בבדידות במערה שלמרגלות הצוק מזה שנים רבות. לרוב אנו רואים אותו בשעות הלילה, בעת שהוא יוצא לתור אחרי מזון. לעתים חוצים גמלים את גבול מדינת ירדן, לאכול מעצי השיטה שבתחום ישראל. נהגי המשאיות הכבדות, החולפים בסערה בכביש הערבה, לא מצליחים להבחין בהם כשהם חוצים את הכביש, ולעתים נדרס גמל למוות. בתוך כמה ימים נאכל הפגר על ידי 'פועלי הניקיון' - הנשרים, העורבים והשועלים, הפעילים בשעות היום ובין-הערביים, ואילו בלילות קורעים ממנו הצבועים נתחי בשר ועצמות וגוררים למאורתם. אני חושב שהצבוע חלף כאן כשעצם גדולה בפיו, ומשהו או מישהו הבהילו וגרם לו להשאיר כאן. אולי העצם הייתה כבדה עליו, והוא גרר אותה לכוך, להסתירה מפני חיות הטרף האחרות. מי יודע?!"

"מנין לך שהעצם שמצאתי לא מאובנת?" שאל רוני, שהתאכזב קצת מתגובתו הצוננת של אוריאל.

"טוב ששאלת. ספקנות היא תכונה חשובה אצל חוקר טוב", ענה אוריאל, ובפנותו לנערים, אשר כבר למדו שהוא מוכן להתייחס ברצינות תהומית גם לשאלות הכי טיפשיות, אמר: "שוב סביבי, ואגיש לכם ספל תה מצמחי המדבר, ונשוחח על כך".

הוא מזג את התמיסה החומה-ירקרקת לספלים והגישם לנערים, שהיו ישובים על אבנים גדולות לצידו. בתחילה התכרכמו פניהם לטעמה החריף. תה שכמוהו בוודאי שלא היו אפילו טועמים בבית, אבל כאן, במדבר, בחברה הכה-נעימה של אוריאל, התביישו לסרב ושתו את המשקה בלא אומר ודברים. בעודם לוגמים לגימות קטנות מהספלים המהבילים החל אוריאל להסביר:

"כמובן שגם של גמל יכולה להתאבן, אך זהו תהליך איטי שנמשך אלפי שנים. כדי שתתאבן, על העצם להיות קבורה בקרקע, כשתמיסות גיר או צורן מחלחלות וחודרות לתוכה לאט-לאט. מינרלים אלה מחליפים את החומר המקורי, פרודה אחרי פרודה. בשל איטיות התהליך נשמר מירקם העצם. על כן דומה המאובן לעצם המקורית, אך צבעו לרוב שונה, לפי המינרל שחדר לתוכו. עצמות הנותרות על פני הקרקע, לעומת זאת, מתפוררות בתוך כמה שנים. העצם שמצא יואב עבר תהליך התאבנות ממושך שהיה מלווה בחדירת צורן, ולכן היא כהה, קשה ועמידה בפני כוחות הבלייה. כך למזלנו, אחרת הייתה מתפוררת בעת שנסחפה ממקום השלד ועד לחוף..."

"אני בכלל עוד לא מבין מה ההתלהבות הזאת ממאובנים. למה אתם מוכנים לטפס עד לראשי ההרים או לשוטט במדבר הצחיח, והכל כדי למצוא איזו חתיכת עצם שבורה ומוכתמת!?" הצהיר עזרא בהתרסה.

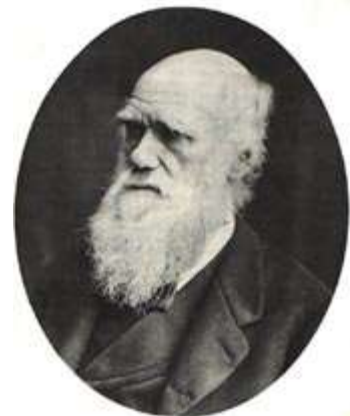
"מה אתם חושבים?" פנה אוריאל אל הנערים. "מי מוכן לענות לזו?"

דינה נענתה בהתלהבות: "אני חושבת שהמאובנים מעניינים גם בשל יופיים - נכון, אני מסכימה שלא כל אחד מסוגל להבחין בו (היא לא החמיצה הזדמנות לעקוץ את עזרא, אשר אותו לא כל-כך חיבבה), אך בעיקר מפני שהם שרידים של יצורים שכבר נכחדו מהעולם, באמצעותם אפשר להבין את תהליך האבולוציה..."

"מה זאת המילה הזאת, איבולוציה, ומה זה קשור למה ששאלתי?" שיסע אותה עזרא בתוקפנות - כשבמכוון הוא משבש את המילה אבולוציה - תגובה לחץ העוקצני ששלחה אליו.

"אם אתה לא מבין משהו אז זה לא אומר שהוא לא קיים..." הוסיפה ועקצה.

כאן התערב אוריאל, ובפנותו אל עזרא, אמר: "במקרה זה דינה צודקת. המאובנים הם לרוב העדות היחידה לקיומם של בעלי חיים או צמחים שהתקיימו בעבר ולא קיימים בימינו. פעם כולם האמינו שכל היצורים החיים בימינו נבראו בששת ימי בראשית, ומאז לא עברו שינוי (זוכרים את 'תיבת נוח', שנכנסו אליה כל החיות, בזוגות, כדי להינצל מהמבול?). אבל כבר לפני מאות שנים נתגלו עצמות מאובנות של יצורים גדולים, שאין כמותם בימינו. חכמי הדת ניסו תחילה להסביר שחיות אלו מתו במבול משום שלא הצליחו להגיע לתיבת נוח. מדענים, שאינם מסתפקים בהסבר זה, העלו השערה שהחיות בנות ימינו התפתחו מיצורים קדומים בדרך טבעית, תוך שסיגלו לעצמם תכונות חדשות. בלעדי מאובנים קשה היה להוכיח את תקפותה

של תורת האבולוציה של דרווין."

דינה קפצה ממקומה: "ודרווין היה זה שקבע שהאדם התפתח מן הקוף. נכון?"

"ראיתי לא מזמן בטלוויזיה קוף ג'נג'. ממנו בוודאי התפתחת" עקץ אותה יואב.

כמו שאפשר לשער, הדברים עוררו תגובות ושאלות ולכל אחד מהנערים היה מה לשאול או להעיר - וההמולה הייתה רבה. דינה, שידעוניה עלו על אלו של חבריה, הרגישה כאילו היא מרחפת בשמים, ואילו עזרא - שחש עצמו נזוף - לא הוסיף לשאול דבר עד סוף היום.

"אני מציע שנשוב לשוחח על כך מאוחר יותר." קטע אוריאל את הוויכוח באיבו וקם ממקומו. "בינתיים, אל נסטה ממטרתנו - להכיר את נופי אבן החול של הבקעה, ואם נתעכב לא נספיק לראות אפילו את המחצית".

הוא גמר לארוז את המבער וספלי התה, תחב אותם אל תוך תא מיוחד בצדי הג'יפ, וכולם טיפסו על הרכב כדי להגיע לאטרקציה העיקרית של הטיול - מכרות תמנע. אך בטרם נסעו גחן אוריאל ולחש על אוזנה של דינה: "על בני-האצולה אומרים, שנולדו עם כפית כסף בפיהם. את נולדת עם אנציקלופדיה בראשך. ידיעותיך רבות וזיכרוןך מעולה, אבל כל אלה אינם מתירים לך לזלזל במי שאיננו כמוך. אל תקימי לך את חבריך לאויבים".

דינה רצתה לענות, אך אוריאל היסה אותה והתניע את הג'יפ.

בדרך הראה להם אוריאל את 'עמודי שלמה', שם כינס אותם להסבר קצר. הוא הצביע לעברם של שני סוגי סלע בולטים בבקעה זו - סלע כהה מצדו האחד וסלע מגוון צבעים מעברו השני. "הכהה הוא סלע יסוד, שנוצר מהתקררות לבה רותחת, והוא הקדום בסלעי האזור. לעומתו, אבן-החול הצבעונית מורכבת מגרגרי חול, שמקורם בהתפוררות סלעי יסוד קדומים יותר, ולכודו במעין מלט של גיר".

"לנו סיפרו בחוג לטבע, ששני מיני הסלעים האלה מופיעים רק באזור אילת." אמר שי.

"כך זה בארץ, אך מדרום נפוצים סלעים אלה על פני דרום סיני, במצרים ובחצי האי ערב. מעניין אתכם לדעת אם העצם שמצאנו יכולה להיות מתקופות אלה. נכון?"

הנערים הנהנו בראשם. אמנם, ראו בטיול עצמו מטרה ראויה לעצמה אבל ידעו שאלמלא באו לתכלית זו, לא היו מוצאים עצמם כאן בחברתו של אוריאל.

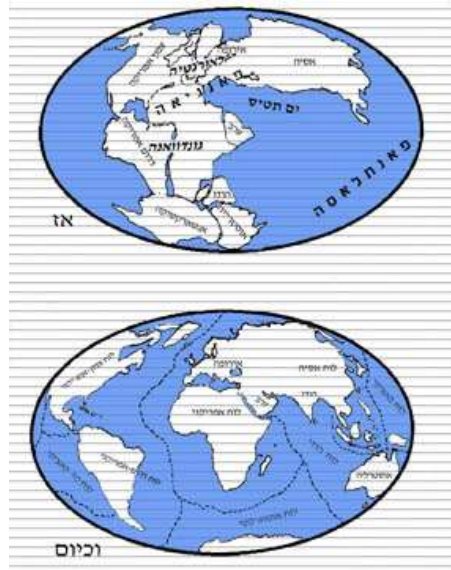
"אז ככה: בתקופה בה נוצרו סלעי היסוד באזור היו עדיין רוב בעלי החיים רכים ורופסים וחסרי שלד מוצק. מאוחר יותר, בתקופת הקמבריון, שבה הופיעו על פני הארץ חיות רבות בעלות שלד, שגם הותירו מאובנים, אך רובם בים. דווקא אז היה אזורנו מכוסה מדבר חולות צחיח. על כן, אין זה סביר שכאן נמצא עצמות דינוזאור. ובכן, התשובה היא שלילית. בואו," אמר בחיפזון "נמשיך למכרות הנחושת, מחכים לנו שם".

"אני לא מבין. אם היה כאן מדבר חולות, אז איפה החולות?" שאל רוני.

"זהו בדיוק העניין. עם הזמן חלות תמורות בנוף, ומזיהוי הסלעים אפשר לשחזר את הנוף הקדום. קודם היה זה מדבר חול. כשהפך האקלים לגשום יותר חלחלו המים בחול והשקיעו גיר שהצמיד את הגרגרים אלה לאלה, וכך נוצרה אבן-החול. בכמה מקומות חוזרת והופכת אבן החול שוב לחול, שהרוח מסיעה אותו למרחקים, וחוזר חלילה. כל אלה מתרחשים לאט-לאט אך במשך זמן רב, וחיינו אינם ארוכים דיים כדי להבחין בשינויים אלה..."

"אז כך נוצרה הבקעה?" שאל יואב. "כלומר, התעמקות הבקעה..."

"תארו לכם איזה כוחות פעלו כאן, שגרמו לכל האזור לשקוע כך. זה היה נורא להיות כאן כשזה קרה" שיסע אותו שי בהתרגשות.

"זה קשור לשבר הסורי-אפריקני, שעשה שמות בכל האזור. נכון?" הפגינה דינה את ידיעותיה.

"נכון. לפני כמה מיליוני שנים החלה האדמה לאורך בקעת הערבה להיבקע, ונוצר 'השבר הסורי-אפריקני', זה שבתוכו נמצאים ים-סוף, מפרץ אילת והערבה. אז נוצרה גם בקעת תמנע. אבל שוב עלי לחזור ולתקן אתכם: זה לא קרה בבת-אחת. זה תהליך שנמשך המון זמן. זוכרים את עיקרון האחידות? נסו לחשב: נניח שרעידת אדמה חזקה פוקדת את האזור אחת למאה שנים, וגורמת לבקעת הערבה לשקוע בעשרה סנטימטר. זוהי תזוזה ממוצעת של מילימטר לשנה. בקושי מרגישים בה. אבל, אם תכפילו אותה במיליון שנים תגיעו למיליון מילימטרים, שהם אלף מטרים (!!!). כשמבינים את זה, שוב אין צורך בכוחות על-טבעיים."

דינה קפצה ממקומה: "מאאתיים אחוז", אמרה בהבליטה את האלף המשוכה (תכונה 'ירושלמית' ידועה שבגינה תמיד לגלגו עליה חברה בבית הספר), "ראיתי השבוע בטלוויזיה הלימודית סרט שמראה איך היבשות נעו והתרחקו זו מזו כשבאמצע נוצר אוקיינוס."

"דוגמה מצוינת. לפני כמה מיליון שנים אמריקה ואפריקה היו מחוברות. קצב התרחקותן זו מזו הוא בסך הכל 5 סנטימטר בשנה. הכפילו במאה מיליון שנה, תגיעו ל- 5,000 ק"מ. זהו בקירוב רוחבו של האוקיינוס המפריד בין היבשות הללו כיום."

הנערים הקשיבו בפיות פעורים. שי עשה חשבון בקול רם: "מאה מיליון שנה הם מאה שנים כפול מאה, כפול מאה, וכל אלה כפול מאה - 100,000,000 מספר בן תשע ספרות. איזה יופי..."

"אם הכל היה כזה איטי, אז לא היו כלל קאסטרופות? נו, אתה יודע, כאלה אסונות בקנה מידה גדול?" התעקש יואב.

"קטסטרופות - כלומר אסונות - כן, היו גם היו אירועים בקנה מידה גדול, שגרמו לתמורות חריפות על פני כדור הארץ. אך אלה הם היוצאים מהכלל, וגם הם נמשכו אלפי שנים. גם אותם אנו מזהים הודות למאובנים. למשל, יודעים שרוב החיות והצמחים נכחדו בסופם של העידנים הקדומים – אני בטוח שנגיע לכך במהלך חקירתנו - שכן הדבר נוגע בנושא שלנו. אבל בינתיים הבה ונעלה על הרכב, לבל נאחר לפגישה עם אנשי המכרות."

לאחר נסיעה קצרה, הגיעו לצומת דרכים. הג'יפ האט בנסיעתו. שלט נטוי ומעוקם הצביע לעבר מפעל הנחושת של תמנע. עוד כברת דרך קצרה והמכונית נעצרה ליד שער המפעל. השוער ששאל לחפצם הזעיק בטלפון הפנימי את המהנדס. חלפו כמה דקות וגבר תמיר, לבוש סרב-עבודה וחבוש קסדת כורים פתח להם את השער וקיבלם בסבר פנים יפות. חצר המפעל הייתה ריקה מאדם. בקצה החצר חנו בשורה ישרה עשרות משאיות ומחפרים ענקיים שנראו להם כחיות קדמוניות, אפורות וחסרות-גוון. "זה לא מפעל, זהו מגרש גרוטאות" הרהר שי, ניגש לאחד מכלי הרכב, והפריח בכף ידו ענן אבק שכיסה את משטח המתכת הקרה. היתר נערים ניצבו משתאים נוכח המפלצות הענקיות שנראו להם לפתע כדינוזאורים ששרדו מתקופה אחרת...

"ברוך בואכם למפעל. אף שמזה שנים אינו מפיק נחושת, האבק עדיין רובץ על הכל, וחודר לריאות ולנשמה." אמר בעצבות יוסי המהנדס, כקורא את מחשבותיהם. "אבל אל-נא תטעו - גם המכוניות וכלי הרכב הנראים לכם מוזנחים, תקינים למשעי ורק ממתנים להוראה לחדש את העבודה. ותאמינו לי - הרעש שהן משמיעות בעת העבודה יכול להבריח עדר של דינוזאורים."

הוא ניגש לג'יפ שהיה מאובק אף הוא, עלה עליו וסימן לאוריאלי בידו לעקוב אחריו ברכבו. הם יצאו מהחצר, טיפסו במעלה דרך שהוליכה למרומי גבעה. עד מהרה למדו שזוהי סוללת עפר מלאכותית, מעפר שהוצא כולו מבטן האדמה ונערם לגובה מראשה השקיפו על שטח המפעל. יוסי הראה להם את בורות הכרייה שהשתרעו לכל רוחב הבקעה, ואף מעבר לה, ואת פתח המכרה התת-קרקעי, שנחפר למרגלות ההר שהתנשא מעליו.

"אתם מכירים את האבן הירוקה, שמכנים בשם 'אבן-אילת'? צבעה ירוק בשל ריכוז גבוה של תחמוצת הנחושת. תמצאו כאן לא-מעט אבנים כאלו, אך מחצב הנחושת שאנו מפיקים מהסלע הוא אפור-חום. מוצאו משכבת סלע אחת שעובייה מטרים ספורים, וכל מאמצינו מכוונים להגיע אליה. סטייה של מטר לכאן או לכאן, עלולה לגרום לכך שהעפר הנכרה הוא חסר-ערך. תפקידי לזהות את השכבה הרצויה, והכי חשוב - לחשב כמה עלינו לחפור כדי להגיע אל החומר היקר, אם כדאי להסיר את כל הסלעים המכסים את השכבה נושאת הנחושת, או שעדיף לחפור מנהרות לעומק האדמה." בגאווה לא-מוסתר הוסיף: "אחר כך אביא אתכם למכרה התת-קרקעי. לא תאמינו, אבל יש לנו מנהרות באורך כללי של למעלה ממאה קילומטרים..."

הנערים התפעלו ממראה עיניהם, אולם רק כשעמדו על שפת הבור הכרייה הגדול ביותר, שעומקו חמישים מטרים, וראו את הררי העפר שהוציאו הכורים ממעבה האדמה כדי לחשוף את השכבה הירקרקקה, הבינו את גודל המשימה.

"מה יקרה אם תחפרו לעומק רב, ולא תמצאו שם את השכבה?"

"בכל חפירה כזאת מושקע הון רב. כדי להבטיח שהכסף לא ירד לטמיון קודחים אל תוך הקרקע במקדחים ומעלים דגימות-סלע, בעזרתן משרטטים את מפת השכבות בדיוק רב. לכן מעטות ההפתעות, וההשקעה מצדיקה את עצמה."

"אבל בכל זאת נאלצתם לסגור את המפעל" התריס בפניו יואב.

"הירידה התלולה במחירי הנחושת בשוק העולמי גרמה לכך שהוצאות המפעל עלו על הכנסותיו, והממשלה שלא יכלה לתמוך בו יותר סגרה אותו."

"ממש חבל." אמר עזרא "אבי סיפר לי שפעם היה כורה בתמנע. הוא סיפר לי כמה קינאו הכורים בגיאולוגים על שהיו נוסעים ממקום למקום בג'יפ הפתוח, קסדות לראשם ומפות בידם, ונותנים הוראות לכורים. הכורים חשבו אותם לקוסמים שמנחשים איפה שכדאי לקדוח".

"קוסמים או לא קוסמים, בשביל כבוד צריך לעבוד. כשהגיאולוג טועה, המפעל מפסיד כסף רב." סיכם יוסי את הנושא.

"ואבי עבד כנהג על המשאיות שהובילו את העפרה מהמכרה הפתוח למתקני המפעל." ניסה רוני לשנות את הנושא. "תמיד כשאמי מעירה לו על צורת הנהיגה שלו, הוא עונה לה שאם היה מסוגל לשלוט על מפלצת ענקית כזאת יוכל גם לנהוג על מכונת קטנה".

"האם מצאתם במפעל מאובני חיות גדולות?" שאל יואב, שנזכר במטרת בואם לכאן.

"לא, בכלל לא. בתקופה בה נוצרו שכבות אלה היו מאובנים של יצורים שכמותם לא תמצאו בימינו. אפילו הדגים, והדינוזאורים אחריהם, הופיעו בעולמנו מיליוני שנים לאחר מכן. אבל בכל זאת, יש לי הפתעה בשבילכם".

הוא הולך אותם לאחת הפינות שעל שפת המכרה הפתוח. לפנייהם התגלתה שכבה אופקית של סלע, כרצפה ענקית. הרצפה הייתה עשויה ממעין אריחים ענקיים. "מה זה לדעתכם?"

"לי זה מזכיר בוך שנסדק" אמר שי.

"נכון. זה באמת בוך שנרטב, ונסדק לאחר שהתייבש, ושוב התקשה. רואים כאלה בשפע באזור, בעיקר לאחר הגשמים. אבל הבוך הזה נוצר לפני מאות מיליוני שנים. בעצם אלה סדקי בוך 'מאובנים'. ואם תסתכלו טוב, תוכלו לראות על ה'אריחים' סמנים של טיפות גשם שניתך על הבוך בהיותו רטוב והעיקר - זוהי באמת הפתעה: אתם רואים את הקו הפתלתל הזה. אלו הן עקבות של יצור שזחל בתוך הבוך - מין סרטן קדום שנקרא טרילוביט. אילו היה זה בוך מתקופת הדינוזאורים הייתם רואים עליו את עקבות רגליו של דינוזאור".

הנערים התבוננו ממושכות בסלע. בוודאי חשבו כמה צריך ללמוד כדי להבחין בכל אותם דברים מופלאים, ועוד לשחזר את מה שגרם להם. שי הוציא מכיסו פנקס שחור ורשם משהו בכתב ידו.

משם נסעו אל המכרה התת-קרקעי. בפתחו פגשו את צוות המעלית, שהיא בעצם רכבת המוליכה אל פנים המכרה, וקיבלו את אישורם לרדת אל תוכו. כל אחד מהנערים קיבל קסדה, שעליה מורכב פנס. אליה הייתה מחוברת בכבל גומי סוללה על חגורה שנחגרה למתניהם. הם הדליקו את הפנסים, והתיישבו על ספסלי שורת הקרונות חסרי גג, שהיו מחוברים לכבל פלדה ארוך, שגלגלת בקצהו העליון. האות ניתן, מנוע הגלגלת הופעל והקרונות החלו לגלוש במורד המשופע, אל תוך החור המרובע שנפער באדמה. מפנים המנהרה נראה הפתח שמאחוריהם ככתם אור, שהפך לנקודת אור שהלכה ונעלמה, וחשיכה השתררה מסביב. אור הפנסים שהיה מחובר לקסדות ליווה את תנועות ראשם ומבטם על קירות המנהרה האפלים שחלפו במהירות מול פניהם. אם בתחילה ליוו הנערים את ירידת הרכבת בתרועות שמחה, משגדלה התאוצה וגברה הטלטלה השתתקו, וכל אחד התכנס בעצמו עם מחשבותיו וחששותיו. שקט מוזר השתרר, שנשמע בו רק חריקות גלגלי הקרונות. בחשיכה, נשמע קולו של אוריאל בוטח ומרגיע: "אל חשש, הירידה בקרן בטוחה בהחלט. עוד מעט נגיע ליעדנו, וצפויות לכם הפתעות לרוב".

דקות ארוכות חלפו. לפתע החלה הרכבת להאט את מהלכה ולבסוף נעצרה. אור חוור של מנורות חשמל קידם את פניהם ב'תחנה הסופית' שלא הייתה אלא רחבה, המשמשת צומת, שממנה הסתעפו כמה מנהרות אפלות. הנערים ירדו מהקרונות ולהזמנתו של יוסי התכנסו לתוך חדר רחב-ידיים. אלמלא ידעו שהוא נמצא בעומק מאתיים מטרים מתחת לפני האדמה, היו יכולים לחשוב שהם נמצאים בחדר רגיל. היה זה משרד המכרה התת-קרקעי. על קירותיו היו מפות, שאפשר היה לראות בהם את כל תוואי המנהרות שהסתעפו מכאן לעומק הקרקע, כרשת של קורי עכביש. יוסי ניגש לארון בפינת החדר ושלק צרור מפתחות ותיק מפות, שהגיש לאוריאל. הוא חזר אל חבורת הנערים שישבו על הספסלים והמתינו בקוצר-רוח להמשך הסיור. "כפי שבואדאי הבנתם, הקרונות יכולים לנוע אך ורק מעלה ומטה, לאורך המסילה. במכרה עצמו אנו נעים בכלי רכב המופעלים בסוללות חשמל. יתרונם בכך שאינם יוצרים גזים רעילים ולכן הם בטוחים יותר. ניגש כעת אל המכוניות, ננתק אותם מהשנאי המטעין אותם בחשמל ונצא לסייר במנהרות. ניסע בשני כלי רכב, שמותר להסיע בכל אחד מהם רק ארבעה אנשים. ליתר בטחון, איננו יוצאים אף פעם בלי מפה, ומבלי שנעקוב אחרי סימני הדרך, והדבר הכי חשוב, עלינו להישאר צמודים. אפשר לטייל במנהרות במשך ימים ארוכים, וגם ללכת לאיבוד. בין עובדי המכרה נפוצים סיפורים על מפלצות חיות קדומות המשוטטות בחשכת המנהרות, ועל שני כורים, שתעו ונעלמו עקבותיהם, ורוחם עדיין משוטטת במנהרות האפלות - אבל אתם הרי אינכם מאמינים באמונות טפלות!?"

הנערים עלו על המכוניות, שנראו כמכוניות-צעצוע. יוסי התיישב ליד ההגה של המכונית המובילה, ואוריאל בשנייה, ויצאו לדרך. הטיול במנהרות ההולכות ומתפתלות היה מעניין אך מפחיד. פנסי המכוניות האירו את הדרך, ופנסי הקסדות של הנערים 'טיילו' לאורך הקירות שמצידם, והחרידו מרבצם עטלפים שפתחו במעוף עצבני. מדי פעם הגיעו להסתעפות, עצרו, יוסי הסביר משהו, ושוב המשיכו בדרכם. קירות המנהרה היו רטובים, והאוויר לח. מדי פעם חצו שלוליות מים שהתיזו וריססו אותם במים שחורים. באחת ההסתעפויות טעה אוריאל, לא המשיך לנסוע בעקבות יוסי אלא פנה למנהרה אחרת. בתחילה לא הבחינו בטעות, אך משחלפו כמה דקות מצאו את עצמם לבדם במנהרה הולכת וצרה, בלא יכולת להסתובב לאחור. "תעינו בדרכנו. נצטרך לשוב על עקבותינו." אמר אוריאל לנערים הנפחדים, אך באותה נשימה ניסה להרגיעם: "אל-חשש, לא נישאר לבדנו זמן רב. גם אם יוסי יתאחר להגיע, לא אתקשה למצוא את דרכנו בחזרה." בינתיים, בלית-ברירה, נאלצו להמשיך ולנסוע קדימה עוד יותר מקילומטר במנהרה הצרה בטרם יוכלו לסובב את רכבם. אוריאל עצר, ירד ועמד אל מול אורות הפנס הקדמי כשהוא בוחן בארשת רצינית את המפה. כשהבין היכן טעה, חזר ועלה אל הרכב והחל בנסיעה חזרה לעבר ההסתעפות שבה החלו לסטות מדרכם.

כשהגיעו אליה לא מצאו את הרכב השני. נעצרו והחל ויכוח - לאן נסע יוסי?

כמה מהם חשבו שיוסי בואדאי לא הרגיש בהעדרם והמשיך כאילו לא קרה דבר, ועכשיו הוא נמצא במרחק רב מהם. האחרים טענו בחום, שאין ספק שיוסי כבר הבחין שנשאר לבדו, חזר ונסע לכוון התחלת הנסיעה, בחשבו שאף הם שבו על עקבותיהם. בגבור הוויכוח החלו הנערים לאבד את שלווה רוחם, וכל אחד מהם 'תרם' מ'אוצר העצות שבאמתחתו': "יש לנו מפה, הכי בטוח שנחזור כלעומת שבאנו" או "בטח שהמשיכו, כדאי שנמשיך." אוריאל, שלא איבד לרגע את שלוותו, ניסה לפענח את העקבות שעל הדרך, אך ללא הצלחה.

אז אמר: "הכי טוב להמתין בקרבת המקום בו התחלנו לתעות. יוסי יכוון אל הנקודה שבה ראה אותנו לאחרונה. כך רבים סיכוייו להגיע אלינו במהרה ולחלצנו. אם נפעל אחרת, נתחיל

להסתובב במעגלים, כחתול הרודף אחרי זנבו ועכשיו, כדי לחסוך בחשמל, נכבה את מנוע המכונית ואת האורות הקדמיים ונמתין לבואו של יוסי, שבוודאי יגיע במהרה. השתדלו לשתוק כדי שנשמע את רעש המכונית המתקרבת."

כך ישבו להם דוממים בחשיכה במשך דקות ארוכות, כשאורות הקסדות מאירים להם את האפילה. שי שישב בפינה כשפנסו כבוי חש תחושת חנק מהסוג שמרגישים אלה שחוששים ממקומות סגורים. עזרא, לעומתו, היה משועשע. הוא הניע את אצבעותיו אל מול הפנס, וצייר על הקיר צלליות מצחיקות של חיות ופרצופים. אוריאל ישב ולאור פנס הקסדה שלו בחן את המפה בקפדנות, מתכנן דרך לצאת החוצה אם יוסי יאחר להגיע.

רק יואב, שחוסר הפעילות שיעמם אותו, ניצל את הזמן ופסע לאורך קיר המנהרה המתפתלת, מאיר בפנסו על הקיר, מתבונן בעיניהם המנצנצות של העכבישים והחרקים שבסדקי הסלע. עסוק בהתבוננותו, המשיך והתרחק מחבריו, כשכל פעם שכבר החליט שדי, צריך לחזור, נמשך שוב מבטו לעבר נקודת אור של גביש או משהו אחר שהחזיר את אור פנסו. פתאום חש שאיננו לבדו. כל צעד שצעד היה מלווה במעין רחש עמום ומבשר רעות, שהגיע מעברו האטום של קיר האבן של המנהרה, כאילו חיה גדולה לכודה בקיר מנסה לפרוץ אותו. הוא החיש צעדיו, אך הרחש גבר, ונוספו לו לפתע צעדים כבדים, שהיו הולכים ומהדהדים עם כל צעד שעשה. הוא סב לאחור, תר ובולש בפנס ההולך ודועך בחשיכה אך לא ראה כלום, מלבד צלליות שהצטיירה על הקיר שממולו שנראתה לו כצללית חיה פרה-היסטורית. "אין ספק," חשב בבהלה הולכת וגוברת, "חיה גדולה וכבדה, צועדת בעקבותיי." אף שנזכר בדברי יוסי, שלגלג על האמונות הטפלות של עובדי המכרה, גברה תחושתו שמשהו מאיים צועד בעקבותיו, והיה מבוהל וחרד. הוא החל לרוץ בכיוון הרכב, שאורותיו היו כבויים. מטרים ספורים לפני פיתול המנהרה שהסתיר מפניו את יתר בני החבורה מעד והחליק לשלולית מים קרים והשתטח על הקרקע. הנוזל השחור כיסה את עיניו וכיבה את הפנס שעל קסדתו. כששכב בבזבז בחשיכה מוחלטת שם לב שפסקו הצעדים. אז התחוויר לו לפתע שמה שהפחידו כל כך לא היו אלא הדי צעדי-הוא, שהדהדו מן הקירות והחללים שמאחריהם, והצללים - צללי פנסו שריצדו על הקירות החשוכים. "איזה פחד," אמר לעצמו "לא פלא שהכורים מאמינים באגדות על רוחות המשוטטות רק יואב, שחוסר הפעילות שיעמם אותו, ניצל את הזמן ופסע לאורך קיר המנהרה המתפתלת, מאיר בפנסו על הקיר, מתבונן בעיניהם המנצנצות של העכבישים והחרקים שבסדקי הסלע. עסוק בהתבוננותו, המשיך והתרחק מחבריו, כשכל פעם שכבר החליט שדי, צריך לחזור, נמשך שוב מבטו לעבר נקודת אור של גביש או משהו אחר שהחזיר את אור פנסו. פתאום חש שאיננו לבדו. כל צעד שצעד היה מלווה במעין רחש עמום ומבשר רעות, שהגיע מעברו האטום של קיר האבן של המנהרה, כאילו חיה גדולה לכודה בקיר מנסה לפרוץ אותו. הוא החיש צעדיו, אך הרחש גבר, ונוספו לו לפתע צעדים כבדים, שהיו הולכים ומהדהדים עם כל צעד שעשה. הוא סב לאחור, תר ובולש בפנס ההולך ודועך בחשיכה אך לא ראה כלום, מלבד צלליות שהצטיירה על הקיר שממולו שנראתה לו כצללית חיה פרה-היסטורית. "אין ספק," חשב בבהלה הולכת וגוברת, "חיה גדולה וכבדה, צועדת בעקבותיי." אף שנזכר בדברי יוסי, שלגלג על האמונות הטפלות של עובדי המכרה, גברה תחושתו שמשהו מאיים צועד בעקבותיו, והיה מבוהל וחרד. הוא החל לרוץ בכיוון הרכב, שאורותיו היו כבויים. מטרים ספורים לפני פיתול המנהרה שהסתיר מפניו את יתר בני החבורה מעד והחליק לשלולית מים קרים והשתטח על הקרקע. הנוזל השחור כיסה את עיניו וכיבה את הפנס שעל קסדתו. כששכב בבזבז בחשיכה מוחלטת שם לב שפסקו הצעדים. אז התחוויר לו לפתע שמה שהפחידו כל כך לא היו אלא הדי צעדי-הוא, שהדהדו מן הקירות והחללים שמאחריהם, והצללים - צללי פנסו שריצדו על הקירות החשוכים. "איזה פחד," אמר לעצמו "לא פלא שהכורים מאמינים באגדות על רוחות המשוטטות במכרות. .

הוא קם ובצעדים מאוששים חזר והצטרף לחבריו, שבקושי הרגישו בהעדרו. הוא לא העז לספר לאיש מהם על חוויותיו, כי התבייש בפחדיו. כך חלפה להן כעשר דקות, שנראו ארוכות כנצח. אפילו אוריאל הודה אחר כך שפחד התגנב ללבו. לפתע נשמעו צוויחות דקות באוויר. "הינה הם באים" אמר אוריאל, שמניסיונו ידע שאלה קולות עטלפים שהוחרדו משנתם היומית. "אני חושב שהרכב השני קרוב יותר מאשר אנו חושבים". ואמנם, לא חלפה יותר מדקה וקול טרטור רחוק בקע את הדממה המעיקה, הלך והתקרב ועמו גאתה תקוותם. אך, למרבה חרדתם שב הרעש ונעלם, כאילו נבלע בקירות האטומים. אוריאל הרגיעם שהמנהרות מפותלות וייתכן שהרעש עבר דרך הקיר. ואכן, עוד רגע חלף ועיניהם סונורו מאלומת אור חזקה והרכב השני נעצר ממש לצידם. לא נוכל להגזים בשמחת הבאים והממתינים. הם חיבקו איש את רעהו, כמי שלא ראו אלה את אלה ימים רבים.

יוסי ואוריאל הסתודדו בצד, מחליפים מידע ומתכננים את המשך הדרך. הסתבר שיוסי המשיך ונסע יותר משני קילומטרים בטרם הבחין שאיבדו את המכונית העוקבת. הוא סב לאחור והחל לשוב על עקבותיו. למוד ניסיון, חשש לנסוע מהר מדי, לבל יתעה גם הוא בדרכו, ואז עלולה ההרפתקה להיות מסוכנת באמת. הוא נסע לאט, כשעיניו עוקבות ובוחנות כל הזמן את העקבות שהצטיירו בברור על גבי הקרקע הלחה, עד שהגיעו אליהם. לא תופתעו בוודאי אם נספר שאת המשך הסיור התת-קרקעי עשו כששני כלי הרכב צמודים זה לזה, מאירים האחד לשני את חשכת המנהרה.

עד מהרה שבו למשרד המכרה התת-קרקעי. הנערים, שבקושי נרגעו מהחוויה שחוו שמחו בו כאילו היה זה ביתם השני. יוסי קיבצם באולם המשמש כחדר אוכל לכורים. שם הסביר להם את מהות התופעות שראו והראה להם מקצת מהכלים שהופעלו במפעל.

הגיעה השעה לשוב ולעלות אל פני האדמה. דרכם במעלה המסילה הייתה קצרה. עוד בטרם התרגלו לחשכת המנהרה התלולה, כבר נראתה במרחק נקודת אור, אשר הלכה וגדלה ככל שהתקרב אליה. ברדתם מעל הקרונות מחוץ למכרה, באור השמש המסנוורת, הסתכלו האחד על השני ופרצו בצחוק: פניהם ובגדיהם היו מוכתמים בכתמים שחורים. בלט ב"יפיו" יואב ששכבת בוץ שחור כיסתה את בגדיו, זכר לנפילתו לשלולית. "אני חושש שלא תוכלו כך לשוב לבתיכם הערב - אפילו אמכם-הורתכם לא תכיר אתכם בתחפושת הזאת" אמר יוסי, והולכים אל מקלחות המפעל. שם התפשטו מבגדיהם והפקירו את גוּם למים ולסבון המיוחד של הכורים, המסיר את כל הכתמים. את דינה, שהתביישה להתפשט בפני הבנים, הוליך אל מקלחת המהנדסים, שם כלה לרחוץ הרחק מעיניהם של הבנים. בינתיים לקח יוסי את הבגדים, והפעיל את מכונת הכביסה והיבוש, ועד שהחזירים נקיים למשעי, המתינו עטופים במגבות. לא עברה אלא חצי שעה וכבר היו לבושים במיטב בגדיהם, המקומטים אך עדיין מכוסים בשכבת אבק שחורה ככורים ממש. כשהסתיים הסיור, היה חושך בחוץ. את הנסיעה הביתה עשו באורו של ירח מלא, שטיפס ועלה מעל להרי אדום, הציף באורו את נוף הערבה, שהיה לעמק קסום. הכביש, שבדרך כלל הוא הומה במכוניות, היה ריק. אוריאל עצר את הג'יפ לצד הדרך, דומם את המנוע ושאל: "טוב, אז מה למדנו היום?"

"אני רוצה, אני..." קפצה דינה.

"לא. אני מציע שדווקא שי יספר לנו. הוא שתק כל היום וראיתי שגם רשם הערות בפנקסו".

שי כחכח בגרונו והחל לסכם: "ראשית, למדנו עד כמה חשוב להכיר את שכבות הסלעים וללמוד את הדרך בה הן מתגלות בשטח או בעומק האדמה אם רוצים להפיק ממנה נחושת או מחצבים אחרים."

"ושנית?" דחק בו אוריאל.

"ראינו כמה דוגמאות לכך שמה שקרה בעבר דומה למה שקורה בימינו. למשל, קרקע הביצה עם סדקי הבוץ. קשה להאמין שזה קרה לפני זמן כה רב. וגם למדנו שהבקעה נוצרה בגלל הגשמים שסחפו את הקרקע..."

"וגם למדנו שאין טעם לחפש כאן את הדינוזאור שלנו" הוסיף יואב.

"בקיצור, "סיכם אוריאל "למדתם כמה מידע צפון בשכבות הסלעים ואם מחפשים בהם משהו, בין אם זה מחצב כלכלי או מאובני חיות קדומות, בלי לדעת לקרוא בספר השכבות הרי זה חיפוש של מחט בערימה של שחת. עוד תצטרכו ללמוד הרבה בטרם תצאו לבדכם לשטח לנסות ולאתר את מקור העצם שמצא יואב. ועכשיו, קדימה הביתה!" כששבו איש איש לביתו, וסיכמו לעצמם את חוויות אותו יום - ממציות עצמות הגמל וסיפוריו של אוריאל על המאובנים, עמודי שלמה ועד חוויות הסיור במכרה - הגיעו בוודאי למסקנה שכך היו גם צריכים ללמוד בבית הספר, ולא אל מול הלוח הירוק.

"צא מכאן, שלא תעז לעלות על השטיח! אתה נראה כמו מנקה ארובות. אל תטנף לי את כל הבית!" קידם את יואב קולה הצווחני של אמו כשהופיעה דמותו בפתח הבית. בלית ברירה נחלץ מכל בגדיו ונעליו, התעטף במגבת ישנה, והיישר למקלחת, שם קרצפה את עורו במברשת עד שהאדים. יתכן שגם יתר הנערים עברו חוויה דומה. בדיעבד, שואל אני את עצמי כיצד לא חשפו אז ההורים, לנוכח צורתם המדובללת ורוחם הנסערת של בניהם, את ה'מזימה', ולא הניעום לגלות להם את סודם. הסבר חלקי לכך נקבל בהמשך הסיפור.

פרק ה'

כיצד יצאו הנערים לטיול בנחל שלמה לחפש עקבות

אף על פי שהיו להוטים לצאת לשטח ולחפש ממצאים אמיתיים, עיכב אוריאל את יציאתם בכל כוחו. "אין טעם שתצאו לשטח מבלי שיהיו בידכם הכלים הדרושים לחיפוש - ידיעת העקרונות, הבנת המושגים, ולבסוף הכרת סוגי הסלעים והתקופות בהן נוצרו. בלא כל אלה תהיו משולים ל"סומא בארובה" - חזר על הביטוי האהוב עליו.

בשבועות שלאחר מכן, עשו הנערים מאמץ ללמוד את כל המושגים שלימדם אוריאל, ובכללם לימוד שמות התקופות הגיאולוגיות מתוך טבלה שהכין יואב. כדי לזכור את השמות 'שוברי השיניים' נתנו בהם סימנים - ראשי תיבות (כמו דצ"ך עד"ש ובאח"ב בהגדה של פסח), כשכל תקופה גיאולוגית מיוצגת באות הראשונה של שמה, כדי לזכור את הסדר. וכך הפכו את השמות הלועזיים של התקופות הקדומות - קמבריון, אורדוביק, סילור, דבון, קרבון ופרם - ל-"קאס-דק"פ. הם גם היו מנסים להצמיד לכל אחת מהן כינוי מצחיק - כמו "סילור-דבון בלע סבון", "אורדוביק - אור דביק" וכו'. במפגשים היו מכנים איש את רעהו בכינויים מצחיקים כמו "קנומן אחד" או "סילור שכמותך", ככל שדמיונם המציא. עד מהרה הפכו המושגים הגיאולוגיים למרכיב חשוב בשיחותיהם היומיומיות, כעין שפת סתרים של כת מסתורית. לשבחם אפשר לומר שלא היה זה שינון שמות סתמי ומיותר. כספוג יבש הצמא למים, ספגו הנערים לתוכם את כל העובדות והשמות, מבלי לאבד טיפה. הצטיין במיוחד עזרא, שהתגלה כבעל זיכרון מדהים. הוא ידע לצטט מהזיכרון את הפרטים הכי מפורטים. נכון, לפעמים התערבבו אצלם קצת המושגים ונוצר בליל לא-הגיוני, אבל על קירות ה'מאורה' התנוססו כבר טבלאות מנייר בריסטול שהלכו והתמלאו בנתונים כתובים בעט צבעוני. דינה החלה 'ליישם' את הידע הזה, והכינה 'ספר' התקופות, שכל דף מדפיו ייצג תקופה גיאולוגית, להמחיש את סדר השכבות. היא התמכרה לנושא, והקדישה לו את כל עתותיה. ידיעותיה באו לידי ביטוי גם בבית הספר. כאשר החל המורה לטבע ללמד את הגיאוגרפיה של הנגב, הזכיר דרך אגב את תקופת הקרטיון, שבה הציף הים הקדמון את כל ארץ ישראל. דינה לא התביישה והתפרצה כלפיו: "המורה, אומרים קרטיקון." המורה ישראל, שהיה ידוע בקשיחותו לא שש למחול על כבודו ולא הודה בטעותו. אך מאחר ולא מצא בספרים שעל שולחנו וגם לא בתיקו הוכחה לצדקת דבריו, הבטיח שלמחרת הוא יביא את ההוכחה. "אבל אם יתברר שצדקתי", התריסה בפניו דינה בחוצפה "יהיה עליך להביא חפיסת שוקולדה, דמי התערבות."

ואכן למחרת, כשנכנסו התלמידים לשיעור לטבע, מצאה דינה על שולחנה חפיסת שוקולד אגוזים, מהסוג שהיא אוהבת. לזכותו של המורה ייאמר, שלא התבייש להודות בטעותו. הוא אף שיבח את ידיעותיה של דינה בפומבי. "כמובן, שקצת נימוס ויחס של כבוד למורה הזקן שלך לא היו מזיקים, אבל כנראה שאצטרך לחיות עם מה שיש..." - הפטיר.

למזלם פרצה בשבוע שלאחר מכן שביתת מורים, ומאחר וההורים לא הכינו להם שום תכניות חילופיות, לא התנגדו כאשר ביקשו הנערים לצאת לטיול בן יומים בנחל שלמה. 'סיפור הכיסוי' היה פעולה במסגרת החוג במתנ"ס, המלווה בלינה בשטח, באחריות אוריאל, שקבע עימם מפגש בשעות אחרי הצהריים המאוחרות, בנקודת ציון מוסכמת.

השכם בבוקר, התאספו בתחנה המרכזית של "אגד." ממנה יצאו באוטובוס ל"חוף האלמוגים", שבו מצא יואב את העצם השחורה. יואב הביא את מפת האזור שרכש בחנות הספרים, ושי ודינה השיגו מפה גיאולוגית מרופטת שמצאו בספריית בית הספר. הספרנית זקפה גבותיה כשביקשו לשאול אותה: "אין זה נהוג להשאיל מפות לתלמידים." לבסוף התרצתה להפצרותיהם והשאילה להם אותה, ובתנאי שישמרו כבבת עינם. הם עטפו אותה בחומר פלסטי שקוף, לבל תתבלה, והסתירוה בתיקם.

הם ירדו מהאוטובוס לחוף, המאוכלס בבתי מלון, מועדוני צלילה ומתקני חוף, וניגשו אל שפת המים. יואב הצביע על משטח סלע שהיה מוצף במי הגאות: "כאן מצאתי את העצם." שיחזר יואב את נסיבות התגלית, "כאן בילינו, אני ואבי, ופה - ממש כאן" אמר בהצביעו על שקערורית בסלע, "נברתי בין חלוקי האבן כשמשכה את תשומת לבי האבן השחורה עם נצנוץ זהוב. בתחילה חשבתי שזהו גוש של פחם אבל כשהיכיתי עליו הרגשתי שהגוש עשוי מאבן. אל תשאלו כמה טרחתי כדי לשלוף אותה מהסלע אליו הייתה צמודה..."

לפתע העלתה דינה הצעה: "אולי העצם צפה על המים, והגיעה מחוף אחר? הרי יש אבנים שצפות על פני המים."

"אבל כפי שאמרתי לך, העצם הייתה מחוברת לסלע."

"זה לא אומר כלום. אבני החוף מתלכדות הודות לגיר שבמים, והופכות לסלע, וזה קורה די מהר. זה לא אומר שהיא לא הגיעה בציפה."

"אל תתחכמי", אמר יואב, "עצם כבדה ממים, ולכן היא לא יכולה לצוף על פניהם."

"איך אתה יודע? בדקת?"

"לא עלה בדעתי, אבל אם תתעקשי, נשוב הביתה ונכניס את האבן בדלי של מים ונראה אם היא צפה."

"צריך להטבילה במי-ים." התעקשה דינה, "פעם אבי מצא אבן בזלת שחורה שצפה על פני הים, וכשהביאה הביתה ורצה להראות לנו שהיא צפה, לא הצליח. הסתבר שטבלנו אותה במים מתוקים, שהם קלים יותר ולכן שקעה לקרקעית, כי הרי מי הים יותר כבדים ממי הברז. על כן יש לבדוק אם העצם צפה במי-ים."

"גם אני חושב שהעצם כבדה ולא מתקבל על הדעת שצפה בים, אלא נגרפה מכיוון החוף. כך גם חושב אוריאל." פסק שי ופרש את המפה על הקרקע: "בואו ונבדוק איזה נחלים מגיעים כאן אל החוף, ואת מי מהם כדאי לבדוק."

יואב התבונן בחברו ואמר: "מפה שמפה. לא צריך מפה כדי לראות שהנחל היחיד המגיע כאן לחוף הוא נחל שלמה, שיוצא מכיוון ההרים ממערב, וממנו צריך להתחיל את הבדיקה."

"מה בדיוק לבדוק? את הדופק?" התלוצץ עזרא.

"ראו!" אמר יואב, "אם נכון שהמאובן הזה נסחף במי הנחלים, אז באיזשהו מקום במעלה נחל אחד נמצאת שכבת הסלעים שממנה נגרף. על כן נחל שמוליך רק סחף של אבנים מסלע יסוד, שכידוע אין בו מאובנים, אין טעם לחפש בו."

דינה: "אני מסכימה. אבל צריך לבדוק את כל הנחלים הקטנים, שמימיהם נשפכים לנחל שלמה, שדרכו אולי נגרפה העצם אל החוף. נתחיל ללכת במעלה הנחל ונראה מה יש בו ומה אין." היא קמה ללכת, ובעקבותיה השתרכו יתר הנערים. יואב חש שמנהיגותו הולכת ונשמטת מידי לטובת הנערה הגאוותנית. התקיפות בה השליטה את דיעותיה טרדה את מנוחתו. היה ברור

לו שעוד היום תפרוץ ביניהם מריבה. בינתיים, אט-אט, החלה החבורה להשתרך במעלה נחל שלמה.

חלקו התחתון של הנחל הנו 'מתורבת' - כביש זפת מתוח לאורכו כדי להגיע ל"חוות הגמלים", מקום בילוי אהוב על הנוער המקומי. משני צדי הנחל מתרוממים צוקים כהים שעורקים בהירים חוצים אותם בכל הכיוונים. אף על פי שכבר זיהו שהסלע השולט כאן הוא סלע יסוד, הורגש חסרונם של אוריאלי, שהסבריו היו מבהירים את כל הסתום.

יואב הלך שפוף, סורק במבטיו כל אבן בסחף הנחל. הוא הקפיד לבדוק את כל פתחי הנחלים הקטנים, הנשפכים אל תוך הערוץ הראשי, והסב את תשומת ליבם של חבריו לכך שבעוד קרקע הערוץ הראשי של נחל שלמה הייתה מכוסה בעיקר אבנים בהירות - כלומר עשויות מסלע גיר בהיר, ובהן גם מצאו מאובנים של קונכיות צדפות, הסחף שנגרף אליו מפתחי היובלים המצטרפים אליו משני העברים, הכיל בעיקר אבנים עשויות מסלעי יסוד כהים. שי, שהלך לצדו, רשם צלבים על מיקומם במפה, כדי לציין כי יובלים אלה אינם דורשים בדיקה נוספת.

עזרא, שפסע כשעיניו נעוצות בקרקע, התגלה כגלאי מאובנים מנוסה. מדי כמה דקות התכופף וגחן לקרקע, בהעלותו שבר אבן, שלרוב היה חלק של מאובן. בתוך שעת הליכה אסף לתרמילו עשרות מאובנים - של צדפות, של חלזונות ושל קיפודים - רובם שבורים ומעוותים. יואב, שחש יותר משמץ של קינאה בחריצותיו וכשרונו זה של עזרא, הזכיר לו את אזהרתו של פקח השמורה שפגשו במורד הנחל.

(שכחתי לספר לכם שהאזור כולו נכלל בשמורת הטבע הנקראת "שמורת הרי אילת"), לבל ילקטו מאובנים וגם אם ימצאום, לא ייקחו. על כן החליטו לקבץ אותם למצבור בצד הדרך, עליו בנו גל אבנים לסימון - כדי לשוב מאוחר יותר עם אוריאלי שבטח ירצה לראותם.

ככל שעלו באפיק הפכה הדרך יותר מעניינת ומלאת חוויות. עצי השיטה שגדלו בצדי הנחל - שם הם מוגנים מפני השיטפונות העלולים לעקור ולסחוף אותם - פרחו בפריחה צהובה, שהפיצה ריח נעים ופרפרים רבים ריחפו מעליהם. לאורך כל הדרך ליוו אותם ריחות חריפים של צמחי מדבר ששי ידע לזהותם בשמותיהם - קזוח, ריכפתן ופגמית. הוא הסביר שהריח החריף שהם מפיצים דוחה את החיות -עכברי מדבר, שפנים או יעלים - הרוצות לאכול אותם. ואם הזכרנו יעלים, באחד מעיקולי הנחל שמעו רעש וכשהפנו מבטם לעברו ראו עשרות אבנים

מדדררות במורד. כשהרימו מבטם אל המדרון שמעל, הבחינו בכמה יעלים - יעל זכר, כהה-גוף ובעל קרניים ענקיות הנטויות לאחור וממש נוגעות בגבו ולו זקן-תיש, אתו היו שלוש יעלות נקבות בעלות קרניים קטנות ועקומות, ועוד זכר בהיר, שקרניו היו קצת יותר קטנות וזקנו טרם צימח. היעלים הזכרים ניצבו זה ליד זה על מדרגת סלע מוגבהת, והיעלות עמדו מסביב לעץ שיטה שבגיא שמתחת, מלחכות את עליה ומלקטות בלשונן את תרמילי הפרי. שי

הסביר שהעונה היא עונת הייחום של היעלות, ושני הזכרים כנראה 'התווכחו ביניהם' מי מהם יזכה לחזר אחרי היעלות. בהתקרב הנערים נרתעו היעלים לאחור, ואגב כך פגע הצעיר בצד

גופו של רע הו הבוגר, שהגיב במהירות הבזק ונגח את החצוף בצווארו. גם יריבו "לא טמן ידו בצלחת", ועד מהרה, אל מול עיניהם הלא-מאמינות של הנערים, התלקח קרב של ממש, כשכל יעל חובט במצחו של רעהו-יריבו. בשלב אחד הסתבכו קרניהם זה בזה, ונוצר כאילו תיקו. אך בהמשך הרגיש הצעיר שכוחו לא יעמוד לו להביס את יריבו, לכן הפנה אליו את צדו הלא-מוגן והטה את ראשו הצידה. מחווה זה של פיוס קטע באחת את הריב, ושניהם פרשו, כל אחד מהם לכוון אחר. לא חלפו יותר משתי דקות, והנערים ראו את המנצח עומד על בליטה בקיר השחם, כפסל טבעי, כשצלליתו מתבלטת על רקע השמים כשמבטי היעלות נשואות אליו בהערצה.

הנערים שליבם נפעם מהמאורע, נטו מהדרך לעבר גדתו הרחוקה של הנחל כדי שלא להפריע ליעלים, שעד מהרה נרגעו והמשיכו לאכול בשלווה, כאילו לא קרה דבר.

"דודי סיפר לי כי פעם היו החיילים יורים ביעלים והורגים אותם." סיפר יואב, "כתוצאה מכך פחת מספרם עד כדי סכנת היכחדות. המעטים שנותרו בחיים הסתתרו בהרים וכמעט שלא נראו בשטח, כה מפוחדים היו. ואז, במצוות אלוף הפיקוד, שהיה חובב-טבע, נאסר על החיילים לירות בחיות-בר. הוא הורה לבנות במחנה הצבאי שוקת מים ליעלים ומינה חייל מיוחד שידאג לאספקת מים סדירה.

עד מהרה החלו היעלים לבוא לשתות מים בנוכחות החיילים והצייד נפסק כליל. אבי הראה לי תצלומים של יעלים שצילם במחנה הצבאי. אותו אלוף הפך ברבות הימים להיות מנהל רשות שמורות הטבע, והממונה על הגנת חיות-הבר. משום אהבתו את היעלים הפך את היעל לסמלה של הרשות לשמירת הטבע. מאז התרבו מאד, ושוב אינם חוששים מפני המטיילים."

כך, מסיפור לסיפור, המשיכו והתקדמו לאורך חמישה ק"מ במעלה הנחל, עד להגיעם להסתעפות שני נחלים גדולים. כאן היה עליהם לבחור בין הערוץ הימני, שבא מצפון - הוא מעלה של נחל שלמה - לבין נחל רחבעם שהגיע משמאל, היישר נכחם.

"הערוץ הזה," אמר יואב בהצביעו לעבר הערוץ הבא משמאל "כל מדרונותיו עשויים סלע יסוד כהה, אבל קרקעית הנחל כולה מרופדת חלוקי אבן צהובים, של גיר."

"ברור כשמש בצהרי היום," אמר שי "חלוקי הנחל הבהירים הובאו ממקום שבו המסלע הוא גירני. כפי שהעצם שמצאת על חוף הים נגרפה ממרחק רב, על ידי מי השיטפונות, כך גם חלוקי הנחל הבהירים מלמדים אותנו שאם נלך במעלה הנחל הזה נגיע לצוקים או מדרונות עשויים סלע גירני. יהיה מעניין לבדוק אם אכן כך הוא."

"נכון." פסק יואב "בואו נלך בכיוון זה!"

"חכו רגע" אמרה דינה. היא לקחה מתרמילו של שי את המפה הגיאולוגית, פרשה אותה על הקרקע, ועד מהרה מצאה את מקומם על פניה: "ראו, אנחנו נמצאים במוצאו של נחל רחבעם לנחל שלמה. אבל, אם תציצו במפה, אז תיראו שדווקא במעלה נחל שלמה, הבא מימין מצוי הריכוז הגדול ביותר של סלעי משקע - המסומנים בצבע ירוק - שהם יותר 'מבטיחים'. אני מציעה שנלך לשם."

פרץ ויכוח חריף בין דינה ויואב. האמת - שלא הוכחשה על ידי שני היריבים - היא ששני הנחלים, מעלה נחל שלמה ונחל רחבעם, היו ראויים להיבדק באותה מידה,

אך כרגיל, בעת מחלוקת, בו כל צד משוכנע בצדקתו וכשהוא גם מתחפר בעמדתו, מתחממת האווירה ורגשות הטינה, שנותרו מעימותים קודמים, יוצאים לאוויר העולם כפקעת של צפעונים שנחשפה מאורתם. יואב, שמנהיגותו הועמדה בספק בפעם השנייה באותו יום, התנגד להצעתה אף שידע שיש צדק בדבריה. שי, שעקשנותה של אחותו לא נעמה לו, נטה לצדו של יואב, אך דינה ורוני – שדווקא השתכנע מנימוקיה, או שרצה להתחנף אליה – לא ויתרו. עזרא, שלא הייתה לו דעה בעניין ולא הצטרף לאחד המחנות, הבין שהוא הוא 'לשון המאזניים' בוויכוח.

על כן הציע שיטילו מטבע כדי להכריע לאן יפנו. יואב לא הסכים לפשרה כה מבישה ונשקפה סכנה שהחבורה כולה תתפרק.

בינתיים גבר החום, האוויר להט ככבשן וגם המים כמעט אזלו מהמימיות. אלמלא יואב 'תפס מנהיגות' והחליט כי השעה כבר מאוחרת מכדי להתחיל כעת הליכה ממושכת, וקבע שיש לתפוס מחסה-צל עד שיפוג החום, היו עדיין שם, צועקים זה על זה...

דינה, שחשה שיתרונה בוויכוח הולך ונשמש מידיה, ניסתה למחות, אך ככולם ידעה גם היא שסכנת ההתייבשות במדבר מוחשית מכדי שיוכלו להתעלם ממנה. לא אחת נפגעו נערים בני גילם ממכת חום והתייבשות בטיולי המדבר, התעלפו והובהלו לבית החולים.

כך או כך, יואב כבר החליט: "עלינו להמתין בצל עד שהשמש תרד אל מאחרי ההרים, ואז נלך למקום המפגש שקבענו עם אוריאל. אין לי כל ספק שאנחנו בדרך הנכונה, אבל רצוי לעשות זאת בהדרכתו. יש יותר מדי פרטים שאנחנו לא יכולים להבין בעצמנו."

שעה ארוכה רבצו שותקים בצל הדל של המדרון, עייפים מההליכה הממושכת ו'מבואסים' מהריב שפרץ ביניהם. לפתע נשמע טרטור של מנוע, ובעיקול הנחל הופיע לקראתם אופנוע ענקי, כשעליו רכוב איש גדול-מידות שמחצית גופו העליון ערומה ושערו הארוך מתנפנף ברוח. שי, שכבר טייל כאן יותר מפעם אחת, זיהה אותו מיד ואמר: "חבר'ה, זהו דייויד, המתבודד מנחל שלמה. איך שכחתי אותו?! בואו ותכירו אותו. כדאי לכם."

- "היי" קרא בקול לעברו של האיש המגודל, שהבחין בנערים הרובצים בצל, וכיבה את האופנוע. "האו דו יו דו, דייויד?"

"אקסלנט" השיב לו דייויד באנגלית. שי, ששלט היטב בשפה זו, רץ לעברו והסביר לו את מצבם המדוכך. דייויד דיבר אליו בקול רך ושקט, שלא הלם את חזותו הענקית והמאיימת.

שי חזר לחבריו: "חבר'ה, דייויד מזמין אותנו לביתו. הוא גר כאן בערוץ הנחל שממול."

הנערים קמו מרבעם, והשתרכו אחרי דייויד שנסע באיטיות לצידם. במרחק של כמה מאות מטרים עצר את אופנועו, והחנה אותו ליד ערימה ענקית של גרוטאות - פחיות שימורים, חוטי תיל וצמיגים, שאותם אסף מהנחל וריכז על מנת שיפנו אותם עובדי הניקיון למזבלה. לא הרחק מהם, בערוץ נחל יבש, חבוי מעין המטיילים החולפים בנחל שלמה, היה 'מעונו'. ה'בית'

לא היה אלא נקיק סלעי צר, ברוחב שני מטרים. כגג שימשה פיסת פח מאולתרת, שהונחה על קרשים מעל לנקיק והצלה על שטח של לא-יותר מעשרה מטרים רבועים. על הקרקע, בין קירות הסלע המוצלים, נפרשו מזרון, שק שינה ושמיתת צמר דקיקה שגולגלה להוות לו כר. בראש הקיר סיתת דייויד בסלע והתקין לו מדף ארוך, עליו נערמו ספרים ו'אביזרי תרבות' אחרים. חצאי נרות שרופים-למחצה היו נעוצים ב'פמוטי' אבן - תאורת הלילה שלו. על ה'מדף' שממול אחסן דברי מאכל - בקבוקי שמן וחומץ, קופסאות שימורים ועלי צמחים יבשים ששימשו לו לחליטת תה.

דייויד הרים את השמיכה, יצא ל'חצר', ניערה ופרש אותה לפני אורחיו, והזדרז להציע להם שתייה מה'מקרר' שלו - בור חפור בצד הקיר המוצל, שהיה מכוסה במטלית לחה, ובו כד חרס ענקי מלא במים. הוא הוציא ממקום מחבוא כמה ספלי זכוכית, מילא אותם במים קרירים, ופרש לפנייהם מגש של תמרים יבשים. המים נעמו להם מאד, הגם שהיו תפלים במקצת. "אלה מים, שאני מפיק מהצמחים הגדלים כאן" - הסביר להם בגאווה ובחיוך מאיר פנים - "אראה לכם אחר-כך את מתקן הזיקוק שהמצאתי. את התמרים ליקטתי מהדקלים הגדלים בנאת מדבר קטנה, הנמצאת לא הרחק מכאן, על הגבול עם מצרים."

כשהתרווחו על מושבם, התבוננו ארוכות בדמותו התמירה וחזותו המפחידה-מעט של המתבודד, שטרח סביבם. לבושו היה צנוע - סרבל ג'ינס מטולא וסנדלים שמרוב תיקונים כבר נדמו לסנדלים 'תוצרת-בית' של הבדווים. שערו, שתער ומסרק לא עלו עליהם מזמן, היה פרוע ומדובלל. הוריהם היו בטח מכנים אותו 'היפי', 'זרוק' ועוד כינויי-גנאי שבאמצעותם הם מנסים להתגונן מפני מי שאינו נימנה על חבורתם הסנובית, ובוודאי שלא היו מעודדים את ילדיהם להתחבר עמו.

למרות שמעולם לא חיפש את קירבת האנשים - להפך, נראה היה שהתחמק מהם - לא חסרו לו מבקרים. תיירים ומדריכים בעלי רצון טוב שפגשו בו היו תמיד מטרידים אותו בשאלות על עברו ועל חיי הבדידות שחי בלב המדבר. אחדים חשדו בו בריגול או סתם תלו בו כוונות לא-טהורות. אחרים תמחו מה גרם לו לברוח מהתרבות אל המדבר, והציעו לו הצעות כיצד לשוב אל חיקה. את אלה וגם את אלה דחה בחיוכו הלבבי והמשיך להתבודד במקום מחבואו, וקול טרטור אופנעו השתלב בנופו הצחיח של נחל שלמה.

בשיחתם אתו ביקשו הנערים ללמוד ממנו על טיבם של הנחלים הנשפכים לנחל שלמה. לתימהונם למדו שאיננו מתמצא במפה. במיוחד הפריעו לו הכתובים בעברית - "איט איז היברו טו מי" (=זוהי עברית עברית) - היה נוהג לומר בבדיחות, בצטטו ביטוי אנגלי ספרותי, המתייחס לשפה זרה, שהתקשה ללמדה. בשטח, לעומת זאת, ידע לזהות כל ערוץ ונחל. כששאלו אותו על נחל צפחות, שפתחו נמצא לא הרחק מ'מעונו', סיפר: "זהו נחל מיוחד במינו. בשביל העובר בו אפשר לעלות למרומי ההר הצופה על כל הסביבה וגם לעבור לתחום מצרים. פעם היו חוצות כאן באישון לילה שיירות גמלים של בדואים, שהבריוח סמים וסחורות ממצרים לירדן. כיום השטח בטוח למדי. עוד נחל מעניין נוסף תראו במורד הנחל, ואם הנכם מחפשים מאובנים (איך ידע שזו מטרתי?!) ראו שתבקרו בו - נדמה לי שקוראים לו על שם איזה מלך שלכם - רחבעם, אני חושב. יש בו גם מכרות נחושת קדומים. גם הנחל שבפתחו ישתם הוא יפה. יוצא ממנו שביל לנחל שהבדואים קוראים לו ג'יסריה..."

"הוא בטח מתכוון לנחל גשרון, זוכרים? זהו הנחל שטיילנו אליו בטיול בית הספר" הזכיר יואב לחבריו.

"אהה, עכשיו אני מבין מדוע קוראים לו בשם נחל גשרון. השם הוא פשוט תרגום של השם הערבי" אמר עזרא, שערבית הייתה שגורה בפיו.

כך בילו כשעתיים בצל קורתו של דייויד, ובטרם נפרדו ממנו לשלום הראה להם בגאווה את מתקן זיקוק המים שלו - יריעת פלסטיק שכיסתה כמה צמחי מדבר חצי-יבשים, וקומקום פח ישן. שי ודינה תירגמו את דבריו: "אין לכם מושג כמה אדי מים פולט צמח אחד ביום קיץ." אמר להם, "אני פורש את היריעה בבוקר, והאדים הנפלטים מהצמח מתעבים על צדה הפנימי של

היריעה. בשיפוע שיצרתי ביריעה, מתנקזות טיפות המים אל קומקום המתכת. כך אני מזקק ביום שמש רגיל חמישה ליטרים מים - לא די בשביל כל צרכי, אך די והותר כדי לבשל לי תה ולשתות לרווייה."

הנערים תמהו אם די בחמישה ליטרים ליום גם לשתייה וגם לרחצה, אך לא רצו להביכו. ודיייד, כקורא את מחשבותיהם, אמר: "אני מגיע מדי יום אל החוף, ושם עומד כל הים לרשותי." אוריאל, שסיפרו לו אחר כך על הפגישה, חייך והעיר שאף אחד עוד לא ראה את דיייד רוחץ בים...

כשנפרדו ממנו כבר עברה השמש אל מאחרי הרכס, וצל ארוך כיסה את הוואדי. היה עליהם עוד להגיע לנקודת המפגש שקבעו עם אוריאל, משם תכננו לנסוע בג'יפ שלו למישור יותם, ששם ילונ. היו לפניהם עוד שלושה קילומטרים, ואלמלא 'התברברו בשטח' היו מגיעים בתוך שעה קלה. אך מה שאירע בפועל היה שהלכו והלכו ובינתיים ירד הערב. בשעת הדמדומים נתקלו בזוג שועלים, שניצבו על הדרך כפסלים דוממים. באור החיוור של הערב המתקרב עמדו אלה מול אלה כמהופנטים הנערים והשועלים המפוחדים, שרק סקרנותם מנעה מהם להימלט.

שעה ארוכה עמדו כך, עד שרעש הג'יפ של אוריאל, שהתקרב במעלה הנחל, שבר את הקסם. אבל השועלים עדיין לא משו ממקומם - הפעם נמשך מבטם אל האורות. לנערים נראו עיניהם נוצצות כפנסים כחולים. לבסוף, כשגבר הרעש, פתחו בריצה ונעלמו במהירות מעבר לרכס.

לשמחת הנערים הביא אוריאל את רוקי, כלבו. "הוא הבטיח לי להתנהג יפה" אמר.

אחרי שנפגשו, התארגנו ללינת לילה, בכך ענק בגיא שבצדו של הנחל. באור אחרון עוד הספיקו לקושש זרדים יבשים להדליק מדורה - עצי בערה דאג אוריאל להביא עמו. אחרי שזללו את 'ארוחת הערב הצופית', אוסף של כל תכני קופסאות השימורים שהביאו מבייתם, מטוגנים על מחבת חבוטה שהוציא אוריאל מהג'יפ, בתוספת ביצים טריות ששפכו עליו (עוד דוגמה למשהו שלא היו מוכנים אפילו לטעום בבייתם), התרווחו הנערים והסבו מסביב למדורה שאורותיה הטילו צללים מפזזים על המדרון הסמוך. מקיר הסלע שמאחור נשמע צקצוק קולני. הנערים קמו ולאור פנסים ניסו לאתר את מקורו. לא בלי מאמץ גילו את השממית - כך הסביר אוריאל - שהיא לטאה המסוגלת לטפס על קירות תלולים בעזרת כריות הדבקה מיוחדות. בשעות הלילה פעילות השממיות וקולותיהן משמשים כדי להכריז על תחומן.

כשגמרו לאכול, שלף אוריאל קופסה מתרמילו והוציא ממנה אבן קטנה, והשליכה אל תוך המדורה. עד מהרה החל עשן דקיק לעלות ממנה וניחוח חריף ומשכר התפשט בחלל האוויר. "זהו שרף עצי שיטה" הסביר אוריאל לנערים התמהים, "נוזל דביק שהעץ מפריש מחתכים בגזעו, המתקרש ואוטם את הפצע. הבדואים נוהגים לאסוף אותו כדי להפיץ ריחו באוהליהם. העשירים מעדיפים את שרף עצי המור והלבונה, הגדלים בערב ובתימן."

"קראתי שהשרף משמש לקטורת בכנסיות ובמקדשים" תרמה דינה את חלקה לסיפור. הייתה זו הערה מיותרת, שכן כולם מלבדה כבר חשו שתכליתו של הסיפור להקדים דין שעניינו רחוק מרחק רב מכנסיות וממקדשים. על כן הבינו גם מדוע התעלם אוריאל מהערתה.

"לידיעתכם, המשיך" השרף הזה היה בעבר סחורה מבוקשת בארצות המזרח התיכון ואירופה. שיירות גמלים ארוכות היו חוצות את המדבר ומובילות שקי שרף מחצי-האי ערב ותימן לשוקי דמשק, קהיר ועד וונציה הגיעו. אבל לא עליו ברצוני לספר לכם, אלא על הענבר, שהנו שרף שהתאבן. לא ברור כיצד קרה הדבר, אולי טפטף למים דלי-חמצן, בהם לא יכול היה להירקב, והיה לכוד בבזבז שנים רבות, וכשנחשף שנית הריהו סלע קשה, אך שקוף. אחת מתכונותיו המופלאות של הענבר היא יכולתו לשמר בשלמות חרקים וחלקי צמחים שנלכדו בו בעודנו שרף, וכעת הם נחשבים למאובנים. גם כיום, מיליוני שנים לאחר מותם, נראים לנו החרקים הכלואים בו ממש כפי שהיו בעת שהנוזל הצמיג כיסה אותם. לאחרונה הצליחו להפיק מהם את הדי-אן-איי - בטח שמעתם על החומר הזה המצוי בתאיהם של יצורים חיים ומהווה צופן גנטי - ולזהות את הרכבו המדויק. כמה מדענים משתעשעים ברעיון שבעתיד יוכלו להחדיר מעט מאד מהחומר הגנטי הקדום הזה לתאי גופם של חיידקים, להרבותו ולשכפלו בעזרתם (כבר משתמשים בשיטה זו בהנדסה הגנטית) ובדרך זו יחזירו לחיים חרקים, שלא יהיו שונים מאלה שמהם הופק החומר, כלומר חרקים שחיו לפני מאה מיליון שנה."

"כל כך מעט צריך כדי לייצר בעלי חיים חדשים?" שאל יואב.

"נדמה לי," קראה דינה, בהרימה את מחצית גופה עם ידה - כך הייתה עושה בשעורי בית הספר - "שבסרט 'פארק היורה' שוחזרו כך הדינוזאורים."

"זאת אומרת שהסרט איננו בדיוני???" שאל עזרא.

"נכון." השיב לו אוריאל. "רוב ספרי וסרטי המדע הבדיוני מבוססים על גרעין עובדתי, שהסופר רוקם סביבו את העלילה. בדרך זו לעיתים הוא מעלה בדמיונו המצאות שאיש טרם חשב עליהן, ומקדים את הממציאים."

"אז אתה חושב באמת שאפשר לשחזר דינוזאורים?" הוסיף וחקר עזרא.

"בעיקרון, זה אפשרי. מעצם מאובנת אי-אפשר להפיק די-אן-איי, מאחר

והושחתה במהלך ההתאבנות. לעומת זאת, בענבר משתמר החומר הגנטי של החרקים בלא שינוי. מכיוון שכך, העלו רעיון מבריק: יחפשו ביתושים שנלכדו בענבר שרידי דם שמצצו מגופם של זוחלים קדומים בהיותם בחיים, ומהדם הזה ינסו להפיק את הדי-אן-איי, להשתילו לתוך ביצי זוחלים בני ימינו, ולייצר עוברי דינוזאורים. בעולם האמיתי הסיכויים קרובים לאפס, אך בספרי המדע הבדיוני מותר להשתעשע ברעיון."

"לדעתך, אין סיכוי?" התאכזב עזרא, שהרעיון קסם לו מאד.

"הרבה דברים שנראו דמיוניים לפני מאה שנה הוכחו מאוחר יותר כאפשריים. מטוסים וחלליות, מחשבים וטלוויזיה - כל אלה נראו לפני מאה שנה כחלומות במוחם הקודח של מטורפים ובעלי הזיות. אולי עוד תזכו לראות דינוזאורים בגני החיות..."

"ספר לנו יותר על הדינוזאורים." ביקשו - פה אחד - הנערים, שנושא זה תפס חלק חשוב במחשבותיהם.

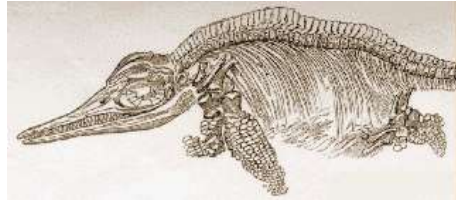
"ותגיד לי, דרקונים הם גם שייכים לכאן?" שאל עזרא

"הדרקונים הם חיות אגדיות יורקות אש שנזכרות בסיפורי העמים, אבל הדינוזאורים הם אמיתיים. אף אחד לא מצפה למצוא עצמות דרקון. לא כך ה'זוחלים הנוראיים'. הם 'עלו על במת ההיסטוריה' לפני 300 מיליון שנה. בזמנם היו גם זוחלים אחרים, מהם כאלה ששרדו בימינו - כמו הלטאות, התנינים והצבים, שכמה מהם הגיעו לגודל 5 מ'(!). מינים קטנים הופיעו

לראשונה בראשית העידן הנקרא על שמם 'עידן הזוחלים'. וכבר, כמה מיליוני שנים לאחר מכן היו הענקים הברכיוזאור ענק-הצוואר שגודלו הגיע ל- 30 מ' בביצות, והטורף שלא נפל ממנו בגודלו טירנוזאורוס. לא כולם היו ענקים. היו קטנים יותר ששוטטו ביערות, בבתות ובהרים, והיו גם מעופפים, וזוחלים ששחו בים ונראו כדולפינים לכל דבר..."

"אז אם הם היו כמו דולפינים, אז מדוע הם לא דולפינים?" שאל עזרא את השאלה שגם האחרים רצו לשאול, אלמלא התביישו.

אוריאל חיך בהסכמה: "שאלה טובה. העובדה שדמו ליונקים ימים בני-ימינו לא הופכת אותם ליונקים. לזוחלים סימנים ייחודיים - עורם מכוסה קשקשים, הם מטילים ביצים, ואילו ליונקים יש עור שעיר והם מניקים את עולליהם בחלב-אם. במהלך ההתפתחות - אבולוציה, זוכרים? - קורה שבעלי חיים שונים העוברים לחיות בסביבה מסוימת משתנה צורתם בהדרגה. כשעברו אבותיהם של הדולפינים מחיים ביבשה לים התנוונו רגליהם האחוריות, הקדמיות הפכו לסנפירים, ראשם הוצמד לגוף בלא צוואר, וזנבם הפך לדו-אונתי כזנב הדגים. תהליך דומה עבר על הזוחלים הימים אבל בתכונות רבות הם נשארו דומים לזוחלים היבשתיים."

"בקיצור, לקראת סוף עידן הזוחלים, לפני 65 מיליון שנה, נעלמו הדינוזאורים האחרונים, או לפחות כך סברו עד לאחרונה."

"מה, זה לא קרה? לא כל הדינוזאורים נכחדו? יש בעולם דינוזאורים?" התפרץ עזרא.

"כן ולא. הדינוזאורים אמנם נעלמו, אבל כבר לפני כמאה שנה מצאו בסלעי גיר מתקופת היורה מאובן-שלד של דינוזאור מעופף, שבאורח פלא נשתמרו בו טביעות של נוצות, הצמודות לזנבו הארוך. גם רגליו הקדמיות היו עטורות נוצות, וסבורים ששימשו לו כנפיים. קרוב

לוודאי שלא יכול היה לעוף, והשתמש בכנפיו בעיקר כדי לבלום את נפילתו בעת שניתר מעץ לעץ. היה לו פה מאורך, שנבדל ממקור העופות, כי היו לו שיניים. המאובן הזה, הארכאופטריקס, נחשב לאבי העופות החיים בימינו. מאז נמצאו עוד ועוד דינוזאורים דמויי עופות והיום כבר ברור שהעופות בני זמננו הם ממשיכי שושלת הדינוזאורים."

"טוב, אז נשארו העופות, אבל מדוע נכחדו בכלל הדינוזאורים הולכי-על-ארבע?"

"זו 'שאלת המיליון דולר' (שפתרונה יהפוך את פותרה למיליונר). אין אנו יודעים בוודאות, אם כי כמה וכמה תיאוריות מנסות להסביר היכחדות זו. אני מציע שאחד מכם ייקח על עצמו את סקירת הנושא באנציקלופדיה ויביא את ממצאיו בפני כולנו."

"אני מתנדבת" אמרה דינה, כצפוי.

"אבל, בינתיים - לישון."

בטרם נרדמו, כשהם מכורבלים בשקי השינה שלהם, לקולן המונוטוני של השממיות ולאורה הדועך של המדורה, עוד הספיק אוריאל לספר את סיפורו של דייויד.

"המדבר תמיד משך מתבודדים שרצו להתרחק מהחברה. בהרים הסמוכים לנחל שלמה, שהיה נתיב שיירות קדום, מצאנו חורבות מבנים שהיו 'קיני' נזירים ומתבודדים אחרים. אך לא רק בעבר, גם בתקופתנו היו כאן מתבודדים. אחד מהם הוא דיייד. לסיפורו כמה גרסאות: מספרים שהיה מרצה במכללה יוקרתית בארצות הברית, שאהבתו לאחת הסטודנטיות הסתיימה באכזבה (הוא מעולם לא הרחיב על כך את הדיבור). גרסה אחרת מדברת על כך שהיה בסך הכל סטודנט שגורש מהמכללה בעת מהומות הסטודנטים. בקיצור, הוא עזב את המכללה, יצא לטייל בעולם ואימץ לו את אורח חיי נווד. בבואו לאילת, נטה משכנו בנחל שלמה. תחילה הצרו פקחי הטבע את צעדיו, אך משלמדו שאיננו מזיק - להפך, מציע עזרה לכל אובד דרך וטורח לנקות את הנחל מאשפה שמשאירים המטיילים - הפכו לידידיו. זהו. את היתר אתם יודעים בעצמכם. ועכשיו די, לילה טוב!"

הירח המלא, שקודם הציף את הרחבה באורו, נעלם מאחרי הרכס הכהה, המדורה דעכה וחשיכה ירדה על המקום. עייפים שקעו הנערים בשינה עמוקה.

פרק ו'

על צלפים שפנים וחרדוני מדבר

למחרת בבוקר העירו אותם הזבובים (לדברי אוריאל זבובו הוא חיית המדבר הכי נפוצה), שנחתו על שרידי המזון שנותרו על כלי האוכל, אך גם נדחפו אל בין השמיכות וזמזומם נשמע כטרטור של מטוסים. עזרא נלחם בהם באמצעות מצלף זבובים שהרכיב מענפי שיח יבש שתלש, אך לבסוף התייאש וקם. קרני השמש הלוחטות הדפו את הצל מן הגיא בו ישנו, והם התעוררו אחד-אחד, רעננים לקראת היום הבא.

למזלם יכול היה אוריאל לבלות אתם את אותו יום, ולכן המשיכו את טיולם ברכב. אך בטרם יצאו לדרך, היה עליו לפשר בוויכוח שהתעורר אמש בין דינה ויואב ותומכיהם. הוא שמע את טיעוניהם ופסק: "נחל שלמה עדיף לטיול ברכב, מכיוון שיש בו קטעי הליכה ארוכים ומייגעים. את נחל יהושפט הקצר יותר נבקר בפעם אחרת, וברגל".

הם גמרו להעמיס את מטלטליהם על הג'יפ, ניקו את מקום רבצם מכל בדל נייר ושארית אוכל, ועלו לרכב. לאורך הדרך עצרו כמה פעמים, ואוריאל זיהה את סוגי הסלע שאספו בדרכם - את צפחת הנציץ הכהה, את הגרניט הורוד והאפור - וסיפר על נסיבות היווצרותם. הוא גם אישר את השערותם, שבסלעים אלה לא צפויים להימצא מאובנים.

במרחק-מה, כקילומטר אחד במעלה הנחל, החל הנוף להשתנות. נוף סלעי היסוד הכהים התחלף בסלע-גיר בהיר. אך מרחוק, מעל לגבעה הנמוכה הגובלת בגדת הנחל, היתמר לגובה מאות מטרים הר כהה ותלול, שאוריאל הציגו בפניהם כהר שלמה. כאן עצרו מנסיעתם, והנערים התפזרו והחלו לשוטט ולתור אחרי מאובנים. ואמנם, לידו מצאו מאובני חלזונות וצדפות בשפע, כי הרי הגיר עשוי משרידי גופם וקונכייתיהם של יצורים ימים.

לפתע קרא שי בקול גדול: "ראו מה מצאתי! - דג!" ונפנף בפיסת אבן שטוחה שעליה נראתה בברור שלד של דג, טבוע בתוך האבן. ראשו היה חסר.

הפעם נדבק אוריאל בהתלהבותם: "מאובני דגים נדירים מאד באזורנו. זה דג שגילו לפחות מאה מיליון שנה. שוו בנפשכם".

"זוהי הוכחה שהיה כאן ים, נכון?" אמר יואב.

"דגים חיים גם במי הנהרות והאגמים, אבל סלע הגיר שאנחנו מוצאים כאן הוא גיר הנוצר בים. מכאן מסקנה כי זהו דג ימי".

"האם הדגים חיו עם הדינוזאורים, כלומר באותה תקופה?"

"כן. באחד המוזיאונים בהם ביקרתי בהיותי בחו"ל, ראיתי שלד של זוחל ימי, בן-זמנם של הדינוזאורים, שבין צלעותיו שלד דג גדול, שניהם מאובנים." נזכר אוריאל והוסיף: "כנראה ניסה לטרוף אותו ומת משום שהטרף חסם את לועו".

יואב קפץ ממקומו. "תשמעו מה שסיפר לי אבי. פעם הוא מצא על החוף דג שטרף דג אחר, אבו-נפחא, שהתנקם בו והתנפח לו בתוך פיו - לא לבלוע ולא להקיא. לבסוף נפלטו החוצה מתים שניהם, הטורף וטרפו".

אחרי שסיימו להתפעל ממאובן הדג, החזירו - במצוות אוריאל - את המאובן למקום בו מצאו אותו, "כדי שגם מטיילים אחרים יוכלו למצוא מאובנים". תוך כדי סיפורים, עלו אל הג'יפ והתקדמו לאורך הנחל. לאחר כמה מאות מטרים נכנסו לנתיב צר, שהתכנס לתוך נקיק דמוי-קניון מסלעים בהירים שעורקים שחורים אופקיים ביתרו אותם לרוחב. מצדו של הנקיק החל שביל תלול לטפס על ההר. עוד כמה עשרות מטרים, והג'יפ נעצר על פני גשר אבנים שנבנה מעל לנחל.

הנערים ירדו והביטו בפליאה על מבנה האבן, שנראה שנבנה בעמל רב, ובסגנון בנייה עתיק. "מה הגשר הזה?" שאלו במקהלה "זה נראה עתיק."

"כפי שסיפרתי לכם אמש, נחל שלמה שימש מזה אלפי שנים נתיב מסחר חשוב ביותר בין חצי-האי ערב ומצרים. דרכו עברו שיירות גמלים עמוסי סחורות יקרות - בשמים, קטורת ואף זהב ואבנים יקרות. אולם מאז תחילת ימי האיסלם, לפני כאלף ושלוש מאות שנים, מהמאה השביעית ועד לפני כמאה שנים היה זה נתיב שלאורכו התנהלו שיירות עולי הרגל המוסלמים ממצרים וצפון-אפריקה, בדרכם לקיים את מצוות הביקור במכה, העיר הקדושה לאיסלם, והשתתפות בטכסי הדת. בראש המעלה היו אכסניות ששימשו ללינת לילה, וכאן היו חונים בלילים האחרון לפני הגיעם לחוף מפרץ אילת. מכאן הלכו לעקבה - שהיום היא בממלכת ירדן - וממנה המשיכו לאורך חופו המזרחי של ים סוף בדרכם למכה שבערב. משום כך נקראה כל הדרך המדברית הזאת "דרך החוגגים". (דבר אל חאג' בערבית).

"מדוע אינם עוברים גם כיום בנתיב הזה?" שאל עזרא.

"איזו שאלה טיפשית?!" התפרצה דינה, "בשביל מה צריך לחצות גבולות ואת המדבר כשאפשר פשוט לטוס ולהגיע בצ'יק."

"נכון, כיום אמצעי התחבורה הימים והאוויריים מפותחים וגם די-זולים אבל הסיבה ההיסטורית הייתה שהבדואים במדבר סיני הטילו על העוברים מסי מעבר כבדים עד שמארגני השיירות העדיפו לשוב בים סוף."

"אז מהו הגשר הזה?" – הקשה עזרא.

"גשר שהתקין לפני כשש מאות שנה אחד משליטי מצרים, שדאג לנתיניו והקים מצודות ותחנות דרכים לאורך הדרך. אני מציע שנתפזר, וננסה להכיר מקרוב את הסלעים כאן".

הנערים התפזרו בשטח, איש איש לכוונו. לפתע נשמעה קריאתו הרמה של אוריאל, כשהוא מצביע אל הצוק שמעליהם: "הביטו, צלף מצרי."

הנערים הסתכלו זה בזה, והתחילו להתרוצץ, לחפש מחסה מאחורי הסלעים מפני הצלף. דימו לראות קנה רובה מכוון אליהם מראש המדרון. אוריאל נשאר על עמדו ופרץ בצחוק מתגלגל. הנערים הביטו בו בתימהון ויצאו אחד-אחד מבווישים ממחבואם. "זה 'תרגיל' שאנחנו תמיד עושים למטיילים. צלף מצרי הוא צמח קוצני, הגדל על מדרונות הסלעים הללו. במקרה שמו כשמו של מי שמסתתר ויורה אל אנשים מהמארב..."

כשתפסו שהיתל בהם - אף שהתקשו להאמין שאוריאלי, שהוא תמיד כל כך רציני, מסוגל למעשי לצון ילדותיים - הצטרפו לצחוק. יואב הפטיר:

"עבדת' עלינו, אהה? - טוב, אין דבר, יגיע תורך..."

"בטוח שכך תזכרו את צמח הצלף טוב יותר. קדמונינו ראו בצמח הזה, הנאחז בכל כוחו בסלע החשוף, ואפילו הבצורת או אש השרפה לא ידכאוהו, סמל לעקשנות וההתמדה, שמגלה עם ישראל למען ארצו. וכך אמרו: 'עז בצמחים - צלף, ועז בעמים - ישראל'."

הם המשיכו לטייל לאורך הנקיק, שמקירותיו הזדקרו כדורי-אבן פחוסים ענקיים. אוריאלי עצר והצביע בידו על הצוק הלבן: "כאן מוצאים את אחד המאובנים המיוחדים ביותר שנמצאו אי-פעם בארץ - בואו ואראה לכם!"

הוא הולך אותם למרחק כמה עשרות מטרים. שם, על גוש סלע ענק שנפל כנראה מהצוק שמעליהם, הראה להם שרטוטים מעוגלים, ואחרים שהיו דמויי-דיסקוס. על אחד מהם הייתה בליטה דמוית-מטבע בגודל כמה סנטימטרים. "לא תאמינו, אבל אלה מאובנים של יצורים חד-תאיים ענקיים, שקוראים להם נומוליתים" אמר אוריאלי, "אלה היצורים החד-תאיים הגדולים ביותר שחיו אי-פעם. כאשר גיאולוג מוצא בסלע מאובן כזה, הוא יודע בוודאות שהסלע הוא מתקופת האיאוקן."

"ואחרי שמתחת אותנו אתה רוצה שנאמין לך" התלוצץ רוני. "לך חפש את החברים שלך..."

"לא, לא... הפעם זה ברצינות. לא הייתי מותח אתכם בעניין כזה."

"רגע אחד. אבל האם אין זה נכון שתקופת האיאוקן נכללת כבר ב'עידן היונקים'?" שאלה דינה.

"נכון מאד. היה זה לאחר היכחדות הדינוזאורים. רואים שלמדת היטב את החומר..."

"זאת אומרת שבסלע זה כבר לא נמצא שרידי דינוזאורים." המשיכה דינה בעקשנות.

"גם זה נכון. בקטע זה של נחל שלמה עילי חסרות השכבות העליונות של תקופת הזוחלים ושכבות המעבר

לעידן היונקים, שהיו עשירות במאובנים ושאותן אנו מחפשים."

"אז מה אנחנו עושים פה בכלל?" הצטרף אליה שי "אם אין מאובנים מעידן הדינוזאורים, זה לא המקום לחפש את שכבת הסלע שממנה נעקרה העצם שלנו. נכון?"

"בינגו." אמר אוריאלי "רואים שלמדתם משהו" הוא הוציא מתיקו את הפנקס ושרטט על דף ריק את החתך הגיאולוגי המבהיר את 'טיב היחסים' שבין שכבות וגושי הסלע השונים.

"אז מדוע 'גררת' אותנו עד לכאן, אם ידעת מראש שאין סיכוי למצוא כאן כלום? אתם רואים? צדקתי כשאמרתי אתמול שלא צריך ללכת בכיוון הזה." אמר יואב בתרעומת.

אוריאלי, אף שהופתע מעצמת ההתקפה, לא נכנע: "ראשית, עדיין לא

הוכח שהמאובן הוא עצם של דינוזאור. שנית, אילו רציתי לחפש בלעדיכם, לא הייתי בא לכאן, וחוסך כמה שעות חיפוש. אך רציתי ללמדכם לקח חשוב - שאין לבוא אל המחקר בדעה קדומה. יש להפוך כל אבן ולבדוק בכל מקום. גם תשובה שלילית היא תשובה. חוץ מזה, האם לא נהניתם מהמקום הנפלא הזה?"

בטיעון זה נסתתמו פיות ה'מקטרים'. לא היה אחד מהם שלא אהב את הטיול שעשו, וכפי שתראו בהמשך, היה ביקור זה בעל חשיבות מכרעת בפתרון התעלומה.

בדרכם אל המכונית 'מתח' אותם אוריאל פעם נוספת. ליד ריכוז של שיחים יבשים אמר לפתע: "אני רוצה שתכירו חבר שלי. שבו בשקט ואל תזוזו!". הוא הושיב אותם, נעמד במרכז הנחל והחל לשרוק שריקה מסולסלת.

הנערים הסתכלו סביבם. לא נראה היה שיש כאן מישהו מלבדם. הוא חזר על השריקה ולפתע נשמעה שריקה דומה, כאילו מרחוק. אוריאל חזר ושרק פעם ועוד פעם, והקול המסתורי ענה בשריקה, ובתכיפות גוברת והולכת. לא עברו כמה שניות, ומסבך השיחים יצאה ציפור קטנטנת בגודל של פשוט, והתקרבה למרחק של מטרים ספורים ממנו, פורשת את כנפיה, כמאימת.

הנערים היו מופתעים ונדהמים, הן מכישרונו של אוריאל והן מחוצפתה של הציפור.

"אין כאן שום קסם. זהו פשוט המדבר, המדברון. קל מאד לחקות את שירתו. לשמע השריקה הוא חשב שאני מדברון בן-מינו, המנסה להשתלט על נחלתו, וזוהי דרכו לנסות ולגרשני".

"ואנחנו כבר חשבנו שיש לך חבר מתבודד בסביבה" אמר יואב בצחוק...

לפתע החל מזג האויר להשתנות. החום 'נשבר' ועוד בטרם הגיעו למכונית, החל גשם לטפטף. וכשעלו והחלו לנסוע, גבר הגשם - כל טיפה בגודל של ביצה. "יצחק, הדוד שלי, קורא לגשם כזה 'קלקול' בשיבר של העננים ('שיבר' בשפה המקצועית הוא ברז ענק) אמר רוני. "הוא עובד בחברת המים 'מקורות', ואוהב לדבר בשפת השרברבים. הוא מסביר: 'זה פשוט - כשנתקע השיבר אז יש בצורת, ואם נפתח ואי-אפשר לסגור - יש שיטפון'".

"יש לי רעיון!" הציע אוריאל "זוהי הזדמנות פז להראות לכם שיטפון אמיתי. בואו, עלו על הרכב וניסע לעין נטיפים".

הם עלו במעלה הכביש עד שהגיעו לשלט כתום - "לעין נטיפים". "אין מקום מתאים יותר לראות שיטפון כמו הנחל הנשפך לקלחת עין נטיפים. אני בטוח שנמצא שם כבר מים זורמים..."

דרך העפר לעין נטיפים ירדה במורד מתפתל, שנחצב בסלע חרסית רך בצבע החאקי, שהיה כעת רטוב וחלקלק. הג'יפ החליק מצד לצד ואלמלא ניסיונו ושליטתו המושלמת של אוריאל ברכב, היו מוצאים עצמם שוכבים בתעלה העמוקה שלצדי הדרך, שזרם בה קילוח מים עכורים.

כבר מרחוק אפשר היה לראות את זרם המים העז, שהגיח מתוך הקניון בצידו וחצה את נתיב הנסיעה. אך בטרם הגיעו אליו רצו לפנייהם שלושה יעלים זכרים עתירי קרניים, יעלה וגדי בן-שנתו. היעלים, שהיו מבוהלים מזרמי המים שזרמו מכל עבר, מיהרו להימלט מהג'יפ הנוהם. תחילה ניסו לטפס על הצוקים התלולים שלצד הדרך, אך משהחלו להחליק על המדרון הרטוב, לא נותרה בידם ברירה אלא לנסות ולצלוח את הזרם השוצף. על שפת המים נעצרו מריצתם, השתהו לרגע, כתוהים אם כדאי להסתכן בחציית המכשול הלא-רגיל, אך מיד התנפלו האחד אחרי השני אל המים, והחלו לשחות לצדו השני. הג'יפ נעצר במרחק כמה מטרים משפת המים, והנערים נדחקו אל השמשה הקדמית, לצפות בשיטפון ובמראה הנדיר של היעלים השוחים. רוקי, שקירבתם של היעלים הזכירה לו את מסורת אבותיו הזאבים, זינק מתוך הג'יפ והתנפל על היעל האחרון שעוד לא קפץ למים בבניחות רמות. היעל, שמצא עצמו נתון בין הפטיש והסדן - בין המים הגועשים מזה והכלב המאיים מזה - התבלבל. תחילה ביקש היעל לזנק אל המים בעקבות חבריו, אך לפתע התעשת והחליט ללמד את הכלב לקח. הוא פנה לאחור ונגח את

הכלב בחזקה בבליטות קרניו העבות. הכלב, שלא ציפה לתגובה כה-נמרצת, פלט יבבה קצרה, קיפל את זנבו בין רגליו, חזר אל המכונית והתחבא בין רגלי אדוניו. או-אז זינק היעל אל המים והצטרף אל חבריו.

במאמץ עילאי נאבקו היעלים בזרם המים הסוחף, בנסותם להגיע לגדה הנגדית, מרחק של מטרים ספורים. אוריאלי, שהכיר את השטח והבין את מצוקת היעלים, חשש שמא קירבתם של בני האדם תגביר את חרדתם הם יאבדו את השליטה וייסחפו בזרם הגועש. הוא ידע גם שבמרחק של עוד מאתיים מטרים בלבד נופלים המים במפל מים אדיר אל קלחת עין נטפים - שקע עמוק המוגן על ידי צוק בגובה שלוש מטר מכל עבריו - מוות בטוח לכל מי שנגרף בו, אדם או יעל. על כן הכניס את הג'יפ להילוך אחורי ונסוג במהירות לאחור.

מרגע שסר מאיתם מורא החיה המכנית והכלב, התגברו היעלים גם על האיום הטבעי, חצו את הזרם וטיפסו אל הגדה שממול. הגדי התקשה לעלות, ולרגע חששו הנערים, שליוו את המחזה בעיניים חוששות, שמא ייגרף במים. אך סוף טוב הכל טוב - היעלים, שביטחונם חזר אליהם, החלו לעלות במעלה הדרך שממול וממרחק בטוח השקיפו על הג'יפ ונוסעיו. רק אז ירדו הנערים מהג'יפ לגשת אל שפת הנחל הגועש. צבע המים שזרמו במהירות בנחל היה חום, כאילו שפך מישהו אבקת שוקו לתוכם. מדי פעם הבחינו בגזרי עצים ועלים, שחלפו בזרם, ובחרקים מפרפרים במים הסוחפים.

"נחל נטפים הוא מהערוצים התלולים באזור" אמר שי אחרי שהציץ במפה, "ואם אינני טועה, צריך להיות כאן בסביבה מפל".

"בוודאי, עין נטפים נמצאת ממש מימיננו, בתחתית הצוק. לא נוכל להתקרב אליו כעת. גם בתנאים רגילים מסוכן לעמוד שם, על אחת כמה וכמה כשמים גועשים מסביב והסלעים חלקלקים. אין לי ספק שמראה המפל והמים הנופלים אליו כעת הוא מרהיב, אך לא נסתכן כעת בחצייתו." אמר אוריאלי, והחל לעלות בשביל המטפס במעלה שמצדו הקרוב של הנחל, כדי להגיע לעמדת תצפית. אך בטרם נענו כולם, נשמע קול קריאתו של עזרא מכיוון הנחל: "בואו מהר לכאן, תיראו איזו חיה יפה, והיא טובעת!"

כולם נזעקו לעברו וכשהגיעו, ראו לטאה ענקית נגרפת במים העכורים, מפרפרת וחסרת-ישע. כנראה שהמים הגואים הציפו את מחילתה וסחפוה במורד. צבעה היה כעת אפור דהוי. אוריאלי הרים במהירות ענף יבש של עץ שיטה שהיה מונח לצד הדרך, רץ לאורך האפיק והושיט אותו לרוחב נתיב המים, ועצר את החיה הנגרפת. הלטאה, שנאחזה בחזקה בענף, הונפה באוויר בידיו האמונות, ונחתה מחוץ למים, עייפה ומותשת.

"נא להכיר, זהו חרדון-צב הדור" הסביר אוריאלי, ונטלו בידיו: "צבעוני ומקושט לתפארת. צבעו הדהוי כעת מבטא את מצוקתו - עוד לפני רגע קט היה בסכנת חיים. לכשיירגע, אני בטוח שיחזור לצבעיו הטבעיים - כתמים צהובים על רקע כחול-טורקיז, התואמים את בית-גידולו, נופי הסלעים התלולים שבאזור אילת וסיני".

"מדוע קוראים לו חרדון-צב?" שאל בתמיהה עזרא.

הפעם השיב לו שי: "אני יודע למה! יש לו ראש כמו לצבים, שהם אוכלי צמחים. לחרדונים טורפי חרקים ראש מחודד. אבל הסתכלו על הזנב, הוא מלא קוצים".

"אילו היה קצת יותר גדול, הייתי בטוחה שזה דינוזאור" אמרה דינה, "גם להם היו זנבות דוקרים. לשם מה הוא צריך את הקוצים האלה?"

"הקוצים שעל זנבו מגינים עליו כנראה מפני עופות טרף, שהם אויביו העיקריים." אמר אוריאל, ושיחרר את החרדון, שהתקשה להאמין שהיצורים המגודלים, שלפני רגע משו אותו מתוך הנחל הגועש, מניחים לו לנפשו. בהדרגה התאושש ובכוחותיו האחרונים החל לטפס על מדרון ההר. כשהגיע למרחק בטוח נעצר, התרומם על רגליים מתוחות וכאילו כדי לפצות את הנערים על בריחתו הלא-מנומסת, עטה את 'אדרת' צבעיו האמיתיים, שבזכותם כונה חרדון הדור. שי עוד הספיק לצלמו בטרם נעלם.

בינתיים שככה זרימת המים בערוץ הנחל שלמרגלותיהם. כששבו אל הג'יפ אחרי עשר דקות לא נותרו ממנה אלא קילוחים צרים, שנצנצו באור השמש היורדת אל האופק לשקיעה. גזעו של עץ שיטה בודד שגדל בערוץ הנחל, שקודם היה מוצף במים עד להסתעפויות ענפיו, היה מוקף בהמוני זרדים רטובים, שנגרפו על ידי השיטפון, ונותרו סבוכים עליו.

כשעלו לג'יפ, חצו בבוץ אל צדו השני של הנחל. כאן ירדו והתקרבו לשפת צוק עין נטפים וצפו בהתפעלות בזרימה האיטית של מים שעדיין זרמו במפל, וניקוו אל בריכת המים שבתחתיתו. משפחת שפנים הציצה אליהם בסקרנות מתוך סדק בצוק הסלעים, וכשהתקרבו הנערים ברחו השפנים לתוכו.

כשירדו מן ההר וגלשו במורד לעבר אילת, עוד בערו במזרח הרי אדום באודם השקיעה, ואילו מתחת, במפרץ, כבר החליף הגוון האפור את הכחול, ואורות חשמל חגרו את חופיו כמחרוזת פנינים בוהקות.

פרק ז'

חוצים בדרכם נחלים מהעבר

היו עוד סיורים, רובם בשעות אחרי הצהריים, לאחר תום הלימודים. לבקשת אוריאל סרקו הנערים את כל היובלים המושכים את מימיהם לנחל שלמה. בהדרגה רכשו מיומנות רבה בזיהוי סוגי הסלעים המרכיבים את המדרונות ואת הרכב הסחף. לא היה בהם כל זכר לסלע גיר שבו אפשר היה לחפש שרידי עצמות. המפה התמללה בסימני X - כלומר "נבדק ולא נמצא דבר". נותר רק נחל אחד שבו לא נגעו - נחל יהושפט. אוריאל ביקש במפגיע שהסיור בנחל זה ייעשו ביחד, שכן ממאמר שקרא בעיתונות המדעית למד לדעת כי כאן נמצאה שכבת המעבר שבין עידן הזוחלים ועידן היונקים, שבה ייתכן שיימצאו מאובני זוחלים. אלא שאוריאל היה עסוק מאד במחקריו האחרים, והנערים 'נמתחו על ידו כמו מסטיק'. לבסוף, הגיע תורו של נחל יהושפט. הפעם יצאו עם אוריאל, והתכוונו להגיע אל חלקו העליון. בכוונה השאירו את הג'יפ בחלקו התחתון של הנחל והלכו ברגל.

אוריאל היה במיטבו. הוא התעכב וסיפר להם אודות כל צמח וסלע שראו. במעלה הנחל נתקלו בתופעה גיאולוגית שלא ראו כמותה קודם לכן - שכבות נטויות ומעוותות של סלע גיר צהבהב, המתפורר לשברי סלע משוטחים, כאריחים ברצפה שהתפוררה. אוריאל סיפר שבעבר היו הקבלנים באילת אוספים את האבן לרצף בה את חצרות הבתים, עד שהתערבו חובבי הטבע וגרמו להפסקת החציבה הלא-חוקית. "אני אוהב ללכת על האבן הזאת. היא משמיעה צלצול של פח נבוב. הגיאולוגים מכנים סלע זה בשם 'סלע פעמונים'."

עוד ראו במדרון חרסיות ירקרקות ושכבות צור כהה - כולם סלעי משקע ימים. אוריאל הפנה את תשומת ליבם ל"מדרגת" סחף נחלים כמעט אופקית שהייתה מתוחה מצדו הכהה של הנחל. "הסחף מכיל את אותם אבנים מהם מורכב ערוץ הנחל, שהנחל הביא עמו, והשאירם בגובה אחד מעל לאפיק. הימצאו גבוה יותר מוכיחה כי מפלס הנחל היה פעם יותר גבוה, וכיום נמצא על מפלס נמוך יותר." יואב העיר: "דודי סיפר לי שבאמצעות מדרגות סחף קדומות אפשר ללמוד על כיווני הזרימה של הנחלים הקדומים. אולי באמצעותם נוכל

לאתר את מקור העצם שמצאתי?!"

"זה בדיוק מה שרציתי לומר לכם. בעבר היו נחלי האזור זורמים באפיקים שונים מאלה של ימינו. קיימת אפשרות שהעצם נסחפה על ידי נחל קדום בכיוון שונה, ולכן נצטרך ללמוד גם את הנושאים הקדומים. בואו נסור אל המדרגה."

בהתקרבם למדרגת הסחף, הרים יואב כמה חלוקי אבן מחוספסים שניכר שהתגלגלו לא-מעט לפני שהונחו כאן על ידי מי הנחל. "ועוד משהו שדודי סיפר לי, שהחלוקים האלה עשויים מקוורץ שהוא קשה מזכוכית, מה שמוכיח שנהר רציני זרם כאן הרבה לפני שהתגלגלו בנחל."

"מה אתה עובד עלינו," התריס כנגדו עזרא כשהוא מרים מהקרקע שניים מחלוקי האבן החומים, "אלה תפוחי אדמה שהתאבנו!"

יואב התאפק בקושי מלהגיב על ההערה החצופה, שבאה כמים צוננים על להט התלהבותו. הוא כבר הצטער על שהסכים לצרף את עזרא לחבורה. הוא רצה לענות לו אך אוריאל הקדים אותו והסביר שאלה הם חלוקי נחל או נהר קדומים, שקודם היו משובצים באבן-חול קדומה - ומוכיחים כאלף עדים כי בעת שנוצרו אבני החול, זרמו נחלי איתן או נהרות בנגב. משהתפוררה אבן-החול נסחפו חלוקי האבן על ידי נחלי המדבר וכיום אנו מוצאים אותם בקרקע הנחל.

מציאת נתיב הסחף הקדום הפיחה בהם את התקווה שאם יעקבו אחריו יגיעו אל מקור המאובן. אך תקוותם לא ארכה זמן רב. כשהגיעו לקצהו העליון של נחל יהושפט, חיכתה להם אכזבה. אפיק הנחל נקטע באחת, כאילו נחתך בידי יד נעלמה. בהמשכו, לרגלי הצוק התלול, שרק שביל צר מקשר ביניהם, עבר נחל גשרון, שהכירוהו עוד מהטיול הכיתתי.

בשמש אחר הצהריים בערה הבקעה שמתחת בשלל צבעי אבן החול. היופי המדהים הוציא מגרונם קולות של התפעלות.

שי היה הראשון שתפס שתופעה לא רגילה בפניהם: "זה נראה כמו מפל-מים, אבל מפל נוצר במורד הנחל, בכיוון זרימת המים, ולא בכיוון ההפוך, בעלייה. מה קורה כאן?" הפנה את פניו לעברו של אוריאל בשאלה.

אוריאל שמח שהנערים הצליחו לגלות בעצמם שמשו לא-רגיל בתופעה שלפניהם, והסביר להם שזוהי תופעה הנקראת 'שביית נחלים'. נחלים, כידוע, זורמים מלמעלה למטה. אבל יצירת אפיקם מתחילה דווקא מהמקום הנמוך ביותר בנתיב הזרימה, והנחל 'מתחתר' לאחור, כלומר הולך ומתארך כלפי מעלה וכובש לו שטחים חדשים מהם יאסוף את מימיו - מה שנקרא 'אגן הניקוז'. מכאן המסקנה שנחל 'צעיר' קצר, ובהדרגה הוא מתארך, לפעמים על חשבונם של נחלים שכנים, שאת אגנם הוא 'לוקח בשבי'. נחל גשרון הצעיר יותר גזל איפוא את חלקו העליון של נחל יהושפט ומשך את מימיו לעברו. כיום מורכב נחל גשרון מאפיקו העליון של נחל יהושפט ומהאפיק התחתון שלו עצמו."

"מה זה? ככה סתם יכול נחל פשוט לגנוב את מימיו של נחל אחר?" – שאל עזרא, שאי-הצדק במעשיו של הנחל החצוף הרגיז אותו.

"לך תתלונן במשטרה!" השיבה לו דינה בהתרסה.

"שוב הגענו למבוי סתום." החזיר אותם שי למציאות "אם חשבנו שבכיוון הזה כבר נמצא את השכבה שחיפשנו, בא איזה נחל מטומטם ונכנס לנו באמצע. מה אתה חושב, אוריאל? יש סיכוי?..."

"זה לא קרה היום, ואתה ידעת את זה, לעזאזל. אז שוב 'סחבת' אותנו למקום שלא מוצאים בו כלום" האשים יואב.

גם יתר הנערים נתפסו ליאוש. "בדקנו את כל הנחלים באגן הניקוז של נחל שלמה, ועד כה לא מצאנו שום דבר מלבד העצם שמצא יואב. זה מתחיל כבר להימאס" תרם גם רוני את חלקו ל"קיסור".

"אכן ידעתי זאת, אך אנו מחפשים את מקורו של המאובן ומה עשינו עד כה? 'כיסינו' בחיפושינו את אגן הניקוז של נחל שלמה שבפתחו מצא יואב את המאובן. לא מצאנו כלום. אבל, דווקא

בממצא האחרון, של נתיב סחף קדום שראינו באפיקו של נחל יהושפט אני מוצא שביב של תקווה. נחשו מהו!"

"שצריך לעקוב אחרי האפיק הקדום, שלפני שנגנב על ידי נחל גישרון" אמר שי.

"בדיוק. זה מה שנעשה." אמר אוריאל "הסיכוי היחיד שנותר לנו הוא בהשערה שהשלד, או מה שנותר ממנו נמצא במעלה אפיק קדום. נצטרך ללמוד את מערך הנחלים הקדומים ואולי נצליח למצוא את מבוקשנו."

"אל נתייאש" ניחם אותם שי. "זה לא סוף העולם. יש עוד נחלים שכדאי לבדוק אותם. בואו ונצא מהדיכאון והעתיד יראה לנו יפה יותר."

"בכל זאת אני מאוכזב. הכל הלך למישרין עד כה, והייתי בטוח שפתרנו את החידה. והנה שוב חזרנו למשבצת הראשונה" כך יואב.

אוריאל ניסה לנחם: "אמרו חכמים: יאמר לך מישהו 'לא יגעת' ומצאתי - אל תאמין; אומר יגעת' ומצאתי - תאמין'. והרי הזהרתי אתכם עוד בהתחלה שהתגליות לא תיפולנה לחיקנו כפרי בשל. הצלחה היא תוצאה של חיפוש מתמיד ועבודה קשה. אם נמשיך ללכת בדרך הנכונה, מזלנו ישוב להאיר לנו פנים." ובטון חריף מעט הוסיף: "אם תרגישו שמיציתם את כל יכולתכם בחיפוש ואתם רוצים לסגת, אז רק תגידו."

"לא, לא, מה פתאום?! כזה כיף לטייל ביחד, ואפילו אם לא נמצא שום דבר זה שווה פי אלף מלימוד טבע בכיתה." כך נשמעו תשובותיהם לשאלתו המתריסה.

אוריאל פנה לשוב אחורה, לעבר הרכב שהשאירו במורד הנחל. הנערים השתרכו אחריו באי-חשק בולט.

"בואו מהר! תצבטו אותי, כדי שאוכל להיות בטוח שאינני חולם!" נשמעו פתאום צעקותיו של עזרא, שבאו ממעלה המדרון שלצד הדרך, לאורך נתיב הסחף הקדום, לשם טיפס.

חבריו מיהרו לטפס בעקבותיו. בידו, שרעדה מהתרגשות, אחז שבר עצם גדולה, שחורה ומבריקה. נשימתו של אוריאל, שהגיע אליו ראשון בריצה, נעתקה. הוא חטף את העצם בידו, ואמר בהתלהבות: "משגע! אתם רואים? בכל זאת מישהו חושב עלינו. לדעתי, השבר הזה כמעט זהה לעצם שמצא יואב על שפת הים, אולי אפילו מאותה עצם. עזרא, אין כמוך!"

כולם היו נדהמים - זו הפעם הראשונה שהם ניצבים מול תגלית כה-מרשימה - אך עזרא היה נסער מכולם: "תארו לכם" הוא עמד ובתנועות ידיים נרגשות מתאר את נסיבות התגלית: "אני עומד ומביט בכיוון המדרון ולפתע מבטי נמשך לעבר נקודה מסוימת. לא ראיתי שום דבר מיוחד, כלום, אני נשבע לכם. אבל משהו מסתורי משך אותי לטפס אל הנקודה הזאת ולהזיז כמה אבנים, כאילו לא בכוונה, ופתאום, פתאום גיליתי את העצם. אני נשבע שאי-אפשר היה לראות אותה בלי להזיז. היה כאן משהו - אני בטוח שהעצם רצתה להתגלות על ידי."

"אתה עם האמונות הטפלות שלך" אמרה דינה בזלזול, שאפיין אותה כאשר לא ידעה להסביר משהו באופן הגיוני, "זה פשוט צירוף מקרים מוצלח וזהו-זה."

"זה כל מה שיש לך להגיד?! עזרא, שחינוכו הדתי השאיר בו עקבות ברורים, עדיין אחז בטיעונו: "לדעתי זוהי האמונה באלוהים שכיוונה אותי למצוא את המאובן. את שמזלזלת בכל דבר שאין לו הסבר הגיוני, אז תדעי לך שיש שכר ועונש, ומי שמאמין זוכה לפיצוי, ומי שלא

מאמין יצא מתוסכל. תסבירי לי איך את היית מגיעה לנקודה הזאת ומרימה דווקא את האבן הזאת ומוצאת עצם כל כך אמיתית?!".

ובטרם מצאה דינה מענה הולם, ניסה אוריאל לשנות את נושא השיחה: "צירוף מקרים או כוח עליון, תאמינו במה שתירצו, אבל אין ממצא מוצלח מזה. אני בטוח ששתי העצמות הללו - זו שמצא יואב וזאת הנוכחית - הן מאותה תקופה ואולי אפילו מאותו שלד, ומצירוף של שתיהן יוכלו המדענים לקבוע מהו סוג החיה, ואפילו לאיזו משפחה שייך המאובן."

עזרא עדיין לא נרגע מהתרגשותו, ובפנותו לאוריאל שאל: "תגיד משהו. מה אתה חושב? זה לא כוח עליון?"

"האמת? אין מלים בפי..." אמר אוריאל, ובהתלהבות הוסיף: "ראו חבר'ה! הסיכוי שיימצאו שתי עצמות של מאובן אחד במרחק כה גדול זה מזה ובסביבה כה-שונה הוא כל כך קטן, ממש אפסי. לכן, ההסבר של כוח עליון נראה לי פתאום הכי הגיוני. בואו נסתפק בכך שהיינו ברי-מזל, ונאמין שאם נמשיך ללכת ולחפש באמצעות ההיגיון, ינחה אותנו המזל אל המטרה."

ההתלהבות גאתה. אלמלא התביישו זה מפני זה, היו יוצאים בריקוד. עזרא פשט את חולצתו ועטף בה את העצם המאובנת, כאילו הייתה תינוק שצריך לשמור עליו מפני הצטננות.

שמח וטוב-לב, טמן עזרא את העצם בתרמילו, ויחד עם חבריו ירד במורד נחל יהושפט עד להסתעפותו עם הנחל העיקרי, נחל שלמה. שם עלו על הרכב, ולאחר נסיעה קצרה פנה לפתע אוריאל לשביל צדדי והחל לטפס עם הג'יפ במעלה תלול המוליך אל 'אוכף' גבוה במדרון הצפוני של הנחל. נשימתם של הנערים נעתקה מרוב פחד. "אל תחששו, הג'יפ שלי נעלב אם יוצאים אתו לשטח ולא מתירים לו לבצע קצת טיפוס צוקים. הדרך הזאת קצרה יותר ותביאנו במהירות הביתה."

עייפים ומטלטלים על הג'יפ המקפץ על האבנים במעלות ובמורדות, סיכמו לעצמם בשמחה כי הפעם התקדמו צעד נוסף בכוון המטרה. יואב היה מכונס בעצמו. הוא הצטער על קוצר רוחו ודכאונו. אך יותר מכל התחרט על הזלזול שזלזל בעזרא. מסתבר שבדרכו הצנועה והלא-מתוחכמת, תרם זה תרומה חשובה למבצע.

פרק ח'

גשם של כוכבים

"הערב, בשעה עשר בואו אלי הביתה, ואקח אתכם לראות כוכבים. מסור לכל היתר." נאמר בהודעה שנרשמה על המשיבון בביתו של רוני.

הזמן: חופשת חג החנוכה, וכמה מהנערים בילו את חופשתם במרכז הארץ. על כן, לפגישה הגיעו רק רוני, דינה ושי. "מה לנו ולכוכבים?" שאל רוני כשפתח להם אוריאל את השער. "המתינו בסבלנות ותיראו" הנסיעה בג'יפ בדרכי המדבר הייתה קצרה, ומשנסתלקה השמש ממרומי השמים, פינה חום היום את מקומו לקור צורב. רק יצאו מגבולות העיר, וכבר נעלמה הילת אור החשמל האופפת את העיר והמפרץ. המשיכו ועברו את ערוץ נחל שלמה, וטיפסו אל ראש מעלה אילת. היה זה לילה ללא ירח. אוריאל ידע היטב שבחנוכה, החל בימי סוף החודש העברי, נגרע הירח ומצטמצם לחוט דק, ומופיע באשמורת אחרונה של הלילה. ממיקומם, בראש ההר, נפרש בפניהם כל מרחב הרקיע, והחשיכה הבליטה מאד את אור הכוכבים.

כבני עיר לכל דבר, הפחידה אותם החשיכה. דינה - כפי שנגלה בעצמנו בהמשך - הייתה אמיצה מכולם, ובתוך כמה דקות כבר הרגישה עצמה בבית במקום והחלה לזהות את צללי ההרים שמסביבם.

אוריאל הושיבם סביבו, וביקש מהם להביט אל השמים. הנערים שכבר ידעו שלכל אחת מהוראותיו כוונה רצויה, הרימו ראשם והסתכלו בשמים זרועי הכוכבים. תחילה שררה שתיקה, אך דינה, שאינה יכולה לסבול שתיקה של יותר משתי דקות, כבר זיהתה את כוכב הצפון, והחלה לאתר את קבוצות הכוכבים האחרות, הקרובות אליו, ולהצביע עליהן. לפתע פילח את חלל האוויר גוף מואר, שחצה את קו הרקיע ונעלם בחשיכה. "זה כוכב נופל. אוי, שוב שכחתי להביע משאלה..." - צעק רוני. אוריאל לא הגיב, אך כשהופיעו עוד ועוד פסי אור בשמים, אמר בקול שקט ומרגיע: "רואים! זוהי הסיבה לבואנו לכאן. כמה פעמים בשנה נושרים מהחלל על פני כדור הארץ רבבות 'כוכבים נופלים', והלילה הוא אחד מלילות אלה".

"מאיפה הם באים?" שאל שי.

"יש הסבורים שחלקם הם אסטרואידים, שרידי כוכב לכת, שכמו כדור הארץ היה חג סביב השמש לפני מיליוני שנים, אך נהרס והתפורר להמוני שברים, הממשיכים לחוג סביבה במסלול בו סב הכוכב עצמו. סברה אחרת היא שאלה שרידיו של כוכב שביט, שנפרדו מגופו או 'זנבו' ונותרו לרחף בחלל. כך או כך, כמה פעמים בשנה, בתאריכים ידועים מראש, חוצה כדור הארץ את 'ענן המטאורים' - כך הם נקראים - ומושך לעברו המוני שברים כאלה."

"זה לא מסוכן?"

"רוב המטאורים הם קטנים, בסדר גודל של סנטימטרים בודדים, 'אבק של כוכבים', אבל יש בהם גם גדולים יותר. הזעירים, כאלה שראיתם כעת, נשרפים בעת שהם חולפים דרך האטמוספירה, ונעלמים. הגדולים יותר, בגודל של כמה מטרים, נופלים על פני האדמה לרוב במקומות לא-מיושבים, ומדי פעם מוצאים אותם על הקרקע. כל מוזיאון המכבד את עצמו מציג כמה אבני מטאורים. מסוכנים ביותר הם אלה שגודלם מניע לקילומטרים. אלה עלולים לגרום לנזק רציני..."

"אתה לא מפחד שייפול עלינו מטאור גדול כזה?"

"מטאור מסדר גודל כזה נופל על פני כדור הארץ רק אחת לכמה מאות או אלפי שנים".

"אני שמעתי שמטאור נפל בסיביר שברוסיה, לא מזמן..."

"נכון. היה באמת מקרה כזה, לפני כשמונים שנה. אז עדיין לא הייתה פרושה על פני כדור הארץ רשת סיסמוגרפים, המגלים מיד נפילת עצם שמימי, ועל כן נתגלו עקבותיו שנים רבות מאוחר יותר, כשנחקרה סיבת מותם של רבבות עצים ביערות סיביר. אבל זה היה מטאור קטן יחסית. כיום עוקבים האסטרונומים בעירנות אחרי מסלוליהם של המטאורים הגדולים ומחשבים כל הזמן את מיקומם, כדי להתריע על סכנת התנגשות."

"מה יועיל לנו אם נדע. לאן נוכל לברוח?"

"לאמתו של דבר, אין מקום בטוח מפגיעת מטאור כזה. אך המדענים מאמינים שבעתיד, לכשיתגלה מטאור המתקרב לעברנו, נוכל לשלוח לעברו טיל שיישא מטען גרעיני חזק, שיפוצץ אותו או לפחות יטה אותו ממסלולו, כדי שלא יפגע בנו."

"הלוואי." אמרו הנערים בהרגשת הקלה.

עם גבור החשיכה נראו עוד 'כוכבים נופלים'. עתה הספיקו להביע משאלות כאוות נפשם. נותר רק לקוות שתתגשמה.

משנפוגה מעט התלהבותם התיישבו שוב, ביקש אוריאל מדינה שתספר מה גילתה בנושא ההיכחדות של חיות העבר. היא נענתה בחפץ לב: "המדענים גילו שבמעבר בין התקופות הגיאולוגיות הראשיות, נעלמו רוב החיות שחיו קודם, והוחלפו במינים חדשים. בעיקר זה בלט במעבר מהעידן החיים הקדומים לעידן הזוחלים. עוד הכחדה הייתה בסוף עידן הזוחלים, שאז נעלמו הדינוזאורים, ואיתם מאות מיני חיות אחרות. כשהחל העידן הבא, שגשגו היונקים, לכן הוא קרוי על שמם. בתחילה חשבו שהדינוזאורים היו כבדי-תנועה וטיפשים, ונכחדו רק משום שלא עמדו בתחרות עם היונקים הזריזים. אחרים חשבו שגל קור פתאומי גרם למותם. לפני כמה שנים, כשחקרו שני חוקרים את שכבות הסלעים ששקעו בסוף עידן הזוחלים באיטליה, מצאו שכבה אחת דקיקה, העשויה חרסית כהה, בעובי של סנטימטר בערך, שבה ריכוז גבוה של היסוד הנדיר אירידיום, הנמצא בדרך כלל בגופים שבחלל. הם המשיכו ובדקו במקומות אחרים, ותמיד באותה שכבת מעבר בין עידן הזוחלים והיונקים, תמיד מצאו את החומר הזה. אז העלו השערה שכוכב נפל, מטאור, שהכיל אותו, הוא שגרם להכחדת הדינוזאורים. לדעתם, האבק, והאפר שעלו למרומי האוויר אחרי פגיעת המטאור התפזרו על פני כל כדור הארץ וכששקעו הכילו את היסוד הנדיר הזה, שהתפרק משרידי המטאור."

"איזה יופי! זה באמת יכול להסביר הכל." קרא שי בהתפעלות.

"חכה, זה עוד לא הכל." הוסיף אוריאל "מאז נבדקה שכבת המעבר ומצאו בה גרגרי חול ושברי סלע חרוכים וסדוקים, עוד הוכחה ניצחת לפגיעת מטאור. כל אלה מחזקים את ההשערה. אבל, פגיעת מטאור בקוטר של כמה ק"מ הייתה צריכה לגרום ליצירת מכתש בקוטר של למעלה ממאה ק"מ, והיה צריך למצוא אותו. אחרי חיפוש ארוך מצאו לפני כחמש שנים בים שלחופי מקסיקו שרידי מכתש קדום, בקוטר של כמעט 200 ק"מ, ועומקו- שנסתם בינתיים היה קילומטר וחצי. בבדיקה איזוטופית נמצא כי גילו - 65 - מיליון שנה - תואם להפליא את גילן של שכבות המעבר בכל העולם."

רוני עוד לא היה מרוצה מההסבר. "אוקיי, ואם נפל כוכב כזה בחלק אחד של כדור הארץ, ובאמת השמיד את מי שחי בו, איך הוא יכול היה להשמיד את כל הדינוזאורים ואת החיות האחרות בחצי השני של כדור הארץ? ובמים? - הרי מי שנמצא בים מוגן מהאפר החם. וחוף מזה, אתה אמרת בעצמך שההיכחדות הן תוצאה של תהליך איטי, שנמשך אלפי שנים, איך תסביר את זה?"

יופי, אתה מתקדם," שיבח אותו אוריאל "בדיוק בטענה הזאת דוחים מדענים אחדים את התיאוריה הזאת. אבל, מה לעשות? ההסבר די משכנע. לדעתם של האוחזים בה, חדר המטאור לאדמה והתיך את גושי הסלע והחול. הרסיסים המותכים המשיכו והתחממו בהתחככם באוויר, ובנפלים לקרקע הציתו שריפות ביערות הגדולים. בשרפות מתו הרבה חיות. האפר, שהכיל גופרית נישא באוויר התרומם למרומים, ויצר ענני גז רעיל שכיסו את עין השמים. הגז והחשיכה שהשתררה על פני כל כדור הארץ פגעו בצמחים - שהרי יודעים אתם שאינם יכולים להתקיים בחושך- ובעקבותיהם גוועו מרעב בעלי-חיים רבים המתקיימים מהם.

התחממות מי הים ורעילות המים גרמו לתמותה המונית של יצורים גם שם. בקיצור, באסון נשמדו בעיקר החיות הגדולות, שהיו כבדות-תנועה וצרכו מזון רב. צמחים ובעלי חיים קטנים, כמו כיונקים והעופות, שניזונו מפגרים ויכלו להסתתר במערות ובכוכים, הצליחו לשרוד."

"אותי זה משכנע. אין לי כל ספק שזוהי הסיבה להיכחדות הדינוזאורים" אמר שי.

"בהדרגה מצטרפים עוד ועוד מדענים לרשימת המשוכנעים, אבל, כפי שרמזתי קודם, הדבקים בעיקרון האחידות (זוכרים?!) אינם כופרים בעדויות על נפילת המטאור, אך הם מצביעים על התפרצויות של הרי געש בהודו, שפלטו לבה רבה והפיצו עשן וגזים רעילים במשך מאות אלפי שנים כאחד הגורמים להרעת תנאי האקלים. לדעתם נפילת המטאור היא 'הקש ששבר את גב הגמל.' לדעתם, כשזה נפל כבר לא היו רוב הדינוזאורים בחיים. הם מתו קודם לכן, אם ברעב או בשל התחרות הקשה על המזון ההולך וכלה." - סיכם אוריאל.

"אז איך הם מסבירים את ריכוז האירידיום הזה בשכבת המעבר?" שאל שי, שההסבר על נפילת הכוכב נראה לו מעניין יותר.

"הם טוענים שבהתפרצות לבה מבטן האדמה נפלט ייסוד זה בכמות גדולה יחסית. הוויכוח עדיין נמשך, ולכשיסתיים אשמח להודיעכם מי גבר על מי..."

כך נמשכה שיחתם, כשמדי פעם נפסקת שיחתם על ידי כוכב נופל שנראה מאד קרוב, אך לדברי אוריאל רובם בכלל לא מגיעים לאדמה.

לקראת שעת חצות, תכף 'גשם המטאורים'. כמה עשרות 'כוכבים' חצו את הרקיע בדממה ונבלעו בחשיכה. פתאום, נשמעה שריקה חזקה, וכדור אש חלף בקרבתם ונעלם באחד הערוצים שבקרבת מקום.

"וואו, זה היה אמיתי! אני מציעה שנלך לחפש אותו." אמרה דינה.

"אם אפילו נפל משהו קטן בסביבה, לא נוכל לחפשו בלילה" השיב אוריאל.

"אז נבוא מחר" הציעה בתוקף.

"ונחפש מחט בערימה של שחת?"

"אני מאמינה שנמצא אותו. לדעתי, זהו אות מהשמים."

"תראו, תראו! אחותי הקטנה מתחילה להאמין בנסים." קנטר אותה שי.

"שתוק אתה, מה אתה מבין בכוחות נסתרים!?"

"את קיבלת מעזרא את האחריות על הנסים?"

מכיוון שהשעה הייתה מאוחרת, עלו הנערים על הרכב, לא לפני שאוריאל ציין לעצמו במדויק את מיקום היעלם החפץ המואר, כדי שיוכלו לחזור לחפשו לאור היום. כשירד הג'יפ מההר וחצה את נחל שלמה הנתון בחשיכה, ראו להבת אש בוקעת מאחד השיחים שמעברו של הנחל. אוריאל עצר בחריקה, התיר את הרצועות שקשרו את מכלי המים, חטף מכל אחד ורץ לשפוך אותו על השיח הבוער, לכבותו. "פראי-אדם", רטן "אלה שמשליכים בדלי סיגריות בוערים מהרכב".

אבל רוני, שהצטרף אליו, ראה משהו שחמק מעיני אוריאל – בור טרי בקוטר של כחצי מטר, שהבל חם נדף ממנו, היה כרוי מעברו הנסתר של השיח היבש: "הביטו! אני לא מאמין! כאן הוא נפל!"

הנערים שישבו חצי-מנומנמים ברכב, קפצו והצטרפו אליהם. כלא מאמין, ניצב אוריאל על שפת הבור: "אתה צודק. המטאור נפל כאן ונמצא בתוך המכתש. עכשיו מסוכן קצת לחפור - הוא עלול להיות לוהט מחום. מחר אביא מעדר ואחפש. אם אמצא אספר לכם".

"לא תעשה לנו את זה. כולנו רוצים לבוא" הפציר בו שי.

שעה ארוכה התבוננו הנערים בפליאה בבור העמוק שכרה המטאור בקרקע. אוריאל, אחוז התרגשות אמר: "מה אומר לכם ומה אוסיף, יש לי מזל שהצטרפתם אלי. מדענים קוראים לזה 'מזל של טירונים'"

למחרת אחרי הלימודים, יצאו אוריאל והנערים למקום. אחרי חפירה של למעלה משעה, שלפו מעומק שני מטרים גוש אבן קטן ומפויח, שגודלו כגודל כף היד. אוריאל הכה בו בפטישו, להתיז ממנה שבב. לאכזבת הנערים, נראתה האבן פשוטה, ככל האבנים. רק סימני החריכה העידו על מה שעבר עליה.

"אל תסתכלו בקנקן, חבר'ה, אלא במה שיש בו". אמר "אבן זו מקורה בכוכב לכת אחר או באסטרואידים. באלו נסיבות נוצרה, כיצד ניתקה ממנו וכמה זמן ריחפה בחלל, כל אלו תעלומות שאין אנו יכולים לשערן. ועוד משהו - חישבו רגע - אם מטאור קטן כזה יכול לחפור בור בעומק שני מטרים ובקוטר חצי מטר, מה יכול לעולל מטאור בגודל של כמה קילומטרים?"

"מה תעשה בו?" שאל רוני

"אשלח אותו לבדיקה, ואתעקש שיוחזר אלי כדי להציגו במוזיאון".

"שעוד לא קיים ובכלל לא בטוח שיוקם..." התריס שי.

"אל תהיה כזה ספקן. סמוך, הוא עוד יוקם במהרה בימינו".

"אמן ואמן". אמרו כולם במקלה.

פרק ט'

בו יסופר כיצד עוברים את הגבול

שוב חלפו כמה שבועות, ועדיין אין התקדמות. גם תשובה מירושלים לא התקבלה. נחמתם היחידה היו המפגשים שקיימו ב"מאורה", שהפכה למועדון חברים.

יום אחד, בעת שישבו שם, 'מקטרים' על ביש מזלם, הגיע לפתע אוריאל והצטרף אליהם, לאחר שנעדר במשך כמה ימים. סיפר שהיה בתל-אביב, שם השתתף בכנס משותף לישראלים ומצרים, שהיה מוקדש לממצאים גיאולוגיים וארכיאולוגיים שנתגלו בסיני. אורח הכבוד בכנס הזה היה פקיד מצרי בכיר, המכהן כסגן מושל סיני. בהפסקה שבין ההרצאות ניגש אליו אוריאל, הציג עצמו והחליף אתו מספר מלים. תוך שהשביעו לשמור על הדבר בסוד סיפר לו על הממצאים שמצאו ליד אילת ועל תקוותו למצוא את מקור העצם במעלה הקדום של נחל יהושפט, בשטח מצרי. "האם אתה סבור שנוכל לעבור את הגבול ולחפש בשטח מצרים?" - שאל אותו. "בטח. אשמח מאד לשתף פעולה עמך" ענה המצרי, "אם ימצאו ממצאים בצדו המצרי של הגבול, תזכה גם מצרים בתהילה. הלא כן?"

בקיצור, בפגישה זו סיכמו שביום שייקבע, יגיעו אוריאל וחוקרים בני-לוויתו לתחנת הגבול בקרבת עין נטפים. שם, מעברו המצרי של הגבול, תמתין להם מכונית צבאית מצרית, שתעמוד לרשותם בעת סיורם. סגן המושל נתן לו את מספר הטלפון שלו, כדי שיוכלו לתאם את התאריך והשעה המדויקת למפגש. "שלח לי את רשימת החוקרים, ואני כבר אדאג ליתר הפרטים".

אוריאל הכין את המפות, שנותרו בידיהם מהתקופה בה שירת במילואים בסיני, ועליהן סימן את התצורות הגיאולוגיות הראויות להיבדק, ושאל: "מי מכם רוצה לבוא?"

כולם רצו להצטרף, אלא שקצת חששו מהמעבר לשטח מצרים - רובם לא עזבו מעולם את גבולות הארץ, ומצרים, הלא היא ארץ ערבית. אוריאל, שהכיר את האזור המצרי שממערב לאילת היטב, עוד מימי היותו מדריך בסיני, הרגיעם: "זו איננה 'חוץ-לארץ' במובן הרגיל. השטח מוכר לי היטב, ואם המצרים יעמדו בדיבורם אין שום סיבה לתקלה".

הבעיה שעמדה בפניהם היא איך מגלים להורים שילדיהם ייצאו מגבולות הארץ לסיור בסיני, וכיצד יקבלו את רשותם, מבלי שייחשף סודם. גם כאן הציל אוריאל את המצב. הוא צלצל למקום עבודתו של מר יצחקי, אביו של יואב, ששימש כמנהל בחברה המספקת שירותים לספינות בנמל אילת, וביקש להיפגש עמו.

הפגישה התנהלה במשרדו של מר יצחקי, אחרי שעות העבודה, כשכל העובדים כבר פרשו לביתם. אחרי שהציג עצמו, גילה לו אוריאל את פשר התארגנותם ואת מטרת בואו. לתימהו הרב של אוריאל לא ניכרה הפתעה על פניו של בן-שיחו. לאמיתו של דבר, כבר מזמן חשד שבמוסך ביתו מתרחשים דברים מוזרים. פעם ביקר בו בהיעדר בני החבורה, ונבר בניירות שהשאירו הנערים - רשימות, מפות ותצלומי אוויר שנותרו מהמפגש האחרון. מכל מה שראה הגיע למסקנה שהעיסוק של בנו וחבריו איננו כה-תמים כפי שצייר בפניו בנו - לא סתם חוג להכרת הסביבה אלא משהו הרבה יותר רציני. נכון, הוא לא חשד שהמדובר בממצא מדעי, אלא סבר שהנערים, בהדרכתו ועידודו של אוריאל, מתכננים טיול הרפתקני הכרוך בטיפוס צוקים או משהו דומה. כבר חשב להתעמת בעניין זה עם בנו, אך לאחר מחשבה נוספת, החליט

להזמין את אוריאל לשיחה. על כן, ביקורו של אוריאל במשרדו בא לו אמנם בהפתעה, אך בתזמון מושלם.

הממצאים המדעיים שהעלו הנערים בחכתם הפתיעו את מר יצחקי. הוא חקר את אוריאל לפרטי-פרטים, תוך שהתחייב שלא לגלות דבר לאיש. מה שהפליא אותו ביותר היה יכולתו של בנו, עצמו ובשרו, לשמור בפניו את הסוד. אחרי שהתגבר על תימהונו ונוכח לדעת שהמסתורין כרוך במטרה חיובית, ולא בהרפתקה ריקנית, החליט לשתף פעולה. יחדיו טיכסו עצה כיצד לאשר את יציאת הנערים לסיור מעבר לגבול. אחרי מחשבה ארוכה הציע מר יצחקי הצעה מעשית. בעוד שבועיים יחול יום הולדתו השנים-עשר של יואב. הוא, אביו, יארגן לו - כאילו בחסות תפקידו - במקום מסיבת יום הולדת סיור במזרח סיני, לו ולחבריו. בסיור לא ישתתפו מבוגרים, מלבד אוריאל, שיוזמן להדריך את הסיור. הוא עצמו ייצג בסיור את הורי התלמידים. תחילה ביקשה גם אמו של יואב להשתתף, אבל כשהסביר לה אביו, כי הדבר כרוך בנסיעה ממושכת במשאית פתוחה לרוח ולאבק, ויתרה מיד. יתר ההורים, שהכירו את מר יצחקי כאדם מכובד ורציני, לא העלו הסתייגויות והסכימו ברצון. מר יצחקי התלווה לאוריאל בביקוריו אצל המתאם הישראלי ליחסים עם שלטונות מצרים, שכבר קיבל הודעה על כך מעמיתו המצרי, ובסידורים בקונסוליה המצרית באילת, שם הוכנה להם אשרת כניסה מיוחדת, לפי הוראת סגן-המושל.

ביום המיועד, הגיע הג'יפ ובו בני החבורה לשער הגבול בעין נטפים. ברגע האחרון צץ עניין דחוף, שמנע ממר יצחקי להצטרף. שומרי הגבול הישראליים הופתעו למראה קבוצת נערים המלווה בבחור מגודל, שהציגו מסמך חתום על ידי המתאם הישראלי, המאשר להם לצאת את הארץ משער זה. הם פתחו בפניהם את השער - שבדרך כלל עוברים בו רק נציגי האו"ם ואורחים מיוחדים - ארבעה נערים ונערה אחת, בליווי מדריך פסעו על אדמת מצרים.

בצדו המצרי של השער כבר המתין להם קצין מצרי עב-בשר, שחום ומשופם, בחליפת צבא עטורת-דרגות ואותות הצטיינות. כשהתגבר על תדהמתו - לא עלה בדעתו שחבורת המדענים שציפה לה אינם אלא נערים - אמר באנגלית רהוטה: "מיי ניים איז קפטן פאיז רחמן, איי אם הפי טו וולקום יו טו איג'יפט" (שמי הוא קפטן פאיז רחמן, ואני מאושר לקדם אתכם במצרים). אוריאל, ביחד עם שי, שכבר הוכיח לכולם את ידיעותיו באנגלית מדוברת, הסתודדו עמו, ותיאמו ביניהם את כל פרטי הסיור. פאיז שתמה לבקיאותו הרבה של אוריאל במתאר השטח המצרי שאלו, ספק בבדיחות ספק ברצינות: "אמור לי את האמת, אתה גיאולוג או מרגל?" אך כששמע שאוריאל ביקר כאן עשרות פעמים עוד בהיות המקום נתון לשלטון ישראל, נחה דעתו והולכים לעבר משאית צבאית ירוקה וגבוהה, והציג בפניהם את הנהג, כושי-סודאני ענק וחייכן, שנענה לשם סעיד. זה פתח להם את הדלת והוריד להם כבש-סולם בו טיפסו לרכב. אוריאל הצטרף לקצין בתא הנהג, והמכונית יצאה לדרך.

בתחילת הדרך חלפה המכונית דרך 'קע אל-נקב' (שפירושו בערבית 'מישר המעלה'), משטח לבן שהיו רגילים לראותו מרחוק. "זוהי 'בקעת הירח' שבוודאי שמעתם עליה רבות" אמר אוריאל, כשעצרו לתצפית. "מדוע היא נקראת כך?" שאל רוני.

"כשהגיעו לאזור זה כובשי אילת במלחמת השחרור, התפעלו מנוף הבקעה, אמר אחד מהם שהיא מזכירה לו את נוף הירח - כאילו שהיה שם... - והשם דבק בה. כשביקר כאן, שנים רבות לאחר מכן, אחד מהאסטרונומים שהגיע לירח, שאלו אותו אם המקום מזכיר לו משהו. תשובתו הקצרה והמפתיעה הייתה: 'כן, את מדבר יוטה בארצות הברית'...."

המשאית גמאה את המרחקים שבין הנקודות שסימן אוריאל במפתו. הם סטו מנתיבם כדי לבקר ב'נחל הכתובות', שהוריהם סיפרו להם עליו לא פעם, וראו בו את כתובות הסלע העבריות מתקופת הכיבוש הרומאי ונחלים אחרים שאוריאל שוטט בהם בעבר. בדקו את סלעי התליד, המרכיבים את סחף הנחלים שנחשף לפנייהם בכל הדרו. נקישות פטיש הגיאולוגים של אוריאל נשמעו והדהדו מן ההרים שמסביב, כשזה בדק את סוגי סלעי הגיר ממנו עשויים חלוקי האבן, לזהות את טיבם. הוא גם בדק את המאובנים שנמצאו בשטח, ויחד עם הנערים השווה אותם לטבלת ציורי המאובנים שהביא עמו.

הטיול עבר בנופים פראיים של קניוני ענק, עם תצורות סלע ועצי שיטה ענקיים, ארוכי ענפים ופרועי צמרת. סימני שיטפונות נראו בכל – עצים שנסחפו, גבים מלאי מים, שנותרו עד סוף הקיץ בקניונים המוצלים, אותם נאלצו לחצות בקפיצות. חוויה אחת תישאר עימם לכל ימי חייהם. בהליכתם בנקיק הנחל שמעו קול פעייה חלוש של חיה. כשחיפשו סביבם גילו יעל לכודה בין ענפי עץ שיטה, קרניה סבוכות בסבך הענפים ורגליה הקדמיות באוויר. כנראה שטיפסה להגיע אל העלים בצמרת העץ, ומעדה וצווארה נתפס בזווית הענפים, מבלי יכולת להיחלץ. היעל הייתה רזה, עייפה וצמאה. בקול ענות חלושה קראה לחברי העדר שלה, שקולם נשמע מרחוק. למזלה הטוב, נקלעו הנערים למקום, וחילצו מהסבך, בטרם תיחנק, לא לפני שצילמוה במצוקתה. בכוחותיה האחרונים ברחו משם, מחפשת את חבריה לעדר, וקול געייתה מהדהד מקירות הקניון.

אך למרות כל החיפושים והבדיקות לא מצאו אפילו שמץ של ממצא שיוביל אותם למקור המאובן

"מה אומר לכם ואוסיף" אמר אוריאל "דרוש לנו נס, ובהקדם".

"עזרא, אתה הממונה אצלנו על הנסים. עשה משהו." אמרה דינה בלגלוג קל.

עזרא הדף את ההתקפה בהלצה: "עצם העובדה שאני כאן איתכם הוא נס, ועד כה הבאתי לכם רק מזל".

"מה שנכון נכון" אמר יואב. "אל תזלזלי בעזרא. כבר נאמר: 'אל תקלו ראש בבני עניים, שמהם תצא תורה'."

פרק י'

התחלה טובה ותוצאות מעודדות

עולמו של דוקטור שקד שפר עליו. עוד בנעוריו, מאז שהוא זוכר את עצמו, היה אוסף מאובנים, אותם גילה לראשונה בטיולים שטייל על רכס התבור שבקרבת המושב בו גדל. כשבגר החליט ללמוד את תורת המאובנים אך מאחר ובארצנו הקטנה לא היה מחקר זה מפותח דיו, הקדיש את התואר הראשון שלו ללימוד הביולוגיה. שיעורי הבוטניקה - מדע הצמחים - שיעממו אותו, ובאורח פלא מצא עניין רב דווקא בשיעורי האנטומיה (חקר המבנה הפנימי של בעלי חיים), ובמקצוע זה התמחה. את הלימודים לתואר דוקטור כבר עשה באחת האוניברסיטאות המפורסמות בחקר מאובני דו-חיים וזוחלים - אוניברסיטת ברקלי בקליפורניה, שם נטל חלק בבניית האוספים המפורסמים של המוזיאון לטבע. כשחזר לארץ וקיבל משרת אחראי לאוסף המאובנים של המכון לגיאולוגיה, החל ליישם את מה שלמד - כמו קביעת גיל של מאובנים וזיהוי זוחלים ודו-חיים על פי מבנה עצמותיהם. באופן קצת אירוני, מומחיותו הייתה מיותרת למדי במחקר הגיאולוגי של ארץ ישראל, הענייה במאובני חיות גדולות. אבל, העצמות הגיעו למעבדתו - שהייתה מצוידת כהלכה באדיבותה של קרן בינלאומית למחקר - מכל חלקי העולם והעסיקו אותו במידה רבה. אולם התנתקותו מהטבע גרמה לאיבוד ההתלהבות שאפיינה אותו בעבר, של חוקר המגלה את צפונותיה של אדמת מולדתו. והנה, ביום בהיר אחד (לא בטוח שזה היה מזג האוויר, אך לגבי דוקטור שקד היה זה בלי ספק יום טוב) פלטה מדפסת הפקס במעבדתו הודעה תמוהה. נכתב בה: "בפיסת הנייר המצורפת להודעה זו מצולמת עצם שמצאנו באזור אילת. מה דעתך עליה? - אוריאל תדמור." הצילום, אף שלא היה ברור די-צרכו, לא השאיר מקום לספק. הייתה זו, למיטב הבנתו, עצם של זוחל. אך מה שהפליא אותו יותר מהכל - 'קנה המידה' (צילום הסרגל של הצילום) הראה כי שבר העצם גדול לפחות פי שתיים מכל עצם של זוחל החי בימינו. על פי גודל העצם - שזיהה אותה כעצם השוק- יכול היה לשחזר במידה רבה של בטחון את גודלו של היצור, כשני מטרים לפחות.

דוקטור שקד רצה לראות את העצם ומהר. הוא התמלא פחד שמא ידלוף דבר התגלית למישהו מעמיתיו (שאהבה לא שררה בינו לבינם), ותהילת הגילוי המרעיש עם הזיהוי שלו עצמו תעבור אליהם. אוריאל 'החזיק אותו קצר'. היטב ידע שדוקטור שקד יתקשה לשמור על הסוד אם תגיע אליו העצם, והוא יפרסמו ברבים. מאחר וחשיפה מוקדמת מדי עלולה לסכן את המבצע כולו - מדענים וחובבים יעוטו על האזור כארבה, כדי לחפש ממצאים נוספים - הניח לו להמתין, שהרי חוקר מפורסם ככל שיהיה לא יעז להופיע בפני כנס מדענים, כשכל מה שהוא יכול להציג בפניהם היא פיסת נייר מקומטת עם צילום לא-ברור.

אוריאל כיבד מאד את הדוקטור שקד, והתייחס אליו על פי האמרה "כבדהו וחשדהו". הדוקטור הצטייר בעיניו כמי שהקריירה המדעית ולהטו להתפרסם חשובים לו יותר מאשר הנאמנות לעמיתיו, הגם שהיו לרוב יריביו. א' - הם אינם יוצאים כמעט אל השטח - הדוקטור שקד כבר שכח מתי היה באתר חפירת מאובנים; ב' - פרסומם חשוב להם לעיתים יותר מאשר חובותיהם כלפי חבריהם: עמיתיו האשימו את הדוקטור שקד שפרסם ממצאים שגילו הם וסטודנטים שעבדו במחיצתו, מבלי שיזכו גם הם בתהילה, שנפלה אל חיקו בלבד; ו - ג' למען פרסומם ימכרו אפילו את סודות המדינה הכמוסים ביותר. מסיבות אלו היה ברור לאוריאל ששיתוף הפעולה מצדו של הדוקטור מובטח לו, כל עוד הוא, אוריאל, אווז בכל הקלפים. תגובתו של דוקטור שקד לידיעה על הממצא הנוסף הייתה נלהבת. הוא השתוקק לראות את העצמות, והפציר באוריאל שישלח אליו לפחות עצם אחד, כדי שתיבדק במעבדת המכון. עדיין חושד בכוונותיו, שלח לו אוריאל בדואר רשום עצם אחד ואת צילום התקריב של העצם השנייה.

לא נקפו אלא שבועיים ימים, ושיחת טלפון חפזה זימנה את הנערים ל"מאורה". אוריאל הגיע ובידו מעטפה שקיבל בדואר יום קודם. הייתה זו תשובת החוקר בירושלים. מהעצם והתצלום ששלח זהו שתי העצמות בוודאות כחלק מעצמות רגל אחורית של דינוזאור, אולי, קרוב לוודאי ששתיהן מאותה חיה עצמה. בדיקת הגיל של רקמות העצם הראתה גיל משוער של 64 מיליון שנה. קביעת הגיל אמרה הכל: זוהי התקופה בה נעלמו מעל פני האדמה אחרוני זוחלי הענק והחל עידן היונקים. בדיקה אחרת גילתה בבז' המאובן שנדגם מתוך העצם ריכוז גבוה של אירידיום (זכרים - ?). המלצת החוקר לחפש שכבת חרסית כהה, שממנה כנראה נפרדה העצם לפני כשנסחפה במי השיטפונות. אוריאל הסביר: "נוכחות חרסית שחורה, המכילה חומר אורגני, מצביעה על התייבשות הים או על איים בקרבת היבשה, ועל האפשרות שאזור החוף הפך לאזור של ביצות בהן גדלו צמחים. חיות או צמחים החיים על גדות הביצה נופלים במותם למים ושוקעים אל קרקע הבז'. שם, מחוסר של חמצן, הם נוטים להפוך לפחם. ברבות הימים הופך הבז' הטובעני עצמו לחרסית כהה, ושרידי החי והצומח נותרים בה כמאובנים".

"יופי. אז מה נעשה עכשיו?" שאל יואב.

"שאלה לעניין." השיב אוריאל, "למעשה זוהי רק הבשורה הטובה. הרעה היא שהגענו למבוי סתום. כפי שנוכחתם בעצמכם, נקטע נתיב הסחף על ידי נחלים ש'שבו' את אגן הניקוז העילי שלו. מאידך, העובדה ששני שברי עצם שהם כנראה של אותה חיה קדומה נמצאו האחד בחוף הים והשני על נתיב סחף קדום וקטוע- לשעצמו אירוע שסבירותו אחד למיליארד - מעידה על כך שהיסחפות העצמות התרחשה לפני מאות אלפי, אם לא מיליוני שנים. כל חיפושיו העלו שאין במעלה נחל גשרון, במעלה נתיב הנחל הקדום וגם לא מעבר לגבול, שום מחשוף סלע שאפשר לראות בו את מקור המאובנים".

"אז זהו, אין מה לעשות ???" שאלו כולם במקלה.

אוריאל פרש מפה, שעליה סימן קודם לכן את אגן הניקוז של נחל שלמה, והתווה סביבו קשת רחבה. "מעצם העובדה שמצאנו את העצם השנייה באגן זה מסתבר שמקור הממצאים צריך להיות בתחום הזה. לא מתקבל על הדעת שגוף מוצק יסחף אל מעבר לקו פרשת המים. לשם כך עליו להיסחף תחילה במעלה נחל – מה שלעצמו בלתי אפשרי - ורק אחר כך לשוב ולרדת. אלא מה? ייתכן שקו פרשת המים עצמו זז. וזו אפשרות הראויה להיבדק".

"טוב שאתה מעודד אותנו. נראה שאפילו אתה לא כך מאמין באפשרות הזאת" קנטר אותו שי.

"זוהי התמונה, בקווים כלליים. לא אנסה לייפות אותה כדי לעודד אתכם," המשיך אוריאל מבלי להתייחס להערה המתגרה - "נותרו שתי אפשרויות - או שהשכבה המבוקשת נמצאת בתחום אגן הניקוז של אחד הנחלים הסמוכים - נחל נטפים או נחל שחורת, והובאה ממנו לפני שהשתנתה מערכת הניקוז באזור, ועוד אפשרות - ממנה אני הכי חושש - שהשכבה נושאת המאובנים נעלמה לפני דורות רבים".

"טוב, אז מה בדיוק אתה מציע שנעשה?" שאל יואב, בנימה מעשית.

"ראשית, בל נאמר נואש. עד כה מצאנו שתי עצמות, יבול לא-רע לכל הדעות. גם חוקרים מנוסים לא היו מתביישים ביבול כזה. שנית, כל ממצא מקרב אותנו למטרתנו. ואם לא נמצא, גם אז עדיין ניתן להפיק מהעצמות מידע רב אודות נסיבות חייהן של החיות הקדומות הללו. הכי חשוב הוא להמשיך לחפש ולקוות לטוב, ובאשר לי, אני מבטיח לכם הפתעה בקרוב".

הנערים ניסו 'לחלוב' ממנו את מהות ההפתעה שהוא מכין להם, אך לשווא - שפתיו היו חתומות.

פרק י"א

החבורה יוצאת לסיור אווירי

שיחת טלפון שקיבל יואב באחד הבקרים, בטרם יצא לבית הספר, גרמה לו - ולחבריו ששמעו את הבשורה ממנו בבית הספר - שמחה רבה. אייל, חברו הטוב של אוריאל, שהוא טייס, עמד להגיע לאילת לצילום סידרת תצלומי אוויר, והזמינו להצטרף אליו לטיסת ההכנה והיכרות עם השטח. מאחר ובמטוס יש חמישה מושבים חוץ ממושב הטייס, שכנע אותו אוריאל לצרף לטיסה גם את הנערים. העובדה שהיו רק ארבעה מקומות פנויים, כלומר אחד מהנערים יצטרך להישאר על הקרקע, היוותה מכשול רציני, אבל אוריאל האמין שגם את המבחן הזה יעברו.

עוד מכשול שהיה עליהם להתגבר עליו, היה אישורם של ההורים. אייל דרש בכל תוקף כי כל אחד מהנערים, שהנם קטינים על פי החוק, יביא אתו כתב הסכמה בחתימת הוריו, הפוטר את הטייס מאחריות במקרה של תקלה או אסון בלתי צפוי. נשאלה השאלה - כיצד 'מוכרים' להורים את הסיור האווירי? כל שעות אחר-הצהריים ישבו הנערים על המדוכה. לבסוף מצא אוריאל מוצא: הוא צייד כל אחד מהתלמידים במכתב בנוסח הבא: "במסגרת פעילות פרויקט סוף השנה בחוג הגיאולוגי של בית הספר והמתנ"ס, יוכל בנך/בתך להצטרף לטיסת סיור קבוצתית בשמי האזור... אודה לך אם תחתום על הסכמתך בתחתית הדף ... וכו." על המכתב חתם בשמו-הוא והוסיף את תוארו - מדריך החוג. ההורים, המוטרדים בדרך כלל בדאגות משלהם, שמחו שלא נדרשו לשלם פרוטה עבור הסיור וחתמו ברצון. אחד מהם, אביהם של שי ודינה, שהיה כאמור מורה בעצמו, והיה תמיד בסוד העניינים, חתם אף הוא ברצון, אך תמה על כך שלא גונב לאוזניו שמץ מידע על הטיסה המתוכננת. הוא רשם על פתק תזכורת לברר בהנהלת בית הספר את פשר ההזמנה הנדיבה הזאת, וטמנו בכיס העליון של חולצתו. בדרך נס שכח להוציא את הפתק מכיס חולצתו, שנשלחה לכביסה ועמה הפתק, כך שכל העניין נשתכח ממנו. בינתיים התקרב מועד הטיסה והאישורים נחתמו.

היחיד שלא הצליח להביא את האישור הנדרש היה עזרא. אביו, שחי בנפרד מאמו, לא היה בעיר. במסגרת עבודתו כקבלן לעבודות עפר, שהה באותו שבוע בחו"ל, ואמו סירבה לחתום בלא להיוועץ בו תחילה. לא עזרו כעס ותחנונים - היא לא הייתה מוכנה לשמוע כלל על טיסה בלא היתר מפורש מאביו, וכשאיימה לבוא למזכירות בית הספר ולברר כיצד מרשה לעצמה ההנהלה לחשוף את בנה לסכנות מיותרות בלי להתייעץ עם ההורים מראש, החליט לוותר על הטיסה, ולו רק כדי שלא ייגרם נזק לחבריו. האחרים כלל לא הצטערו - בסירובה חסכה מהם אמו של עזרא את הצורך לערוך הגרלה בה ייקבע מי מהם יישאר על הקרקע.

היה זה יום חם ובהיר במיוחד. אף לא ענן אחד במרומים. הנערים באו ברגל מביתם לנמל התעופה העירוני השוכן בקצה רחובה הראשי של אילת - עוד ייחוד שכמותו לא תמצא בעולם כולו. סמוך לפתח בית הנתיבות חיכה להם אוריאל עם אייל חברו, שהיה לבוש סרבל טייסים. לאחר שהציגם בפני הטייס, והסביר לו את מטרת טיסתם - לזהות ולאתר אפיקי נחלים קדומים לא-פעילים (מראש הזהיר את הנערים שלא לפלוט ולו אף ברמז, אזכור של מטרתם האמיתית - ה'מרדף' אחרי מאובני הדינוזאור), אישר אייל את הטיסה.

דרך פשפש צדדי נכנסו לשדה התעופה. המטוס הקטן שחיכה לצד המסלול היה צבוע בצבעי תכלת וכתום, כליל היופי והשלמות. באמצעות כבש מתקפל טיפסו הנערים לתוכו והתיישבו על המושבים, שכל אחד מהם היה צמוד לחלון, הכבש קופל והדלת נסגרה עליהם. אוריאל התיישב לצדו של אייל כשעל ברכיו נפרשה המפה הטופוגרפית. דינה לא שכחה להביא את המפה הגיאולוגית, ושי, שישב במושב מאחורי הטייס, היה מצויד במצלמה המשוכללת של אביו. אייל הניע את מנועי המטוס, והתקשר למגדל הפיקוח לקבל היתר להמראה. ההיתר ניתן והמטוס החל לדהור על מסלול ההמראה עד שצבר די כוח להמריא.

רעש המנועים נשמע בפנים המטוס כזמזום נעים, אשר לא הפריע להם להחליף קולות התפעלות מכל מה שראו בעיניהם. אמנם, לא היה אף אחד מהם שלא 'צבר' כבר כמה עשרות שעות טיסה במטוסי 'ארקיע' מאילת למרכז הארץ ובחזרה, אך כיצד אפשר בכלל להשוות את התחושה? מהחלונות הרחבים נחשף בפניהם הנוף בכל הזוויות האפשריות, כל סיבוב או הטייה של המטוס חשפו בפניהם זוויות חדשות - שטרם ראו מעודם - של המראה המוכר. תחילה העלה אייל את המטוס לגובה, כדי לצלם כמה תצלומים כוללים. מזווית זו היה הנוף מדהים - פסיפס צבעים שבו השתלבו הצבע הכחול של הים וירוק העצים בשדות הקיבוצים השכנים, עם שלל צבעי הסלעים הבהירים והכהים של הרי אילת ואדום. הוסף על כך את תנאי התאורה של שעות אחר הצהריים - צללים ארוכים המבליטים את המתאר הטופוגרפי, הצבע הכהה של מימי המפרץ והגוון המאדים של השקיעה הקרבה, שצובע באדום את האופק - ותגיע לקצת מתחושת היופי שמשרה המפרץ וחופיו על הטסים.

כשטיפס המטוס לגובה עשרת אלפים רגל - כ-3 ק"מ מעל לפני הים, הצטייר המראה שמתחתם כתצלום אוויר משוטח, או כמפה הגיאולוגית, שבלטו בה נופי סלעי היסוד בכהותם וסלעי הגיר ניכרו בצבעיהם הבהירים. אך מלבדם בלטו מאד קווי ההעתק החוצים את הנוף כחתכים בעוגה ענקית. כן נראו היטב ערוצי הנחלים שצבעם היה בהיר יותר מהנוף ההררי שסביבם.

אוריאל, שהיה מורגל מהם בטיסות כאלו (לאחר מכן סיפר להם ששירת זמן-מה כסייר אוויר ביחידתו של אייל), היה סורק את הנוף, ומיד היה שב ורוכן על המפה לבדוק את מיקומם עליה. הנערים התקשו יותר להתמצא במיקומם - בכל סיבוב או הטיית המטוס השתנו הכיוונים והתחלף גם מראה הנוף. אולם, מגובה זה נראה היטב קו פרשת המים, ממנו נמשכו נתיבי המים של הנחלים לשני כיוונים, חלקם פנה מזרחה לעבר הערבה והמפרץ והאחרים נמשכו לצפון או למערב, לכיוון סיני. בעזרת סימנים שנתן בהם אוריאל יכלו הנערים להבחין בהבדל הבולט שבין תוואי נחלים בני ימינו לנחלים הקדומים שהמים שוב אינם זורמים בה. מתארם היה יותר כהה והם בלטו פחות בנוף. מדי פעם הורה אוריאל לשי לצלם תמונה זו או אחרת. כשירד המטוס לגובה של אלף רגל - כ-300 מ' - ועבר ביעף לאורך כמה מתוואי הנחלים - מעל לנחל שלמה, נחל נטפים ואפילו נחל שחורת הרחוק יותר - ביקש ממנו אוריאל להטות את המטוס על צדו, כדי שיוכל שי לצלמם.

דינה שהשוותה את צבעי הסלעים שבחוץ עם תוואי המפה הגיאולוגית, חרטה בזיכרונה כל פרט. ליואב ולרוני, שדווקא היום שכח להביא את המצלמה, לא נותרה כל משימה. יואב התרכז בזיהוי מערכת הכבישים והדרכים שנמתחו בכל הכיוונים. הסתכל במכוניות שעל הכביש, ובטור של טרקטורונים שהעלו אבק בשבילי המדבר. הוא נפנף בידיו לחבורת מטיילים שטיפסו בשביל העולה להר שלמה, כשחלפו לידם, ואלה השיבו בנפנוף. רוני שהיה אף הוא מרותק לחלון, עקב בעיקר אחרי צלו של המטוס, שדהר על פני הקרקע, חוצה ערוצים עמוקים, מטפס על מדרונות ומדלג מעל עצי השיטה ודקלי התמר הבודדים. הוא דימה את עצמו כאילו הוא מטיס את 'מטוס הצל', שתעתע בו ועבר מצד לצד, כשהסתובב המטוס.

בטוסם בגובה נמוך היה עוד יותר קשה להתמצא בכיוונים, ובוודאי שלא היה שום סיכוי שיגלו מאובנים או כל ממצא משמעותי, אבל בסך הכל הייתה הטיסה במטוס הקל חוויה אמיתית, שהצטרפה ל"אוסף החוויות" שחוו מאז הצטרפו לאוריאל. אבל "אליה וקוץ בה": בחום הקיץ נוצרו באוויר "כיסוי אוויר", ולא אחת החסיר ליבם פעימה, כשהמטוס נטה לפתע על צדו או צנח ו'איבד גובה' באופן מפחיד. יתרה על כן, בעונה זו, בסוף החורף, שבים מאפריקה אלפי עופות דורסים בדרכם לאירופה וצפון אסיה, ואייל היה צריך מדי פעם בפעם להטות את המטוס מנתיבו בפתאומיות כדי לעקוף להקות של עופות שגלשו במעופם בנתיב הטיסה או חלפו במהירות מדהימה בקרבת המטוס. מאוחר יותר סיפר להם אייל כי חברו, טייס קרב, איבד את מטוסו כאשר נשאבה ציפור גדולה לתוך מנוע הסילון, והוא עצמו נאלץ לנטוש את המטוס ולצנוח, בטרם התרסק המטוס אל קרקע המדבר. אמנם, הסכנה האורבת למטוסים הקלים

מעטה יותר. לכל היותר, יכולה ציפור להתנגש בחלון הקדמי או לפגוע במדחף ולהתרסק, והנזק למטוס לא יהיה גדול. אך כמי שמחויב לשלום הצפרים לא פחות מאשר לשלומם הוא ושלומו נוסעיו, היה אייל משגיח בשבע עיניים לבל ייתקל בהן.

על כן אין זה מפליא שהנערים שמחו מאד כשנחת המטוס על המסלול, וכשדרכה רגלם על הקרקע המוצקת נאנחו אנחת רווחה - בבחינת "היה טוב - וטוב שהיה."

כשהתרווחו להם - לאחר שנפרדו בתודה מאייל - הראה להם אוריאל את מפתו, בה סימן את קטעי הסחף הקדום, אותם חיבר בחצים אחד לשני, ברצף הגיוני שתחילתו באזור הגבוה, הגובל בקו הגבול עם מצרים, וסופו בנחל שלמה, והתקבלו נתיבי הנחלים הקדומים. על הרצף סימן, בעיגולים על פני המפה הגיאולוגית, את האתרים בהם עשויה להתגלות שכבת המעבר המבוקשת. השכבה שבנחל רחבעם התאימה לכל הדרישות, אך את זו כבר בדקו בלא שמצאו משהו שראוי להתכבד בו. "לא נפסיק לחפש" סיכם בהחלטיות.

פרק י"ב

כוחו וחולשתו של האינטרנט

באחד מימי השבוע שלאחר מכן נענו בני החבורה להזמנתה של דינה להתארח בביתה ולשוטט באינטרנט - רשת מידע המחשבים הבינלאומית. כיום, כמה שנים לאחר האירועים הללו, אין כבר נער בגילם שלא נחשף לאמצעי תקשורת זה, ורבים מתמכרים לו עד כדי שכרון, אך אז היה הנושא זר לכל בני החבורה. גם אוריאל, שקשה היה להאשימו בכך שלא היה מודע לחידושי התקשורת, היה בור בכל מה שקשור למחשבים.

דינה הסתייעה בקשריה אצל מומחה למחשבים, שאלה ממנו והביאה הביתה מקרן מיוחד, שאפשר להקרין על הקיר את תצוגת המרקע של המחשב, ובני החבורה יכלו להתרווח על הכורסאות שנדחקו לחדרה הקטן של דינה, ולצפות ב'הצגת התכלית' שזו פרשה בפניהם. אימם, שכמו יתר ההורים 'בלעה' את סיפור הכיסוי, על פרויקט לימודי בנושא מאובנים בהדרכתו של אוריאל, גדשה את השולחן הקטן שבחדר בתקרובת של פיצוחים, פירות ושתייה קרה – ונעלמה לה.

ראשית הסבירה דינה כי האינטרנט היא רשת, שבה יכול כל מי שהתחבר אליה לשוטט-לגלוש באין מפריע בין 'אתרים' – מסכי טקסט ואיורים שנבנו על ידי יחידים וארגונים בכל מיני נושאים. למעשה יכול כל אחד לבנות לו אתר המכיל את המידע שהוא מעוניין להפיץ, ולהעמידו לרשות הכלל. ובאשר ל'משוטט' - מסך תוכנת השיטוט מציג כפתור, המכוון אותו ל'מנועי חיפוש' שבאמצעותם יוכל לחפש אתרי אינטרנט על פי מילות מפתח - מילים המבטאות את מהות הנושא הנדרש. דינה הציגה את המילה 'דינוזאור' - באנגלית כמובן - לחיפוש והעלתה מיד רשימה של כ- 15,000 אתרים, שבהם נזכרת המילה. כמובן - הסבירה - שרצוי לדייק ולמקד יותר את החיפוש, וכך להגיע לכמה עשרות אתרים המביאים מידע חשוב ומדויק בכל נושא מבוקש.

"אחד האתרים המבטיחים ביותר הוא כתובתו של המוזיאון המאובנים של אוניברסיטת ברקלי בקליפורניה", אמרה "אמנם לא ביקרתי במוזיאון מעודי, אך בלחיצת כפתור אחת אני יכולה לטייל בין הממצאים שמוצגים בתצוגתה באינטרנט."

בלי שהיות מיותרות החלה לעבור בין מסכי התצוגה של המוזיאון המפורסם, והציגה בפני חבריה פעורי-הפה את הדינוזאורים וסוגי החי והצומח הקדומים המוצגים בהם. היא בחרה בתמונת דינוזאור, ובתום דקה אחת פלטה המדפסת שעל השולחן את התמונה כשהיא מודפסת על נייר בצבעים בהם הופיעה על המרקע. אוריאל, שחזר זה לא מכבר מביקור בארצות הברית, סיפר שבסיום לימודי שנטל בו חלק בהיותו בארצות הברית, הגיעו לביצה קדומה שקרקעיתה עשויה זפת טובענית. במשך כ-40,000 שנה, כמעט עד ימינו, נמשכו לביצה זו אלפי חיות-בר - תאומים, פילים קדמונים וסוסי-בר. החיות, שבאו להרוות צימאון, נחנקו בגזים הרעילים, שנדפו ממנו ושקעו בזפת הטובענית בלא יכולת להיחלץ. חיות טרף - זאבים, אריות אמריקניים, נמרים שנחרבים (מינים שנכחדו בינתיים), ונשרי-ענק שבאו לטרוף אותם, טבעו אף הם. כיום מהווה הביצה הזאת מקור לא-אכזב של מאובני עידן הקרח האחרון. "ואתם יודעים היכן נמצאת הביצה הזאת?" שאל.

לה בראה, מציוריו של צ'ארלס נייט

"לא תאמינו, אך הביצה, שקרויה חוות לה-בראה, על שם החווה שבגבולה נמצאה, נמצאת כיום באחד מרחובותיה המרכזיים וההומים ביותר של העיר לוס-אנג'לס. על שפת שרידיה של בריכת הזפת הוקם אחד המוזיאונים המפוארים בעולם למדע המאובנים. בחזיתו, בבריכת זפת קטנה, פסל של ממותה שרגליה האחוריות טובעות בבוץ.

"כן, נתקלתי במוזיאון זה באינטרנט. שימו לב עכשיו!" אמרה, הקישה במקלדת ובתוך שניות ספורות עלתה על המרקע צלילתו של המוזיאון. בחזיתו נראה פסל הממותה הטובעת. חסר היה רק הריח הדוחה של אדי הרעל...

למותר לומר שאוריאלי, וכמותו יתר המשתתפים, נדהמו, הן מעצמתו של המחשב ועושר המידע הזורם ממנו, והן ממידת השליטה שהפגינה בהם חברתם. בשעה הקרובה 'טיילו' בעזרתה בעולם כולו, מקליפורניה לניו-זילנד, ומשם לאוסטרליה, ואל ערבות מונגוליה, בהן נתגלו קיני-הטלה של דינוזאורים, הכוללים ביצים ושלדי גורים. לאחר מכן, פרשה בפניהם התכתבות שניהלה באמצעות הדואר האלקטרוני עם מועדוני חובבים בעולם. הראתה מכתבים שקיבלה מחברי מועדוני נוער למדע בעולם, ומכתבים ששלחה- כמובן מבלי לחשוף את סודם.

"אבל מה החכמה, הכל באנגלית." קרא יואב - שהיה 'מבואס' כהוגן מהיוקרה הרבה שזכתה בה יריבתו - שזכה מיד לתמיכה נלהבת של רוני ועזרא, "ומי שאיננו יודע היטב את השפה נשאר בחוץ"?

כאן התערב אוריאלי: "האינטרנט מכוון לכל העולם, ואילו העברית מדוברת רק בפייהם של תושבי ישראל, שהם מעטים. גם האיטלקים והצרפתים - הגאים לא פחות מאיתנו בשפתם - כבר השלימו עם העובדה שחייבת להיות שפה בינלאומית אחת, בה יוכלו בני כל האומות לשוחח ביניהם, וזו לא תהייה שפתם. מכיוון שהאנגלית הפכה לשפה המדוברת ביותר בעולם התרבותי, היא נבחרה להיות השפה השולטת ב'אוטוסטרדת המידע'."

"לעומת זאת" הוסיף "עצומה תרומתה של ישראל לרשת האינטרנט העולמית. לכל מוסדות המחקר וההוראה בארץ, כמו לארגוני הציבור הגדולים, אתרים משלהם. מערכת החינוך נעזרת אף היא ברשת זו - החל ממורים המכינים חומר להוראה ועד לתלמידים הנעזרים בה להכנת שיעוריהם."

"אני רוצה להגיד משהו" אמרה דינה "אין כמו רשת המידע הבינלאומית, המאגדת מיליוני אנשים כדי לטשטש את הגבולות בין העמים. לא סתם מכנים כיום את כדור הארץ 'כפר גלובלי'. אם תבואו אלי בשעות פנויות, אשמח לסייע לכם בצעדיכם הראשונים."

כפי שתיווכחו בהמשך, לא היו שעות פנויות רבות מדי בסדר יומם של נערי החבורה...

פרק י"ג

המזימות בינלאומיות

אוריאל התעורר בוקר אחד בתחושת אי-נחת. שיחת הטלפון שקיבל אמש מהגיאולוג המחוזי הסעירה את רוחו. שמועות גונבו לאוזנו של האחרון כי אוריאל תדמור, ועמו חברת נערים-חובבים, עוסקים במחקר רגיש מבחינה ביטחונית.

אוריאל לא הכחיש את העובדה, אך טען שאיננו מבין במה חורג מחקרם מכללי סודיות ביטחונית כלשהי. הגיאולוג לא רצה להרחיב את הדיבור בטלפון, אך דרש ממנו בתוקף לבוא לפוגשו בבאר-שבע, כדי לברר אתו מידע זה. בינתיים דרש שיפסיק כל פעילות בתחום זה. כל אותו לילה נדדה שנתו של אוריאל, כשהוא מוגיע את מוחו בסוגיה זו, אך לכלל מסקנה לא הגיע.

השכם בבוקר צלצל ליואב, דחה את הסיור שיעדו לאחר הצהריים של אותו יום, ומיהר לנסוע באוטובוס הראשון לבאר שבע. פגישתו עם הגיאולוג, ד"ר אבני, הייתה לבבית. ניכר היה שהמדען הקשיש מעדיף את מעמדו כחוקר-עמית על תפקידו האחראי מטעם המדינה. גם חזותו של אוריאל, והמוניטין שלו כגיאולוג של שדה, גרמו לכך שהסגנון התקיף והחמור שבו פנה אליו ד"ר אבני בטלפון בערב הקודם, התחלף בנימה ידידותית, היאה לעמיתים העוסקים במחקר לשם מחקר יותר מאשר הנימה הסמכותית שהתחייבה מעצם מעמד.

"ממקורות ביטחוניים נמסר לי כי ברשת האינטרנט נקלט מידע לפיו נתגלו באזור אילת מחצבים הקשורים בשכבת המעבר המפורסמת. תחקיר שערכנו מוליך אליך. הסתבר לנו כי השכבה, שאותה אתם מנסים לאתר ולזהות, 'בעייתית' מאד, שכן נתגלו בה בעולם – מלבד האירידיום והפלטינה, לכשעצמם מינרלים נדירים ויקרי-ערך, גם מינרלים שיש להם שימוש במחקר הגרעיני. מזה עשור שנים עוסקים גיאולוגים ישראליים בניסיון לגלות שכבה זו בארץ, וחשוב להם למנוע ממדינות האויב להגיע אליה. על כן, הנושא בכללו חסוי מסיבות ביטחוניות".

"לכשעצמי, אינני סבור, "המשיך" שיש סיכוי למצוא שכבה זו באזור אילת. חוקרים לא-מעטים סרקו את הארץ לאורכה ולרוחבה, בניסיון לגלותה והעלו חרס בידם. ידועה שארצנו הייתה מכוסה בים באותה תקופה נוראה, ורק כמה איים בצבצו מעל פני הים. שכבות אלה נחשפו לאטמוספירה והשתמרות שרידי החי בהן הייתה דלה, ואת היתר עשתה הסחיפה, ש'גילחה' את כל השרידים ופיזרה אותם לכל עבר. אינני רוצה למנוע מכם את המחקר, אולם, אבקשכם לגזור על עצמכם שתיקה מוחלטת בעניין. אם במקרה מוצלח תגלו משהו, אני תובע ממך לגלות לי זאת עוד בטרם יגיע הדבר לעיתונות או למקורות לא-מהימנים אחרים".

עם שובו לאילת זימן אוריאל את דינה לשיחה. היא סיפרה לו כי אכן ביקשה מידע ברשת, ונענתה בנדיבות. אחד מן העונים לבקשתה, שכתובתו בקנדה, גילה התעניינות מרובה בנושא, ובמכתב ארוך ויפה ביקש ללמוד ממנה לשם מה נועד המידע שביקשה. "לא עלה על דעתי שמישהו היושב בחציו השני של כדור הארץ ירצה לנצל לרעה את המידע הזה. סיפרתי לו על הממצא ועל השערותנו שמקורו בשכבת המעבר (K-T כך היא נקראת בפי המדענים). הוא ביקש שאוסיף ואיידע אותו על כל תפנית בחקירה. מאז הוא ממשיך לשלוח לי מכתבים ברשת האלקטרונית".

"עליך להיזהר בלשונך. רשת האינטרנט, על כל תכונותיה הטובות, מסוכנת מאד. המידע הזורם בה באופן חופשי מושך אליו סקרנים תמימים, אך הרשת שורצת גם מרגלים, הנוברים במידע ומנצלים אותו לצורך מזימותיהם האפלות. לא מן הנמנע שהאיש הנחמד, השולח לך מכתבים יפים כל כך אינו אלא סוכן של מדינה עוינת שבמקום להטות אוזן לשיחות בבתי קפה ולחטט בפחי אשפה של שגרירויות זרות, כפי שהיו עושים המרגלים בעבר, גולש ברשת ותר אחרי

מידע בעל ערך בטחוני. למזלנו, השירות הנגדי של מדינת ישראל מאזין אף הוא לרשת ומסכל לרוב את מזימותיהם".

"אני לא מאמינה, זהו איש נחמד ומכתביו אלי כל כך יפים"...

"אל תתפתי לחלקת לשונו של האיש. ייתכן שהוא איננו מקור הדליפה, אך טובה מידת הזהירות. המשיכי לענות למכתביו, אך אל תגלי מאומה על התקדמות מחקרנו".

נאמן להבטחתו לגיאולוג המחוז, אך בו-בזמן גם מחויב לבריתו עם הנערים, עדכן אוריאל את יואב. בעצה אחת החליטו שלא לגלות את המידע ליתר בני החבורה. חששו שמא ידלוף המידע – שהפך כבר מבלי משים לסוד-מדינה - לגורמים לא-אחראיים או עוינים.

אך בין אירוע לאירוע והרפתקה רודפת הרפתקה, גברו שוב רגשי האכזבה והתסכול. מספר המתנדבים להצטרף לסיורים עם אוריאל הלך והצטמצם. אלה שנשארו נאמנים - יואב, דינה ושי – שהימים הארוכים שבילו בטיולים לימדו אותם להיות מודעים לטבע, פיצו עצמם בהכרת צמחים ובעלי חיים, זיהוי אתרי עבר באזור ולימוד מנהגיהם של האנשים שחיו כאן בעבר. בהדרכתו של אוריאל למדו לדעת כי אזור אילת הנו 'גשר יבשתי' בין ערב, אירופה וצפון אפריקה, ומשופע בנתיבי שיירות עתיקים (זה כבר נושא לספר אחר). בסיוריהם מצאו מאובנים לרוב, והאוסף הלימודי-ייצוגי בביתו של אוריאל הלך ותפח. אבל אם לומר את האמת, החזיקתם ביחד התקווה שבכל זאת, יום אחד יתרחש נס, ותשוב התקווה.

ואכן, כך קרה. ביום אחד, בבוקר השכם, העיר צלצול הטלפון את הורי יואב. אוריאל מבקש לדבר עם יואב. ההורים, שכבר התרגלו לקולו הסמכותי ומשרה האמון של אוריאל, העירו את הנער ששמע ממנו את ההודעה: "בואו אלי היום, כ-ולכם, בשעה חמש אחר הצהריים, יש לי חדשות מדהימות".

בביתו של אוריאל פגשו את איתן, גיאולוג מתמחה החוקר את המבנה הגיאולוגי של נחל שחורת ויובליו. זהו בחור צנום ששערו מתולתל וסתור, וזקן-זיפים מכסה את פניו, לבוש במכנסיים קצרים ונעול נעליים גבוהות, לצעידה בהרים. לאחר כמה משפטי הקדמה של אוריאל - מהם הבינו שכבר גילה לאיתן את סודם המשותף הציג בפניו את הנערים. איתן לחץ את ידיהם בתנועה מרושלת, כיוצא כדי חובת נימוס מיותרת, הרים מהרצפה את תרמילו מאובק, הניחו על השולחן, פתחו, שלף ממנו גוש סלע ושאל בקול שהייתה בו נימה של התנשאות ויותר משמץ לגלוג: "טוב. מה זה לדעתכם?"

שי לקח את הסלע, גלגל אותו מצד אל צד, וענה: "לדעתי, זהו סלע גיר. על פי צבעו הבהיר אני חושב שזהו גיר מהסוג שראינו במעלה אילת. נדמה לי שזהו סלע מתקופת האיאוקן, והמאובנים שבו הם שרידי חורירות".

"חורירות, ליתר דיוק נומוליטים" תיקן אותו יואב, שנדחף קדימה בקוצר-רוח, ובפנותו אל איתן שאל: "איפה מצאת את הסלע הזה? בנחל שחורת? לא יכול להיות, אין בנחל שחורת סלעים מהתקופה הזאת"...

מי שהתבונן באותו שבריר שנייה בפניו של איתן, לא יכול היה שלא להבחין כיצד התחלפה הבעת פניו הקרה והמנוכרת בחיוך של מאור פנים. גם נימת הזלזול וההתנשאות שבקולו נעלמה כלא-הייתה. הוא החליף מבטים עם אוריאל וענה בחיוך: "דווקא כן. מצאתיו במעלה נחל שחורת, במקום שפסחו עליו משרטטי המפה הגיאולוגית. באחד מיובלי הנחל, ששכחו לבדוק, מצאתי צוק סלע שמכיל חתך מושלם של כל השכבות. לא חסרה אף אחת מן השכבות הימיות".

מאוחר יותר, כשיצא איתן והלך למעונו, סיפר להם אוריאל, שכאשר סיפר לו על מחקרם המשותף, וביקש שיספר לנערים על ממצאיו, סרב. הוא אף הגיב בלעג: "מה, השתגעת?", האם המדבר ייבש לך את השכל?! אתה משתף ילדים במחקר מדעי, ועוד מבקש ממני לגלות להם מידע שטרם פורסם בחוגי המדע?!" אוריאל שלא ויתר, הציע לו לבחון את הנערים על ידי כך שיראה להם דגימת סלע ממחקרו וייווכח שאינם "סתם נערים". תגובתו של איתן לזיהוי המדויק של הסלע הייתה מחמאה לא-רגילה לכושר הלמידה של הנערים, אשר במשך שנה אחת למדו כה רבות, עד כי היו מסוגלים לשוחח עם הגיאולוג כשווים עם שווה (בסלנג של הח'ברה קוראים לזה 'בגובה העיניים').

"אם בנחל שחורת מצוי כל החתך של סלעי המשקע הימים, אולי תימצא בו גם שכבת המעבר!?" אמר שי בספק קביעה, ספק שאלה. "אינני בטוח, אך אני מציע שתבדקו אתם את האתר."

"זוהי בדיוק המחשבה שעלתה במוחי" אמר אוריאל והוציא ממגירת שולחנו את מפת תצלומי האוויר ואת התצלומים שצילמו בסיריהם, וביחד החלו לבחון אותם בעזרת זכוכית מגדלת. איתן סימן בעפרון אדום עיגול סביב נקודה מסוימת בתצלום האוויר ואמר: "כן, זהו המקום. בתצלומים קשה לראות את סוג הסלע, אבל מסדר השכבות הנראות בו, אין לי ספק שבצוק הפונה מזרחה תמצא את מבוקשך. אל תצפה לגדולות, הכל מצוי שם בממדים קטנים בלבד".

למרגלות הצוק שבחנו בתצלום האוויר נראה נתיב סחף קדום, מטושטש למדי. הוא הוליך לדרום, בכיוון הפוך לכיוון הנחלים בני-ימינו. "ייתכן שזהו הנתיב בו נסחפו עצמות הדינוזאור לים. אני עדיין לא מאמין. בכל אופן, לא נותר לנו אלא להגיע למקום ולבדוק אותו מקרוב" אמר אוריאל "כבר מחר נצא אחרי הלימודים ונלך היישר אל צוק נחל שחורת. לבי אומר לי שהפעם לא נתאכזב. מה דעתכם?"

כולם התלהבו, אבל לא כך אירע. ליום המחרת נועדה בחינה בכיתתם, והיה ברור שההורים לא יתירו יציאה, מבלי שיסגירו להם את סודם. גם אוריאל נזעק לפגישה לא-צפויה. "לא נורא, נתאפק מעט." אמר להם "נעשה זאת בשבוע הבא. לטווח הארוך, עוד שבוע לא יעלה ולא יוריד".

פרק י"ד

הרפתקאותיה של דינה

אך גם בשבוע שלאחריו לא יצאו. שוב ושוב נדחתה יציאתם בשל חגים שהתרגשו עליהם, ובשל העובדה שאוריאל נאלץ – מסכן שכמותו... – לטוס לחו"ל כדי להשתתף בכנס מדעי באירופה. הוא ניצל את נסיעתו זו לטיול בהרי הפרינאים, שם נמצאו מאובנים רבים משלהי עידן הזוחלים – בשכבות הגובלות בשכבת המעבר המפורסמת. אך הזמן לא עמד מלכת וגם אירועים התרגשו עליהם. אירוע לא-שגרתי שהתרחש באחד מימי ראש השנה, עורר דאגה בליבו של יואב. גנב פרץ אל ה'מאורה', כלומר אל המחסן-מוסך של משפחת יצחקי. הפריצה התגלתה כשנכנס יואב בבוקר למחסן ומצא שמישהו חטט בכל החפצים והשאיר את המחסן 'הפוך'. אביו, ששמע את קריאת ההפתעה מבעד לדלת הפתוחה נדהם אף הוא. אף שדלת המוסך המוליכה לעבר הדירה עצמה לא הייתה נעולה, לא ניסה הפורץ – ששבר את שימשת חלון המוסך וחדר דרכו – להיכנס הביתה, אלא הסתפק בחיפוש יסודי במוסך. מר יצחקי, שכזכור לכם כבר היה בסוד העניינים, הבין מיד שהגנב לא התעניין ברכוש המשפחה אלא דווקא במעשי הנערים ובחפציהם. הוא עמד על כך שיבדקו אם לקח הפורץ משהו חשוב. התברר כי העצם שנשארה בחזקתם נמצאת עדיין במקומה. חסרה הייתה רק המפה הגיאולוגית, עליה סימנו את נתיבי סיוריהם. יואב הרגיע את אביו שהמפה איננה בעלת ערך רב, כי לא סימנו בה שום אתרים, אך אביו התעקש שיגישו תלונה למשטרה. זו כמובן לא ייחסה חשיבות רבה לפריצה, והסתפקה ברישום התלונה.

כשסיפר יואב על הפריצה לדינה, 'ירד לה האסימון'. היא הבינה שלא היה זה מקרה כלל ועיקר. "אתה זוכר את ההתראה שקיבל אוריאל מגיאולוג המחוז? ואת מה שסיפר לך אוריאל על האיש שכותב אלי מכתבים? ובכן, אבי שם לב שמכונית שכורה חונה מדי יום כמה שעות ליד ביתנו, ואיש כהה-שיער יושב בה וקורא ספר. הדבר נראה לו מוזר, הוא חושד שהאיש מתכנן לפרוץ לסניף הבנק שבקרבת ביתנו. אני סבורה אחרת. אם נצרף אחד לאחד, אני חוששת שאוריאל צדק – זהו מרגל המנסה להגיע באמצעות המפה שגנב ממך ועל ידי מעקב אחרי אל האתר. עלינו להיזהר לבל נחשוף את סודנו לאיש הזה."

באותו יום אחרי הצהריים, ולמחרת בבוקר, הלכו לארוב לאיש החשוד, אך האיש לא נראה יותר. כדרכם של נערים, נשכח האירוע מזיכרונם מהר מדי, ודווקא דינה, שאי-זהירותה משכה אליה את תשומת ליבו של המרגל, עשתה מעשה נחפז שני, לא-פחות חמור.

דינה לא השלימה עם העיכוב ביציאתם לאתר שסיפר עליו איתן, ויצאה באחת השבתות לטיול בנחל שחורת. אליה נלוו שתיים מחברותיה מבית-ספרה שבירושלים, שירה ויעל, שהזדמנו לאילת והתארחו אצלה.

הן יצאו בטרמפ, במכוניתו של שכנם, מעובדי מפעל הנחושת בתמנע, עד לפתחו של נחל שחורת. משם פסעו ברגל, מהלך שעתיים, עד להגיען לחלקו העילי של הנחל. בקיאותה בניווט ולימוד המפה חיפו על חוסר האחריות שגילתה דינה, בצאתה לטיול בלא ליידע איש באשר למטרתו או באשר לנתיב המדויק בו בחרה. לזכותה ייאמר שלא הוציאה מפיה, בנוכחותן של חברותיה, מילה וחצי מילה בדבר היעד האמיתי של הטיול לראות מקרוב את שכבת המעבר. בפתח קניון נחל שחורת פגשו במטיילים שהביעו תימהון למראה שלוש נערות המטיילות לבדן, אך הביטחון שהפגינה דינה אדומת-השיער והלבביות בה בירכה אותם, הסירו דאגה מלבם.

בתחילה נהנו הבנות הנאה מרובה מטיולן. בעונה זו של השנה פורחים השיטה, הצלף וצמחים אחרים, שניחוחם ממלא את האוויר. גושי הסלעים בעיצובם הטבעי הציגו בפניהם דמויות-פסלים של חיות, כמו זו של הגמל השומר ממעל על אפיק הנחל, או תופעות התבלות הסלע

ליצירת 'כוורות' טבעיות - כמותן לא הכירו חברותיה מטיוליהן בהרי יהודה - ומאובני הצדפות הרבים שמצאו בנחל. כל אלה היוו פיצוי הולם למאמץ.

בהגיען לקרבת ההר, שעל צלעו ראה איתן את רצף השכבות המפתיע, החלה דינה לחפש במשקפתה סימנים שיעידו על שלמות רצף השכבות - הוכחה לכך שאמנם תהיה בו גם שכבת המעבר המבוקשת. החברות, שלמרות היותן קשוחות למדי התקשו לעמוד בחום וביובש הרב, החלו להתלונן שהטיול נמשך מדי הרבה זמן, וביקשו מדינה - שהתלהבותה וסקרנותה מחקו את כל סימני העייפות וגם את שיקול הדעת ההגיוני שאפיין אותה לרוב - שישבו הביתה. דינה, שכבר מיצתה את מטרותה האמיתיות, להציץ באתר המבטיח, הסכימה ברצון.

כאשר ניפנו לרדת במורד הנחל, הייתה כבר השעה שלוש אחרי הצהריים. כמה דקות לאחר שהחלו בדרך במורד הנחל, שזפה עינה ממצא מדהים - שן ענקית, דמוית חרוט מאורח, שבצבצה מחצץ הנחל כפנינה נדירה. צבעו של החלק העליון, המבריק, היה חום-כהה, ואילו התחתון, שנראה היה שנעקר זה עתה מהלסת, היה בהיר יותר ומחוספס. הבנות שליוו אותה התפעלו אף הן, למרות שלא הבינו את חשיבות הממצא (כבר אמרנו שדינה לא שיתפה אותן בסודה של החבורה), ודינה לא טרחה להסביר להן שמדובר כנראה בשן של דינוזאור. כך או כך, השן נטמנה במהירות בתרמילה של דינה, 'מחשש עינא בישא'.

הדרך חזרה, אף שהייתה במורד הנחל, הייתה רבת-חתחתים. שירה, אחת הבנות הירושלמיות, שלא היו מורגלות בהליכה בנוף הסלעי ולסכנות שבקיצורי הדרך, ניתרה באחת ממדרגות הנחל מגובה של שני מטרים, נחתה על אבן, החליקה ונקעה את קרסולה. דינה חבשה במטפחתה את הרגל שהחלה להתנפח, אך עם כל צעד נוסף גברו כאביה של הנערה. בשל כך ירד קצב הליכתן מדילוג הצבי לצעדי צב, והדרך עודנה ארוכה. כרגיל במקרים כאלה, תקלה גוררת תקלה - עייפות הבנות גברה, האוכל מתרמילן כמעט שאזל, והכי חשוב - המים במימיות פחתו במידה מסוכנת. בכל אלה, תמכה דינה בחברותיה באומץ-לב ראוי לציון, ועודדה את רוחן.

כאשר שקעה השמש נמצאו עדיין באמצעו של הנחל, במרחק של כמה קילומטרים מהכביש הקרוב. דינה, שהאדרנלין - ההורמון המעורר את הגוף לפעילות - שחלחל בעורקיה ונסך בה אומץ החל להתנדף, הבינה את גודל המשגה שעשתה, בכך שלא סיפרה לאיש על כוונותיה ועל יעד הטיול, והחלה לחשוש שמא לא יבוא איש לחלצן. היא שקלה את האפשרות לעזוב את חברותיה שהחלו להתלונן ולצאת לכביש כדי להזעיק עזרה, אך חששה להשאירן לבדן בסביבה הלא-מוכרת.

החלטתה האחרונה הייתה נבונה, אף על פי שלא הקלה בהרבה את מצבן. דינה הולכה את חברותיה אל קבוצת עצי אשל למרגלות מדרגת נחל באחד מיובליו הקטנים של נחל שחורת, ובצילם נחו. היא הסבירה להן שאין זה רצוי ללכת בחשיכה, מכיוון שקיימת סכנה מוחשית של נפילה מצוק או ממדרגה גבוהה. על כן חובה לחכות לאור הבוקר. היא ניצלה את הידע שרכשה בחוג הטבע בבית הספר וחפרה בעזרת אבן בקרקע הלחה שבין עצי האשל. בגומה שנוצרה נקוו מעט מים, שטעמם לא היה משופר, אך הקלו על הצמא. ממחטה לחה שהורטבה במים ריפתה מעט את כאביה של שירה.

הלילה ירד במהירות. בתחילה השתרר בנחל שקט מוחלט, אך בהדרגה גברו קולות הלילה - צוויחות רמות של עטלפים, שבאו אל קרבת המעיין המדברי כדי לצוד חרקים, נהמת צחוקו של צבוע שהגיעה מרחוק, זמזום של יתושים וצריחות-נביחות של שפנים, שבקרבתם השתכנו. בתחילה פחדו הבנות. כעירוניות לכל דבר, חששו מפני הצבוע ("הוא אוכל רק פגרים, אין לכן ממה לחשוש..."), או מהעטלפים המסתבכים בשערות (עוד אמונה טפלה של בני העיר), אך דינה התגלתה כאן במיטבה. היא פיזרה את חששותיהן, זיהתה את הקולות וסיפרה להן על כל אחת מהחיות שאת קולן שמעו. באשמורת שנייה של הלילה זרח הירח, ואורו החיזור הציף

את נוף המדבר בקסם מסתורי. קצת אחרי חצות נרדמו סוף-סוף, כשהן מצטנפות האחת בזרועות חברתה בתוך כוך עמוק, וישנו שינה עמוקה.

לפתע נשמע קול רחש מכיוון פתח הכוך. דינה, שישנה שינה חטופה, התעוררה בבהלה. צלילת של שועל התבלטה על רקע השמים המוארים באור הירח. השועל, שריח המזון שבילקוטיהן בא באפו, התרוצץ אנה ואנה, מעז להתקרב עד כדי מגע יד. בעוד האורחות, שניעורו בבהלה, עצמותיהן רוחפות מפחד, מצטנפות בפינת הכוך, הוציאה דינה פרוסת לחם יבשה מהתרמיל, והושיטה אותה לעברו של השועל. תחילה נרתע, אך עד מהרה אזר אומץ, התקרב, חטף את הפרוסה ונס, כאילו נבהל מעצם ההעזה שגילה. הבנות התפעלו מתושייתה של דינה והוציאו את שאריות הלחם והתכוננו לבאות.

לפתע נשמעה נביחה חרישית, ועד מהרה עמדו בפתח הכוך עוד שני שועלים, אחד מהם קטנטן - גור שהתלווה לאמו במסעה לחיפוש מזון. כאשר הסתלקו לבסוף השועלים לא נותר פירור לחם בתרמילן, אך מפגש זה עשה יותר מכל ניסיונות ההרגעה של דינה לשכך את חששן של הבנות, ואלה שבו ונרדמו.

בינתיים, עם רדת הערב, הרגישו הוריה של דינה בהיעדר הבנות. בביקורת שערכו בחדרה של דינה גילו שהתרמיל ותיק המפות שלה חסרים, והגיעו למסקנה שיצאה לטיול באזור. שי, שדינה לא גילתה לו את כוונותיה האמיתיות, ורק סיפרה לו שהן יוצאות לטיול קצר בחוף הים, חשד שטיולה של אחותו איננו כה-תמים ומטרתה להגיע אל האתר שבנחל שחורת. אך נאמן למצוות הסודיות לא סיפר להם על חשדותיו. האב המודאג התקשר למשטרה, שהזעיקה את היחידה האזורית לחילוץ מטיילים אובדים, ואנשיה עברו בין האכסניות בעיר, לחקור את המטיילים האחרים באזור. עד מהרה הצליחו למצוא את חברות המטיילים שפגשו את הבנות בנחל שחורת, ואלה סיפרו להם על הנערה הג'ינג'ית וחברותיה שעלו במעלה הנחל.

סמוך לחצות הלילה יצאו שלושה ג'יפים ובהם עשרה בחורים חסונים, לחפש בנחל שחורת. הג'יפים לא יכלו להעמיק חדור לנחל שקרקעיתו זרועה סלעי ענק, והמחפשים נעו ברגל, נעזרים באור הירח להאיר את דרכם. מדי פעם היו נעצרים, ושואגים קריאות רמות אל עבר הצוקים. ההד שענה מכל צלע הר וצוק, שיבש את הקולות והפך אותם למפחידים. הבנות העירוניות, ששוב ניעורו משנתן, נבהלו ומנעו מדינה להיענות לקולות. בין כה וכה המשיכו המחפשים ועלו במעלה הנחל, והקולות הלכו והתרחקו. רק בארבע לפנות בוקר, עם רדתם במורד הנחל, מצאו המחפשים את הנערות, מכווצות מקור, ממתינות להם על מדרגת סלע על גדת האפיק.

נחסוך מכם את תיאור ה'שטיפה' שעברה דינה מידי הוריה. אבל ראש צוות המחלצים יצא להגנתה, ושיבח אותה על הבגרות שגילתה. הוא העלה על נס את התנהגותה בעת הטיול, על כי כאשר הבינה את גודל טעותה דאגה להקל על חברותיה ולהבטיח את שובן הביתה בשלום.

לשי, שקיבל את פניהן בבית, הראתה בחטף את השן. לא נדרשו הסברים רבים. עיניו הבריקו מסקרנות ו...קינאה: אחותו, תולעת ספרים שכמותה, הצליחה במקום שגדולים ואנשי-שדה מובהקים נכשלו. לבקשתה לא גילה את הדבר ליתר בני החבורה, לבל ייצאו גם הם לחפש בעצמם, ושניהם המתו לבואו של אוריאל.

פרק ט"ו

הגילוי

כששב אוריאל מחו"ל התקשר ליואב, וזה סיפר לו באריכות על הפריצה למוסך ועל הרפתקאותיה של דינה. אחרי שאוריאל סיפר לו בקצרה על טיולו, נדברו להיפגש באותו ערב בביתו.

מיד לאחר שהניח את שפופרת הטלפון, הגיע צלצול נוסף, הפעם הייתה זו דינה, שגילתה לו את דבר השן שמצאה. אוריאל נענה לה בחום, ולמרות מעשיה החמורים נמנע מהטפת מוסר. להפך, הוא שיבח את התנהגותה האחראית בעת הטיול. בשיחתם גילתה לו, שבעת טיולן בנחל, עוד בטרם הגיעו לצוק המבוקש, הבחינה במטייל בודד, שצעד אף הוא במעלה הנחל, ונראה היה שהוא עוקב אחריהן ממרחק. כל פעם שעצרו ממהלכן, נעצר האיש והמתין עד שיזוזו. בתחילה לא ייחסה לכך חשיבות, אך כשהדבר חזר על עצמו כמה פעמים התעורר חשדה. באחת ההפסקות, בעת שהיו מוסתרות בין הסלעים, צפתה בו ממרחק באמצעות המשקפת, והבחינה בתיק מפות שהיה צמוד לצדו, ובדל מפה צבעונית - שנראתה לה דומה למפה הגיאולוגית שנגנבה מביתו של יואב - הציץ ממנו. היא הבחינה שהוא מעיין מדי פעם בפעם במפה ונעזר במצפן. ניכר היה שהאיש הוא זר. באחד מעיקולי הנחל נתקלו בו כשהוא צועד לעברן. היה מאוחר מדי לסגת. דינה קידמה את פניו בברכה ופנתה אליו בשאלה סתמית: "אולי אתה יודע מה השעה?" תשובתו הייתה נימוסית, בעברית צחה, אך מבטאו היה זר, שונה ממבטאם של חבריה או של ישראלים אחרים שהכירה. נראה היה כי האיש הבחין בחשדה כלפיו ולאחר המפגש הזה התרחק מהן במהירות, נעלם מעיניהן ולא נראה יותר באותו יום.

"אני חושש שהוא לא נעלם, אלא המשיך לעקוב אחריכן עד הגיעכן לצוק" חשש אוריאל.

"אינני כזאת טיפשה." אמרה דינה "בכוונה הלכנו אל נחל אחר, הרחק מהצוק שאליו רציתי להגיע, וגם כאשר עצרתי להשקיף לעברו, עשיתי זאת ממקום חבוי, כדי שלא אסגיר בכך את המקום".

"אני מקווה שהוא אכן הוטעה ולא הצליח למצוא את האתר".

אוריאל, שהתנהגותו של הזר הגבירה את חשדו, ביקש ממנה לפקוח עין על סביבות ביתה, ואם תראה משהו או מישו חשוד, עליה להתקשר אליו מיד. למגינת ליבה, ביקש ממנה שלא תבוא לפגישה באותו ערב, שמא תוליך את המרגל הישר אל ביתו, שם מכונס כל החומר הכתוב שריכזו, ותחשוף גם את יתר חברי החבורה למעקבו. אם ישאלו חבריה לסיבת היעדרה, תתרץ זאת בכך שהוריה לא התירו לה לצאת בשל הטיול הלא-אחראי בחג - מה שהיה קרוב מאד למציאות. בדיעבד, חסכה מעצמה את ביקורתם של חבריה על כך שהפירה את אחד הדיברות שהיא עצמה ניסחה.

מיד לאחר שיחתם התקשר אוריאל למדען המחוזי, וזה מצדו העביר את כל המידע אודות הזר לגורמי הביטחון.

עוד באותו ערב התכנסה החבורה פעם נוספת. אוריאל ששמח מאד על מציאת השן, ראה בכך הוכחה שהם נמצאים בדרך הנכונה. אוריאל פתח בסקירה על התקדמות החקירה המשותפת שלהם. התגלית שגילה איתן ותצפיותיה של דינה נתנו יסוד לתקווה שכאן, בנחל שחורת, תימצא השכבה הגיאולוגית המבוקשת, מקור המאובנים. נותרה המשימה המכרעת - לצאת לנחל ולסקור את המבנה השכבתי של הצוקים שבו, ולהיווכח סוף-סוף אם יש שכן לפעולתם. לכך יעדו את סוף השבוע הקרוב.

לטיול אחרון זה לא יצאה דינה. הוריה, שעדיין לא הובאו בסוד העניינים, לא הרשו לה לצאת ל"פעולה", כעונש על טיולה הפזיז בחג. אך אוריאל, שקיבל ממנה תדריך מדויק, ניווט את החבורה אל עבר הצוק שגילתה.

נחל שחורת תחתיו הוא אחד הנחלים המרשימים בנגב. הבאים אליו מהערבה בכלי רכב - כל מכונית יכולה להגיע לכאן - פוגשים צוק סחף אדיר הבנוי משברי וחלוקי אבן שנגרפו לכאן בתקופות קדם-היסטוריות, ונצטברו לעובי של עשרות מטרים. בשכבות הסחף העמיק חתור קניון הנחל, עמוק אל תוך רכס ההרים.

הם החנו את הג'יפ סמוך לפתחו של הקניון הצר, והחלו לעלות ברגל. ההליכה במעלה הנחל אינה קלה. קרקעית הנחל - שקירותיו עשויים סלעי יסוד כהים, חצויים בעורקים אדמדמים - זרועה שברי סלע וחלוקי אבן מכל הצבעים והגוונים, המתחככים אלה באלה ושוחקים את עקבי הנעליים.

"אפשר לנחש שגם כאן, כמו בנחל שלמה, שולטים בהמשך הנחל סלעי המשקע" אמר רוני, בהצביעו על מספרם הרב של חלוקי אבן הגיר.

"יפה אמרת," ענה לו אוריאל "בעוד כמה דקות נחצה את קו השבר הגיאולוגי. גם מי שהוא חף מכל ידע בגיאולוגיה יוכל להבחין בו. תזהו אותו בנקל כשנגיע אליו".

הם התקדמו לאיטם בנחל המתפתל אשר שיחי צלף ירוקים נאחזים במדרונותיו התלולים, כשפירותיהם האדומים בולטים למרחוק. עצי השיטה הבודדים פרחו בפריחה צהובה וריחם משך אליו ענני פרפרים. אוריאל הסביר שזוהי עונת הנדידה של הפרפרים, שלמרות כנפיהם הדקיקות, עושים מרחק של מאות קילומטרים בתורם אחרי צוף.

שיחתם קלחה וכמעט שלא הבחינו שלפתע הקניון נפתח לרווחה, ורחבה גדולה אשר כמה ערוצי נחלים נפגשו בה, השתרעה לפנייהם, מוקפת בשכבות נטויות של סלעי-גיר בהירים.

"כאן בדיוק חוצה קו השבר הגיאולוגי" גילה יואב, "קל מאד להבחין במעבר החד שבין הסלע הכהה והבהיר".

"אכן עברנו מסלעים קדומים, סלעי היסוד, לסלעי משקע מאוחרים יותר, ממוצא ימי. אם אתם זוכרים את הסברי, בקטע הנחל העובר בסלעי היסוד לא נצפה למצוא מאובנים, אלא אם כן נגרפו במורד הנחל. כאן, בסלעים הבהירים, נמצא מאובנים בשפע. בואו אחרי ואראה לכם!" אמר אוריאל, ופנה לעבר שביל הצר המוליך לעבר הצוק הלבן.

אף שטיילו במקום יותר מפעם, הופתעו מעושר מאובני קיפודיים ומיומנותו של אוריאל שגרף מאובנים מלוא חופניו בתוך דקות ספורות: "רובם חיו בים הרדוד, ובמותם נפלו לקרקע וכאן השתמרו. כמותם חיים כיום גם בים סוף וגם בים התיכון. אל תתפתו לקחתם עמכם. הם נחשבים לערכי טבע מוגנים, שמותר רק לצלמם. כמה פרטים כאלה שאספתי בעבר אני שומר לטובת האוסף שיוצג במוזיאון לטבע כשיוקם"

"מאיזו תקופה הם?" שאל שוב שי.

"הם בני כמאה מיליון שנה, מתקופת הזוחלים הענקיים. אילו הייתה כאן אז יבשה, סביר שהיינו מוצאים בסלעים האלה מאובני דינוזאורים".

"וקיפודי-הים לא השתנו מאז מאה מיליון שנה??" נזעק שי.

"כן, רוב היצורים הימים לא השתנו מאז. כנראה שלא היה צורך שישתנו. הדינוזאורים כמו חיות יבשתיות אחרות שלא עמדו בשינויים שחלו בסביבתם, מתו ופינו מקומם לאחרים" הוסיף אריאל.

"רגע אחד" נזעק יואב "אם אתה אומר שהיה פה ים, למה שנמצא פה שרידי דינוזאורים? אז מה אנו מחפשים פה בכלל? - צריך לחפש ביבשה ולא בים, כמה שיהיה רדוד".

"הרי כבר דיברנו על כך יותר מפעם אחת. לו הסתמכנו על המפה הגיאולוגית, היינו צריכים להתיימש מזמן, כי הרי רוב-רובם של סלעי המשקע כאן הם ימים. הרי אנו יודעים שהיה דינוזאור, וגם גילו מתאים לתקופה בה שרר ים באזורנו. אבל שליטת הים באותה תקופה לא הייתה מוחלטת, בהתחלה שלט הים, מאוחר יותר נסוג הים ומשקעי הגיר התחלפו במשקעי בוץ שהפכו לחרסית, ואותה אנו מחפשים. למזלנו אנו צועדים 'במעלה השכבות' כלומר ככל שאנו עולים יותר במעלה הנחל לעבר שדרת ההר, כן מאוחרות יותר השכבות שעליהן אנו דורכים. במעלה הנחל נמצא מאובני צמחי יבשה שכמותם עוד תיראו - והרי הם עדות מובהקת לנסיגת הים, ושהיה חוף שהשתרע על האזורים שנחשפו. ייתכן שהיו אלה איים, שעליהם חיו הדינוזאורים".

דעתו של יואב נחה עליו, לפחות למראית עין. בתקופה האחרונה נתגלו בקיעים באמונתו שאמנם יוכלו להגיע אל מטרתם.

כשהמשיכו בדרכם, וחדרו אל נקיק שהיה חתור בשכבת חרסית ירוקה, הרים שי - שהכיר את המקום מטיולים שטייל כאן עם החוג לטבע - כמה פלחים ממפולת סלעים ירקרקים שהתבקעו ללוחות.

הוא 'פיצח' אחד מהם והראה לחבריו את השרטוטים העדינים שנראו כמו ציורי צמחים שכאילו הודפסו על האבן. פה ושם גם בצבצו גושי פחם שחורים מתוך החרסית. "אלה צמחים מאובנים, נכון?"

"אמת" אמר אריאל "אלה דפוסי צמחים מאובנים שגדלו בביצה, והותירו בחרסית את רישומם. כאן רואים אתם צורת עלה ובאחרים נכלאו שורשים. מומחים זיהו בשכבות הללו מאובנים של עלי צפצפה, ערבה וגם מיני פרחים ופירות - ואל תשכחו שמדובר בצמחים שצמחו כאן לפני עשרות מיליוני שנים, כשדינוזאורים טיילו ביניהם!"

"יש לי תחושה שאני בתוך מכונת זמן" החל עזרא לצעוק משמחה, עוד רגע יקפוץ לנו מאחורי סלע איזה דינוזאורוס נורא. אני מפחד!!!"

"מה קרה לך, נסתתרה בינתך?" שאל אותו שי, בחקותו את השפה הנמלצת של המורה למדעים.

שעה ארוכה חיטטו הנערים במפולת והעלו דגימות יפהפיות של דפוסי צמחים, שהתפוררו במגע ידם. אריאל, שביקש להיצמד למשימה, דחק בהם לזוז ולהמשיך בדרכם. עוד קילומטר

של הליכה וכבר יכלו להבחין במדרון שהזדקק מולם בשכבות אבן-צור כהה שביניהם הצטמצמו שכבות של גיר צהבהב. הצוק היה תלול מכדי לטפס עליו.

"זהו כנראה הצוק שתיארו איתן ודינה. נצטרך לטפס עליו".

הצוק שהזדקק מעליהם היה קצר, לא יותר ממאה מטרים, אך היה נטוי בתלילות קדימה, כבליטה דמוית מרפסת, המוקפת משלושת עבריה במפולות ענק. לא פלא שהגיאולוגים לא שמו אליו לב קודם לכן. לרגליו עמדו ארבעה נערים וגיאולוג מתמחה המנסים לחשוף בעיניהם את סודו.

לפני שהחליטו לעלות, בחנו אותו מכל עבריו בסיוע משקפות השדה שהביאו עימם. שכבות הצור הגיעו עד כמעט לראש הצוק. בעיניו המנוסות הבחין אוריאל בשכבה אפרפרת, שאפשר היה לזהותה כחרסית, ומעליה סלע גיר צהבהב-אפרפר. אוריאל הצביע עליה ואמר: "על פי כל הסימנים זוהי השכבה שאנו מחפשים. גיאולוג אחד זיהה אותה לפני עשרות שנים באתר שכינה אותו בשם 'הקיר המשוגע'".

המשקפות סרקו את קיר הצוק, מטר אחרי מטר. לא קל לזהות פרטים בצוק שהצל הולך וזוחל לאורכו ומכסה את הבליטה. לפתע, האירה קרן-אור אחת שבקעה מן העננים את קצהו של הצוק ומיקדה את מבטם אל נקודה אחת. כמעט בבת אחת צעקו שלושתם (אחר כך התווכחו ביניהם מי היה הראשון שצעק...) - יואב, אוריאל ושי: "היי, פה, שם, לא בקצה השמאלי, פה - תיראו!!!" בתחתיתה של מדרגת סלע בולטת שהוארה על ידי קרן האור היחידה נראה שירטוט טבעי, שעם מעט דמיון והרבה מאד רצון אפשר היה לראות בו שלד של חיה גדולה.

המרחק מהם היה שלוש מאות מטרים, ותנאי התאורה של שעות אחר-הצהריים - כשהמדרגה עצמה נמצאת בצל - לא אפשרו לראות יותר מזה. אוריאל הציע שיעלו וינסו להציץ אל המדרגה הזאת מלמעלה, מראש הצוק.

את העלייה במעלה התלול עשו בריצה, לאורכו של שביל צר שגילו, שביל שכבשו היעלים. ההתרגשות שגאתה בעורקיהם כאילו נתנה בהם כוחות רחיפה. הנערים הגיעו ראשונים לראש הצוק, שהיה שטוח כמו שולחן. הם ניסו להתקרב אל שפת הצוק, למקום שראו בה את השלד. כשהגיע אוריאל, קצת בקושי, צעק בקול: "היזהרו, האם אינכם מבחינים בסדקים שלאורך הצוק. אלה 'סדקי מתח'".

הניסיון לחצותם עלול להיות מסוכן מאד. "ואכן, הפערים, שניבעו בין גושי סלע - כל אחד מהם היה כעין קניון זוטא, שחלקו העליון חסום במפולות אבן, ומתחתיו מערות - מנעו בעדם להתקרב. תוך שהם תרים אחרי שביל שיוליכם אל עבר שפת הצוק, הסביר להם כי סדקים אלה נוצרים כשמתרופף המשען מתחת לסלע המוצק, עקב התבלות השכבה הרכה שמתחתיו: "זוהי למעשה שפת הצוק הבאה. לכאן היא תגיע בעתיד הלא-רחוק".

לבסוף מצאו עוד "שביל יעלים" שהוליכם דרך קטע בו היו שני צדי הסדק קרובים זה לזה, עד כדי מטר אחד בלבד. הם ניתרו מעליו אחד אחד, כשאוריאל עומד עליהם לסייע במעבר. גוש הסלע שעמדו עליו עתה היה נמוך מעט מהפסגה עצמה, ואוריאל הסביר שתהליך התרופפות

הגוש הזה כבר החל. "בואו נמהר ונימלט מכאן, לפני שייפול ויפיל אותנו לתהום" אמר עזרא, ספק בצחוק ספק ברצינות.

"לא צריכים למהר. זה יכול אמנם לקרות גם מחר, בעוד חודש או בעוד מאה שנה. קשה לחזות זאת מראש, אך הסיכוי שזה יקרה דווקא עכשיו הוא אפסי. אם זה יקרה, יהיה זה בעת רעידת אדמה, אירוע נדיר ביותר באזורנו".

כשניצבו סוף-סוף על שפת הצוק הבחינו במחצית המדרון בעומק כמה עשרות מטרים, בכמה גושים שחורים מזדקרים משפת הסלע. שכעת, לאחר שכבר ראו כמה וכמה שברי מאובנים, לא התקשו להבחין בדמיון בינם לבין העצמות שמצאו קודם. היה ברור שאלה הם מאובנים דומים, אולי אפילו חלקי אותו שלד מאובן. שכבת הסלע החומה שבה היו נעוצים גושי המאובנים - בעצם בשלד עצמו - נראתה קצת במעומעם ממקום עמידתם, שכן נחבאה בין דרגשי גיר קשה. לעומת זאת, היה נראה שרק אם יגיעו ממש אל קרבתה יצליחו לראות חלק נכבד יותר מהשלד.

למזלם היו עימם כמה עשרות מטרים של חבל, כך שמראש הצוק יכלו לקשור את קצהו לאבן ענקית, ולגלוש בגלישת צוקים אל המדרגה. לאכזבת שי, שכבר התנסה בגלישת צוקים, לא התיר לו אוריאל לעשות זאת: "לא תוכל לעשות זאת בלא רשותם המפורשת של הורייך. אם יקרה לך משהו רע חלילה, עלי יהיה לתת את הדין. אני ארד ואבדוק את המאובנים מקרוב".

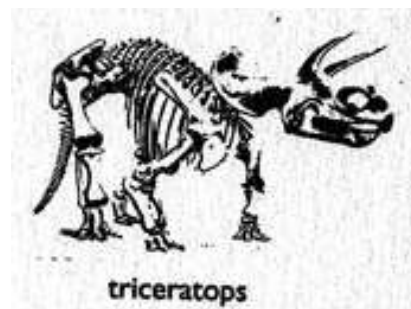
אוריאל הוציא מתרמילו כמה חגורות עור קצרות, מחוברות בטבעות וחגר אותן בטרם חבר עצמו לחבל, והתכונן לגלישה מטה. ההכנות נמשכו יותר מעשר דקות, והנערים רקעו ברגליהם מחוסר סבלנות. רוני הגיש לו את מצלמתו שהייתה מצוידת במנורת מבזק, כדי שיוכל לצלם את המאובן בתנאי הצל. בחלוף כמה דקות היה כבר אוריאל תלוי בין ארץ ושמים, נתמך ומאובטח על ידי החבל, כשלעיניו מתגלה מחזה שלא יחלוף מזיכרונו כל ימי חייו. את קול הצעקה שפלט בהתקרבו אל השלד היה אפשר לשמוע עד באר שבע: "שיגעון, דבר כזה לא ראיתי מימי. לראות ולמות..."

אל מול עיניו המשתאות נחשף השלד כמעט בשלמותו. הגשמים שטפו את החרסית שאפפה אותו וכולו, מלבד כמה עצמות אגן ורגליים שהיו חסרות באחורי גופו, היה שלם. השלד היה מעוות בתנוחת מוות בלתי אפשרית, אולי נחנק - רגליו הקדמיות היו מצולבות, הראש והצוואר מתוחים אל-על, כאילו שואפים להגיע אל האוויר. חוליות השלד, שרובן היו עדיין במקומן, היו מרוסקות כאילו נפגעו ממה שהיה בהם בכוח.

כשהתאושש מהמחזה הנורא שלף את המצלמה מהתיק התלוי לו על צדו, וניסה להפעיל את המבזק - אך לשווא. שום דבר לא אירע - כנראה שכח רוני להחליף את הסוללות שכוחן אזל. הוא ניסה שנית, ואף ניסה לצלם ללא המבזק, אך כמרביית המצלמות האוטומטיות, שבתנאי אור לקויים אינן פועלות ללא המבזק, נותרה המצלמה משותקת.

לבקשתו הורידו לו הנערים - בתיק שנקשר אל החבלים - את פנקס הרשימות שלו שאליו חיברו עיפרון. כך, בלית ברירה, כשידו האחת אוזת בקיר האבן, ובאחרת בעיפרון, ורגליו הפשוטות

נאחזות בשתי מדרגות סלע התלויות מעל התהום, צייר אוריאל ציור כמעט אמנותי - הכי מדויק שיכול היה בנסיבות המקרה - של השלד. נראו בו היטב ראשו הגדול, כחצי מטר אורכו, חוליות צווארו וחזהו. גם הרגליים לא היו שלמות וחלק מהצלעות 'נתמרחו' על שכבת הסלע החומה - כהה. כשעלה והצטרף לחבריו, גופו כואב מהמתח הרב, נזקק לדקות ארוכות עד ששב לאיתנו והיה מסוגל ללכת. בינתיים עבר הציור מיד ליד, וההתרגשות

הייתה רבה. מצורת הגולגולת וממראה הקרניים הלא-רגילות, העלה אוריאלי ניחוש מלומד לגבי זהותו של הזוחל: "אין לי כמעט ספק שזהו תלת-קרן, אחד הדינוזאורים הצמחוניים הידועים ביותר, שהתקיימו במשך מיליוני שנים עד לשלהי עידן הזוחלים. שבשל מידותיו הקטנות ייתכן שזהו גור צעיר, ואולי אפילו מין שכמותו טרם הכירו המדענים".

הנערים לא ידעו את נפשם מרוב שמחה. התלהבותו של אוריאלי דבקה בהם והם חשו על בשרם את טעמה המתוק של ההצלחה. היטיב לבטא את תחושתם יואב, שבגר מאד מאד מאז החל המבצע: "לדעתי, עדיין לא הגיע הזמן לפרסם את הממצא שלנו. אם לא נשמור על הסוד, כבר מחר יבואו לכאן כל מיני אנשים, שיקלקלו לנו את הכל".

"הוצאת לי את המילים מפִּי" אמר, בחיוך מאושר, אוריאלי שהמאמץ שעשה בירידה בחבל גרם לו כאבים חזקים ברגלו הפצועה. "ראו: עברנו דרך ארוכה מאז התחלנו בחיפושינו, והשקענו מאמצים רבים כדי להגיע לרגע זה, ואנחנו ראויים להצלחה. אבל, אם ידלוף הסוד לפני שיגיעו לכאן המומחים, שיעשו את כל הנדרש כדי לשמר את הממצאים, יסתובבו כאן עשרות עיתונאים, שלא להזכיר את ההרפתקנים שיתחילו לחטט ויפגעו בממצאים. הבה נתחייב שלא נספר על כך לאיש, אפילו להורכים. זיכרו את שבועת הסודיות! דווקא עכשיו, על סף התהילה, עלינו להיזהר שבעתיים ולא להוציא אף מילה על מיקום האתר".

הנערים נענעו בראשם להסכמה, ושי הזכיר להם: "זוכרים עד כמה היינו קרובים לכישלון? צדק מי שאמר 'יגעת ומצאת – תאמין?'"

"אני חושב שזו צריכה להיות הסיסמה שלנו" אמר יואב.

גם עזרא תרם את חלקו: "שמתם לב לקרן האור שהאירה לנו את המיקום המדויק? אל תגידו לי שגם זה היה צירוף מקרים..."

אלמלא הלך היום והעריב ועוד היו עוד לפניהם שעתיים של הליכה עד למקום בו השאירו את רכבם, היו שוהים עוד שעות רבות במקום בו התגשמה משאלתם. גם כשהגיעו הביתה ניכרה בנערים אותות ההתרגשות. קשה להאמין שמישהו מהם עצם עין באותו לילה, ספק מעייפות ספק מהתרגשות.

אולם למרות ההתרגשות הרבה, לא פלט אף אחד מהם מילה וחצי

מילה על הממצאים המדהימים. כולם ציפו למוצא פיו והוראותיו המפורשות של אוריאלי, שכלכל מעשיו בזהירות.

דינה הייתה 'ירוקה' מקנאה כשסיפר לה שי באריכות יתר על הממצאים. היא הצטערה על כי החמיצה את הפרק החשוב ביותר בהרפתקה שלהם. שי - שכבר זכה בעצמו ל"מנת התהילה" משלו, ניחם אותה באומרו שבעצם, הרי כולם חייבים לאיתן ולה את המידע שהודות לו נמצא השלד.

גולת הכותרת של אותו ערב הייתה שיחת טלפון שקיבלה מאוריאלי, ובה גילה לה, שבאותו בוקר עצמו יצאה יחידת חיילים לפתחו של נחל שחורת, ושם ארבה למרגל. וכאן, כמה דקות לאחר שנכנסו הם לנחל, הגיע האיש ונתפס על ידי החיילים. בחקירתו נשבר והודה שאמנם הוא הוא האיש שיצר עמה קשר באינטרנט, וכי הוצב למשימה זו על ידי מדינה עוינת, שבשלב זה אין לגלות מי היא. הוא נלקח למרכז הארץ שם ייעצר ויישפט.

"ועוד משהו. בידו נמצאה המפה שנגנבה מהמאורה".

פרק ט"ז

הזיהוי

השבועיים שנדרשו להם להכין את ציוד גלישת הצוקים הנחוץ כדי להתקרב ולצלם ולמדוד את הממצא חלפו בפעילות קדחתנית. כבר בערב הראשון נפגשו נערים בביתו של אוריאל לחלוק בחוויות ולהתעדכן בתגובות שהגיעו מבירת המדע - מירושלים. הסתבר שדי היה בציור השלד והגולגולת ששלח באמצעות מכשיר הפקס כדי שדוקטור שקד, חוקר המאובנים יאשר את זיהויו - "תלת-קרן", דינוזאור צמחוני דמוי-קרנף שסימנו הבולט הוא שלוש קרניים, אחת בחרטומו ושתיים מזדקרות ממצחו. אמנם, ממדיו וגם גודל הקרניים היו צנועים יחסית לפרטים המוצגים במוזיאונים השונים, ונראה היה שזהו פרט צעיר במיוחד - "בייבי תלת-קרן", או שבאמת, כפי שסבור אוריאל, זהו תלת-קרן זוטא, תת-מין גמדי. דוקטור שקד, מי שביצע גם את בדיקת הגיל לעצם, הזמין עצמו לבוא אתם לאתר, אך מכיוון שהיה צריך להתפנות מכל עיסוקיו נדברו ביניהם שיגיע לפוגשם ביום השישי הקרוב, ומשדה התעופה ייצאו ישירות לשטח.

אוריאל לא שכח לדווח על התגלית לגיאולוג המחוז, שהסתפק בבקשה שישלח לו דגימה משכבת המעבר לבדיקה מינרולוגית. יואב רצה מאד להתקשר אל דודו נתן ולספר לו על הממצאים, אבל התאפק. הוא ידע גם ידע, שדי ברמז דק, ודודו ייטוש את כל עיסוקיו בעיר הגדולה ויגיע לאילת לנהל את החיפושים - איש לא יעצור בעדו. אבל - כך נשבע לעצמו - ברגע שהמידע יתאמת, יהיה דודו הראשון שלו יבשר את הבשורה.

לפגישה נוספת שקיימו ב'מאורה' הביאה דינה ספר תצלומים ששאלה בספרייה העירונית. היו בו ציורי דינוזאורים 'שלא-מהעולם-הזה'.

בשערו היה ציור נהדר של "תלת-קרן" הניצב בהתגרות גלויה מול גדול הדינוזאורים הטורפים - "רודן-זוחל מלכותי" (טירנוזאורוס רקס בלעז). הנערים כאילו רצו לבלוע את הציורים, כדי לקבע אותם בזיכרונם

"אתם זוכרים ששלפתי ציור זה מהאינטרנט?" העירה דינה.

"כן. ואני רוצה להוסיף כמה פרטים על הצייר שצייר את התמונות הללו." אמר אוריאל, "צ'ארלס נייט. הוא היה ראש וראשון לציירי הטבע שקמו מעולם, ובמשך שנים רבות היה

ידוע בציבור לא פחות מאשר סטיבן ספילברג, שהתפרסם כבמאי הסרט 'פארק היורה'. עוד בהיותו ילד, בראשית המאה העשרים, נתגלה אצלו כשרון הציור, אך הוא לא הסתפק בציורי נוף או דיוקנאות כבני דורו, אלא נמשך לציורי חיות בסביבתן הטבעית. הוא בילה ימים רבים בגן החיות של אחת העיירות הקטנות של ארצות הברית של אמריקה, כשהוא מצייר רישומי חיות וצמחים. במקביל שקד על לימודיו האנטומיה שאפשרו לו לשוות צורה מדעית לציוריו. בהיותו בן שש-עשרה (!) נתבקש על ידי הכומר של כנסייה גדולה בברוקלין, ניו-יורק, לעטר בציורי טבע את קירותיה, ועשה זאת בשלמות מדהימה. אך הוא לא הסתפק בהישגו זה: בטיוול שערך לאירופה נתוודע לשלדי הדינוזאורים שגדשו את המוזיאונים בלונדון ובגרמניה, ונישבה בקסמם. בשובו לארצות הברית, פגש בחוקר המאובנים של המוזיאון הלאומי לטבע, וזה הזמינו לצייר ציורי נוף קדום על קירות המוזיאון, ולשבץ בהם את דמויות הדינוזאורים. עליכם לזכור שאיש לא ידע אז כיצד נראו במדויק נופי העבר והחיות שחיו בהם".

"צ'ארלס נייט נענה לאתגר והפך להיות לחלוץ ציירי הטבע הקדום. הוא היה הראשון ש'תרגם' את שחזורי השלדים הענקיים והמסורבלים לציורי חיות מרהיבים ביופיים. קמו בהם לתחייה מפלצות שהתנהלו בכבדות, זוחלים ריחפו באוויר או שחו במי הים עם הדגים. הוא שיחזר גם מחזות התגוששות בין דינוזאורים טורפים, מאבק שבין טורפים לטרפם, ואף הראה את הדינוזאורים מטפלים בביציהם. הוא הפך את הדינוזאורים מיצורים אפורים ודהויים - כפי שהוצגו בציורים מוקדמים יותר - לחיות צבעוניות ומרהיבות, אף כי לא-פחות מפחידות. לדעתי, אף שלא היה מדען בעצמו, אחראי נייט ל'קדחת הדינוזאורים' ההיסטרית, שבאה בעקבותיו".

מהציורים שהביאה דינה - שכללו לא רק את ציורי נייט, אלא גם שפע דוגמאות ל'קדחת הדינוזאורים' שהזכיר אוריאל - למדו הרבה על מידת ההערצה הרבה שרוחשים בני האדם - ונערים בעיקר - לזוחלים הקדומים.

"עוד ייאמר לזכותם, הוסיף אוריאל, "שאם בעבר נחשבו לחיות איטיות ומסורבלות, שטמפרטורת-הדם שלהם לא-קבועה, מחקרים שנערכו בעשור האחרון הוכיחו בעליל כי חלקם היו בעלי טמפרטורת-דם גבוהה ויציבה, כטמפרטורת הדם של היונקים והעופות. תכונה זו הכשירה אותם להתקיים בסביבות חיים שונות, בכללן באזורים הממוזגים והקרים. כן אפשרו להם תכונות אלו להיות מהירים וזריזים."

"בסרט נראו הדינוזאורים חיים ואמיתיים, שלא רציתי להאמין שאלה בובות." אמר רוני.

"לא היו אלה בובות, אלא יצירי-מחשב, דמויות של חיות דמיוניות, המסוגלות לנוע ולהתנהג כדמויות של חיות אמיתיות. ואם תשאלו אותי, ציוריו של נייט והציירים שבאו בעקבותיו שימשו חומר גלם עיקרי לבנייתם" הוסיף אוריאל.

וכך המשיכו וסיפרו, ועלעלו בספרים עד שהתאחרה השעה ונאלצו לשוב הביתה. לא פלא שהדינוזאורים 'כיכבו' בחלומותיהם של רוב בני החבורה בתקופה זו.

פרק י"ז

מה קורה כשכוח עליון מתערב ...

כאשר בשלו ההכנות, ונקבע יום היציאה לשטח - יום ששי הבא - התגלה מכשול נוסף. ההורים, ש"הריחו" שמשהו חשוד מתרחש מתחת לאפם, התנגדו לטיול ביום השישי, שהוא יום לימודים רגיל בביה"ס. מר יצחקי, אביו של יואב, שהובא בסודם כבר קודם לכן, הציל את המצב. הוא הזמין את כל ההורים - באמתלה של תמיכה בפרויקט לימודי כיתתי - להתכנס בביתו באחד הערבים שלאחר הגילוי. ההורים נדחקו ל"מאורה", שלרגל המאורע ניקוה הנערים למשעי. על השולחנות שהוצבו לאורך הקירות הציגו לראווה קטעי עיתונים, ציורים ותצלומים ואת המאובנים שאספו במהלך המחקר. מה שהתרחש שם, לאחר שנתגלתה להם התגלית, נע בין היסטריה ("אתם עושים דברים כל כך מסוכנים ומפחידים ללא ידיעתנו", "כך סידרתם אותנו?!") להתפעמות והתרוממות-רוח בלא גבול ("מה, הילדים ש-ל-נ-ו עשו כל זאת?!")

כל 'כישוריו' הדיפלומטיים של אוריאל, אורח הכבוד באירוע, נדרשו לו כדי להדוף את ההתקפות ולהרגיע את הרוחות. הוא תיאר בשפה יבשה ועניינית את הקורות אותם מאז מצא יואב את העצם השחורה ועד לגילוי השלד בשלמותו, בשבוע שעבר. הוא לא הסתיר מההורים דבר, אך במיוחד הדגיש את מעורבותם המלאה של הנערים הן בלימוד הנושא והרקע המדעי, והן בגילויים המרעישים עצמם. התברר שהיה קל יותר לשמור את הסוד בקרב בני החבורה, מאשר למנוע מההורים הגאים לרוץ ולגלות הכל לשכנים או לקרובי המשפחה, אבל כשעמד על כך אוריאל - שהתגלה כאן כמנהיג נחוש בדעתו - בתוקף, הצטרפו ההורים, שבתחילה קצת חששו להיראות ילדותיים, לשבועת הסודיות של ילדיהם.

את הערב שלפני היציאה בילה יואב בקריאת הספר 'העולם האבוד'. לאחרונה 'גילו' הנערים את ספרי המדע הבדיוני. הגם שידעו שהם דמיוניים, הם נמשכו לקרוא בהם כהימשך פרפר-לילה אל מקור האור. הם הלכו גם בצוותא לסרט 'פארק היורה' שהוקרן - כאילו לבקשתם - בהקרנה חוזרת בעיר, והוויכוחים ביניהם, שנסבו על כל פרט ופרט שראו ושמעו בו, נמשכו שעות ארוכות לאחריו. יואב בלע את הספר בנשימה עצורה. הדינזאורים שנדמו לו עד אז כיצורים מגושמים, הפכו בספר ובסרט ליצורים מן העולם הזה, המפגינים תכונות תוקפניות כלפי בני מינם וכנגד פולשים, אך מגלים חיבה ודאגה כלפי צאצאיהם.

כשגברה עליו לבסוף העייפות, והניח את הספר, בטרם כיבה את האור, עוד הציץ לעבר ציור העימות בין תלת-הקרן והזוחל-רודן שתלה מעל למיטתו. החלום שחלם באותו לילה היה המשך טבעי לאירועי השבוע האחרון, ולספר שקרא בטרם שקע בתרדמה.

...בחלומו הוא יוצא לטיול, ביחד עם יתר בני החבורה, בג'יפ של אוריאל. הג'יפ חודר בקניון הגרניט של נחל שחורת, ממשיך ועולה במעלה אל תוך הנקיק ההולך וצר, הולך ומחשיך, עד שנעצר. הם נוטשים את הרכב, וממשיכים לצעוד ברגל אל עבר פיתחו המואר. הצעידה נעשית בדומיה, כשהרעש היחיד הוא חריקת אבני החצץ של הנחל תחת רגליהם. בינתיים הולכות ונמוגות בחשיכה דמויות חבריו, עד שלפתע הוא מוצא עצמו לבדו אל מול פיתחו של הקניון. הנוף המתגלה לעיניו מואר באור חום-בהיר בגוון המזכיר תצלומים ישנים, והוא שונה מכל מה שראה או הכיר מימיו. מראש גבעה, שעליה כעת הוא ניצב, נשקף מולו מישור שטוח, מכוסה צמחית אחו ירוקה, הגובלת ביער עבות של דקלים, צמחי ציקס ושרכי-עצים. במעומעם הוא מבחין שזהו נוף קדום, כמותו תיאר הצייר נייט בציוריו. הרחק באופק משתרע הים, שצבעו הכחול מתגלה ברווחים שבין צמרות העצים.

לפתע, מבין עצי היער מופיעה דמות של דינזאור - תלת-קרן בוגר הצועד בכבדות ורומס את הצמחייה הירוקה המרפדת את האחו. הוא נוהם בקול עבה, ומטה את ראשו לצדדים ואחורה.

מאחריו, במרחק-מה, נשמע קול צייצני, וגור של תלת-קרן יוצא מהסבך האפל. לבד מהעדר קרניים על ראשו ומעל לחרטומו, הוא מהווה העתק מדויק של הבוגר (כנראה שזוהי אמו - חושב יואב). עוד רגע קט ותשומת ליבו נמשכת לקבוצת דינוזאורים צמחוניים נוספים, הרועים באחו. בין אחד מהם לבין דינוזאור טורף - רודן-זוחל- מתנהל קרב לחיים ולמוות, תוך שאגות ונהמות מקפידות דם. המראה הלא-רגיל מעורר בו חדווה ופליאה לא-יתוארו, אך גם פחד נורא - כל אחת מהחיות הללו יכולה לדרוס אותו כאילו היה חגב, כנמלה הנרמסת בעקביו של הולך רגל תמים.

בעוד מבטו מרותק לחזיון המופלא לפתע באופק, מכיוון השמש השוקעת, נראה גוף לוחט ענקי חוצה את מסך העננים וצונח מהאוויר במהירות רבה אל הקרקע. עם היעלמו מאחורי האופק הבהיק ברק-אור מסנוור, שהאיר באור-נגוהות את כל השמים שכבר האדימו באור השקיעה. מיד לאחריו מיתמר לחלל האוויר ענן שחור משחור, ההופך לחזית כהה המתפשטת במהירות הבזק ועד מהרה מכסה את עין השמים. באפילה המתגברת והולכת רואה יואב כיצד חדלות החיות מעיסוקן, מפנות ראשן לעבר האופק, כאילו חשות במשהו מאיים שהוא-עצמו, ממקום מחבואו בראש הגבעה, איננו יכול לחוש בו. לפתע נשמע רעש עמום המתגלגל ומתגבר עד שהוא הופך להמולה מחרישת אוזניים, ובעקבותיו רועדת האדמה תחתיו. החיות מתחילות להתרוצץ אנה ואנה, כששאגותיהם ונהמותיהם מצטרפים להמולה הכללית. מהן נופלות אל הקרקע ומפרפרות, כאילו אחז בהן השבץ. והנה הגיעה רעידת האדמה גם אליו. כה עז הוא הרעש, עד כי גורם לקרקע שמתחתיו להזדעזע וסלעים מתחילים ליפול ולהידרדר במורד הגבעה כאבטיחים המתגלגלים מערימה שבסיסה התערער. אחת החיות המבועטות מתחילה לרוץ במהירות לעברו, כשנחירה פולטים קיטור וקרניה המכוונות אליו מאיימות לשסע את גופו. מבטו נעוץ בחרדה בחיה הענקית ההולכת וקרבה כקטר כבד משקל, ונשימתה אופפת אותו באד מהביל. הוא מנסה לברוח, אך רגליו אינן נשמעות לו, כאילו ניטעו בקרקע המתערערת מתחתיו. הוא מתכווץ בציפייה למהלומת הקרניים החדות, ועוצם את עיניו...

...ואז פקח את עיניו. הבוקר הגיע, וקרני השמש הראשונות החודרות מחלון חדרו הפונה למזרח הברירו את המחזה הנורא שראה בחלומו. אבל, שמחתו על שנחלץ מחלום הבלהות לא ארכה. להפך, הרטט העז שהחל בחלומו המשיך ללוותו גם לאחר שהתעורר. הוא חש שהמיטה מתחילה לנוע ולטייל בחדר. נברשת התקרה התלויה התנדודת בפראות, ומעל הקיר נפלה תמונה. כשניסה לקום מהמיטה, הרגיש שהבניין כולו מתנדנד. הוא יצא למרפסת. מכיוון הרחוב נשמעו צופרי האזעקה הרגישים לזעזועים, שהיו מותקנים בכלי הרכב שחנו בו - כולם צפרו במקלה צורמת. אנשים, שהיו בדרכם לעבודה נעצרו והצטופפו במרכז הכביש, הרחק ככל האפשר מהבתים הגבוהים, שמא יתמוטטו עליהם. הוא חש בחילה קלה, ונכנס בחזרה לחדר. בחדר סמוך נפל אגרטל ושבריו התפזרו על הרצפה. אמו שהייתה מבוהלת בעצמה נכנסה לחדרו, חיבקה אותו וניסתה להרגיע: "זוהי רק רעידת אדמה קלה, בוא נצא החוצה מהבניין, שמא תבוא עוד רעידה." למרבה הפלא, לא חש בפחד. להפך, על אף החוויה המפחידה שזו לו הפעם הראשונה לחוות בה, היה משהו מרגיע ברעידת האדמה 'פשוטה' לעומת המחזה הנורא שראה בחלומו. כשהם לבושים בפיג'מה ירדו בריצה במדרגות אך עוד בטרם יצאו לרחוב שככה הרעידה, אך מראות הנוף שמולם - הבתים, עמודי הרחוב והאנשים - המשיכו כאילו להסתחרר אל מול עיניהם. עצביהם נותרו מתוחים עוד שעות ארוכות, והם חשו מעין פיק-ברכיים, כשנזכרו בתחושת אבדן היציבות בעת הרעש.

בסך הכל נמשכה רעידת האדמה כשתי דקות, שנראו להם ארוכות כנצח. הנזקים בבית היו מעטים, במטבח הוטחו כמה כלי זכוכית מהארון לרצפה, והשעון הגדול שעל הקיר נעצר ממהלכו בחמש דקות לשש, ונשאר תלוי באלכסון על הקיר. על אף החשש מפני רעידות נוספות נראה היה כי 'יצאו מן העניין בזול'.

למרות הכל, ובהסכמה שבשתיקה של הוריהם, לא ביטלו בני החבורה את תוכניתם המקורית, לצאת לנחל שחורת. כשנפגשו, שעתיים מאוחר יותר, ליד גדר שדה התעופה בהמתנים לנחיתת המטוס מירושלים, לא היו לבדם. עמדו אתם עשרות תיירים ואורחים בעיר, שהמתינו לפתיחת משרדי חברת התעופה, כדי 'לתפוס מטוס' ולנוס צפונה. גם כאן, כמו בכל מקום בעיר, נושא השיחה העיקרי היה הרעש ונזקיו. בקולי-קולות החליפו אנשים חוויות מהאירוע המסעיר. אורחי בתי המלון, שרובם ניבנו על החוף הצפוני של אילת - שם עובר קו השבר הגיאולוגי העיקרי - הרגישו יותר חזק את הרעידה. סיפרו על מיטות שהחלו לנוע בחדרים, על סדקים שנבעו בקירות ומעלית שנתקעה במהלכה. מישו סיפר שבאחד מבתי המלון קיבל אורח התקף לב בעת שניסה להימלט מחדרו בבהלה. גם יתר הנערים, שרובם גרו במעלה העיר בבתי קומות, חשו היטב ברעידת האדמה - הבתים הגבוהים התנדדו כשיכורים, מזל שלא התמוטטו. בביתו של רוני התהפך אקווריום והתרסק, ומימיו הציפו את הדירה. שכניו שניסו לרדת במהירות נתקעו במעלית, ובביתם של שי ודינה נפגעה מערכת החשמל. ידוע כי בעלי חיים מרגישים בהתקרר רעש אדמה. אוריאל סיפר שהוא התעורר עוד לפני הרעש, מיללות לא-רגילות של כלבו וכלבי השכנים. כשקם לבדוק מה קרה, החל הזעזוע.

בתחילה לא עלתה על דעתו של אף אחד מהם המחשבה שמא פגע הרעש בשלד הנמצא על קצה הצוק, על שפת התהום. וגם אם עלתה, עשה מאמץ להדחיקה, כדי שלא יראה בעיני עצמו ובעיני חבריו כמי שמתגרה בגורל. אך דינה - אשר כבר הכרנוה כמי שאיננה חוששת להביע בקול רם את המחשבות שאחרים מצניעים - אמרה לפתע: "יא, מה יהיה אם גם סלע המאובנים שראינוהו כה-סדוק ותלוי על בלימה לפני שבוע התמוטט?"

"שתקי. אל תפתחי פה לשטן! שמעת מה שאמר אוריאל? הסיכוי שזה יקרה אפסי..." אמר עזרא ונשא עינו לשמים כמתפלל, "אני לא מאמין שזה יקרה לנו דווקא עכשיו".

המטוס נחת והתגלגל לרחבת החנייה. הנערים נצמדו לגדר מנסים לזהות בין היורדים בכבש המטוס את דוקטור שקד. הם לא התקשו לזהותו על פי תיאוריו של אוריאל - איש קטן, עגלגל וקרח, הנושא דרך קבע על גבו תרמיל גדול, ומקל הליכה בידו. לאחר התוודעות חטופה וכמה משפטי נימוסין פושרים מצדו של הדוקטור - שבא במבוכה בראותו את גילם הצעיר של 'שותפיו' למחקר - טיפסו לג'יפ ויצאו לדרך.

"שמע, אתה מפורסם כבר בחוגים שלנו" אמר ליואב כשהציג אותו אוריאל בפניו, "כל אחד מהגיאולוגים יודע עליך, אבל אף אחד לא אמר לי שאתה נער בן 10". "שלוש-עשרה כמעט" אמר יואב והשפיל את מבטו. בתחילה נסעו בשקט, ורק נהמתו של הג'יפ המתאמץ בעלייה התלולה נשמעה. את המתח באוויר אפשר היה לחתוך בסכין. כדי להקל על השתיקה המעיקה, החליף עימם דוקטור שקד חוויות מהרעש שהורגש גם בירושלים. הוא סיפר על מחקריו האחרונים - על שיחזור שלד צב-ים קדום מעצמות שנמצאו במרבצי פוספטים בממלכת ירדן ועל עשרות מאובני דגים בני כחמישה מיליון שנה שמצאו נערים בטיולם בהר סדום ("אבל מה אלה לעומת התגלית שלכם?!"). השיחה הנעימה עזרה 'להפשיר את הקרח' ביניהם והרפתה קצת מהמתח הרב שהיו שרויים בו.

לאורך הדרך נראו הרבה מפולות טריות, בלא ספק תוצאות הרעש. הנערים, שהמחשבה שהרעש לא פסח על הסלע 'שלהם' הטרידה את שלוותם, ניסו ככל שיכלו להדחיק את חרדותיהם. השעה הייתה כבר עשר ושלושים כשהגיעו לצוקי נחל שחורת. הפעם באו מכיוון שונה: הם השאירו את הג'יפ לצד הכביש וירדו ברגל אל הנחל שמעליו התנשא הצוק. כבר מרחוק אפשר היה להבחין שמשהו קרה - הנוף לא נראה כתמול-ששום. אבק כיסה את הסלעים לאורך השביל, וגם האוויר לא היה צלול. כשהתקרבו יותר ראו ענן אבק קליל שהיתמר וריחף מעל לקרקע.

"יא-אללה!!!" קראו כולם במקלה, "הייתה התמוטטות. בלי ספק אשמה בכך רעידת האדמה!!!"

במהירות-שיא טיפסו הנערים במעלה הצוק. הדוקטור עב-הבשר התנשף כקטר בעלייה התלולה, בעוד שאוראל והנערים דילגו בזריזות מסלע לסלע עד הגיעם לראש הצוק. המראה שנתגלה בפניהם היה נשגב אך באותה מידה נורא - שפת הצוק נסוגה בעשרה מטרים ממצבה הקודם, כפי שראוהו בביקורם הקודם, וגם "קניון הסדקים", שגילו בפעם הקודמת נעלם כלא-היה, וכמה גושי הסלע שהיו קודם תלויים על בלימה התמוטטו וגלשו כלפי מטה. גושים אחרים נותרו תלויים באמצע המדרון המשופע שמתחתיו, ממתינים למכת-חסד שתשחרר אותם להמשיך וליפול במורד. לא נראה גם השביל המזרחי, בו טיפסו לפני שבוע - הוא התכסה בשכבה עבה של עפר ואבנים. כשהגיעו לשפת הצוק ציפו לנורא מכל, אך הוא, בדרך נס, לא קרה... למטה בחצי המדרון, במרחק של כמה עשרות מטרים, בולט כלפי חוץ - כאילו הציבו שם כוח עליון בכוונה שכולם יראוהו - נחשף גוש הסלע האפור-כהה, אותו סלע עצמו שאוראל נאלץ לגלוש אליו בחבלים כדי לראותו ולציירו, הוטה כלפי מעלה ועתה הוא גלוי לעיניהם ושרידי עצמות הדינוזאור הכהות הבריקו בהיחשפן לאור השמש. המשקפת עברה מיד ליד וכל מי שהציץ בה לעבר המאובן הענק - למעלה משני מטרים גודלו - קרא קריאות התפעלות. אוראל הביע את חששו שהצוק עוד עלולות להפיל את הסלע, המחובר בקשר רופף מאד עם הצוק שלידו. דוקטור שקד, עודנו מתנשם ומתנשף בכבדות, נצמד למשקפת וסקר את הסלע בקפדנות. לאחר שהות קצרה הכריז: "נכון, המאובן הוא תלת-קין צעיר, שרק כמה עצמות מגחוננו ובאחוריו חסרות. ייתכן שנמצא אותן בחלק המוסתר מעינינו. זוהי מציאה מפוארת. כל הכבוד לכם!"

הנערים היו ברקיע השביעי. הם התרוצצו מצד לצד לחפש זווית מתאימה לראות ממנה את רובו של השלד. ה'גדולים' - אוראל ודוקטור שקד - הגם שלא הסתירו את התפעלותם מהמחזה המרהיב, התפכחו משיכרונם עד מהרה. הם התיישבו על אבן בצד והחלו לחשב את צעדיהם הבאים: הזזת הסלע ממקומו היא אתגר הכרוך בסכנות מרובות. משקלו - כך חישבו - לפחות חמישה טונות. הבאת מנוף אל ההר, כדי שירים את הסלע להביאו אל משטח הפסגה, משם יוכלו לפנותו, היא מבצע הנדסי מסובך, כמעט בלתי אפשרי. אולי באמצעות מסוק, אך מהיכן ישיגו מנוף או מסוק לצורך זה? מי ינהל מבצע מסובך כזה, ומי יישא בהוצאות?? המכון וקופתו הריקה?! קיצורו של דבר, בעוד הנערים שמחים וטובי-לב, המבוגרים בחבורה 'שברו את הראש' בבעיות קשות שלא היה להם פתרון פשוט.

בעוד הנערים מתרוצצים, ורוני עסוק בחיפוש עמדת צילום מתאימה כדי לצלם את סלע המאובן, כשהוא מציץ כל רגע דרך עדשת המצלמה, נשמעו קולות נביחה מלמעלה. רוקי, שטיפס על צוק סלע שבלט על עברי פי הצוק, במפלס גבוה יותר, החל לגלות סימני התרגשות, זקף את זנבו ונבח כאחוז דיבוק. לפתע פרחו להקות של יוני-סלע מחגווי הסלעים אל חלל האוויר, במנוסת בהלה, כאילו זיהו נץ טורף מעליהם. אוראל היה הראשון שתפס מה קורה. הוא פרץ בצעקה: "מהר, התרחקו משפת הצוק. נדמה לי שמתחילה רעידה נוספת!!".

עוד בטרם צעדו צעד אחד לאחור, החלה האדמה לנוע. הזעזוע החל כדגדוג קל בכפות רגליהם, שטיפסו בהדרגה אל כל גופם, שהחל להיטלטל בחזקה. למזלם היה הסלע עליו עמדו יציב, אך מכל העברים נשמעו קולות חריקה של סלעים מתבקעים. הזעזוע נמשך כחמש שניות, ואחריו ראו מראה שלא ימוש מזיכרונם לעולם ועד. אל מול עיניהם המשתאות החל גוש הסלע עליו עמד הכלב להיסדק ולגלוש במורד, כשהוא צובר תאוצה ומדרדר בדרכו גושי סלע נוספים לעברו של סלע המאובן, שנמצא ממש מתחתיו. כמו בסרט אימים, המציג בכוונה בהילוך איטי שתי רכבות דוהרות זו לעברה של זו לקראת התנגשות בלתי-נמנעת, הלך הגוש והתקרב אל סלע המאובן. מבטי כולם היו מרותקים אל הסלע הנופל, מנסים לחשב את מסלול נפילתו ומקוויים,

מתפללים שיחטיא את המאובן. לו הייתם מסתכלים עליהם באותו רגע הייתם רואים את אגרופיהם הקמוצים מרוב מתח. דינה כיסתה את עיניה. עזרא, שנזכר באירוע דומה שקרה בימי התנ"ך, כשעצר יהושע את השמש ממהלכה, מלמל לעצמו את מילות הקסם: "שמש בגבעון דום, וירח בעמק איילון..."

לשבריר שנייה כנמשך כנצח דימו - יותר מאוחר אפילו היו מוכנים להישבע על כך - שהסלע נעצר באוויר, כמו נבלם על ידי כוח על-טבעי. אך לא לזמן רב. הרגע חלף, הקסם פג והסלע המשיך בנפילתו. למרבה המזל, פגע הסלע הנופל בדרכו בבליטת סלע ענקית, שהטתה אותו ממסלולו. כתוצאה מכך פגע רק בצדו של סלע המאובן וקטע ממנו פלח, וזה הצטרף אליו בנפילתו. יחדיו התרסקו אל המדרון המכוסה שברי סלעים, והתפוררו לעשרות גושים מדרדרים במדרון התלול. קריאות שמחה נפלטו מפיהם של הנערים והמבוגרים כאחד - המאובן ניצל.

אבל שמחתם לא ארכה: סלע המאובן שנפגע, אשר היה עשוי סלע רך ופריך, התנוודד למשך רגע אחד, ואז, בבת-אחת, התמוטט והצטרף אל גושי הסלע שנפלו. כמותם, התפורר אף הוא למאות רסיסים, שהתפזרו כברד על פני כל המדרון, כשתימרות אבק מלוות את דרכם אל תחתית הנחל, וכולם מצטרפים לענן אבק שהתאבק ממקום הנפילה.

חיוורים והמומים עמדו החברים על שפת הצוק. השקט שהשתרר ביניהם היה כבד. יואב היה הראשון שהביע את אכזבתם: "איזה פשלה, סוף-סוף הצלחנו לגלות את המאובן, ורעידת האדמה המ..... הזאת הרסה לנו את הכל..." ובפנותו אל עזרא אמר "אתה והתפילות שלך, אהה, ותראה מה עזרת לנו..."

עזרא 'לא נשאר חייב': "לאלוקים (עזרא השתמש בביטוי שנוהגים להשתמש בו הדתיים, הנמנעים מלבטא את שמו המפורש של אלוהים) - דרכים נסתרות לעזור למאמינים בו. לפחות זכינו לראות את המאובן בשלמותו".

הרעש חלף, אך הדיו המשיכו להגיע מההרים הרחוקים. גם חריקות הסלעים בתזוזתם נמשכו עוד כמה שניות ופסקו. פתאום נזכר אוריאל בכלב וקרא: "איפה 'רוקי'? מישהו ראה אותו? אני מקווה שלא נפל עם הסלע".

הוא שרק שריקה רמה, וכל הנוכחים החלו לתור סביבם בבהלה. מאחד הכוכים שמאחור יצא הכלב, כמעט בזחילה כשזנבו מקופל לו בין רגליו, התקרב בלא אומר אל בעליו וכחתול מפוחד התחכך באריג מכנסיו. ניכר היה בו שהוא אחוז-אימה. אנחת רווחה נפלטה מגרונו של אוריאל, שהכלב היה ידידו הקרוב ביותר. ראשון התאושש הדוקטור שקד, והחל מיד לנחם את הנערים: "ברוכים הבאים לעולם המדע. בעולמנו זה, הכישלון הוא רק שלב אחד בדרך להצלחה. כרגע הכל נראה לכם אבוד - השלד התנפץ לרסיסים, שהתפזרו לכל עבר. אבל יש בכך גם יתרון: בלאו-הכי חששנו, אוריאל ואנוכי, שבעת הניסיון לחלצו ייפול הסלע ויתרסק. וזה מה שקרה, וטוב שקרה מוקדם יותר. כך לפחות חסכנו הבאת ציוד יקר לראש ההר במבצע מסוכן, ואת האכזבה שהייתה נגרמת לנו אילו נפל הסלע. אחרי ככלות הכול, כל השברים נפלו קרוב. נוכל - נכון, בעמל רב ובסבלנות אין-קץ - לאסוף את רובם, אבל לא יקשה עלינו לאחותם ולשחזר מחדש את המאובן, שהרי ראינוהו ורוני בטח הספיק לצלמו..."

"מה פתאום? לא הספקתי לצלם, לפני שבאה רעידת האדמה הארורה הזאת." נצטעק רוני.

"לא נורא. אוריאל הרי צייר אותו, ומהציר, אפילו שאיננו מדויק, נוכל לשחזר את תנוחתו. ודעו לכם," הוסיף דוקטור שקד "אין כמו 'צידי המאובנים' המקצועיים בליקוט עצמות ושחזורן. החוקרים יבדקו כל בדל-עצם וכל חתיכת סלע. לא ירחק היום, ואני יכול להבטיחכם נאמנה, שכאשר ייחנך המוזיאון לטבע הנגב באילת, יעמוד במרכזו שלד תלת-הקרון שמצאתם".

גם אוריאל הצטרף למנחמים, והוסיף: "ראו חבר'ה, 'עלינו' על ממצא נדיר מאין כמותו. זהו המאובן הראשון של דינוזאור שלם שנתגלה אי-פעם בארצנו. את הזכות הזאת לא ייקח מכם איש. העצמות שאספנו, והציור שציירתי ממבט קרוב, אינם מותירים כל ספק באשר לזהותו של 'תלת-קרן זוטא'. אני גם מאמין שהממצא הזה ישכנע את המוסדות השונים לתרום כסף כדי להקים את המוזיאון, כי אנחנו - גם אתם וגם אני - לא נרשה שהוא יוצג במקום אחר, אלא במוזיאון שיוקם לשמו באילת".

השעות הבאות, בהן השתרכו בעצלותיים בדרכם בחזרה אל המכונית, ובעת הנסיעה הארוכה-מדי לאילת, עברו הנערים 'טלטלת רגשות': פעם השתלטו עליהם הדיכאון ותחושת ההחמצה, אך מיד לאחר מכן חזר ואפף אותם רגש של רווחה והתעלות. הם ידעו ש'עשו היסטוריה': הם חשפו את אחד הממצאים המרגשים ביותר בתולדות מדע המאובנים של ארץ-ישראל, ו'העלו את אילת על המפה' של חוקרי הדינוזאורים.

ההורים, שקיבלו דווח מוקדם בטלפון הנייד, התאספו והמתינו להם בכניסה לעיר, עם כיבוד ובקבוקי שתייה. לזכותם ייאמר שעשו כמיטב יכולתם לרומם את רוחם השפלה, למרות שבעצמם היו מאוכזבים לא פחות מבניהם.

פרק י"ח

סוף דבר ומחשבה לאחר מעשה

מה שהתרחש בימים הבאים עלה על כל דמיון. למרות המאמצים לשמור על סודם, דלפה הידיעה לרשת החדשות העולמית, הסי-אן-אן, אשר שידרה אותה בראש מהדורת החדשות באותו ערב. דווח בה על רעידת האדמה שעוצמתה 6.2 בסולם ריכטר, שמוקדה בים לאורך חוף מפרץ אילת. בין היתר סיפר הקריין על מפולת הסלעים שכיסתה 'חצי-שמורת-טבע', וקברה שלד דינוזאור שנחשף זה מקרוב. המידע ה'רגיש' לא משך תשומת לב רבה, מאחר ובישראל ובמדינות הסמוכות עסקו ב'דיני נפשות' – כמה בניינים התמוטטו וכמה בני אדם נספו ברעידת האדמה, אורח באחד מבתי המלון באילת, אדם שני בעקבה הסמוכה ועוד כמה בבית שהתמוטט בעיירה דהב שבמזרח סיני, אשר סמוך לה, במעמקי הים, היה מוקד הרעש. אלה 'תפסו את מרב הכותרות'.

הכתבים המקומיים - שכונסו 'למסיבת עיתונאים', בה הציגו הדוקטור שקד ואוריאל תדמור כמה מהממצאים - הסכימו לשתף פעולה ודיווחו על המפולת בהבליעם ככל שיקלו את המיקום המדויק ופרטים מזוהים אחרים. הנערים, שהבינו היטב שמרגע זה מועבר ה'לפיד' למומחים, שיתפו אף הם פעולה בהסתרת המידע. אוריאל ודוקטור שקד הבהירו להם שאם יגיעו לאתר עיתונאים והרפתקנים למיניהם עלול הנזק להיות הרסני, ולכן תרומתם למבצע תהיה מכאן ואילך בהסתרת מיקום האתר מפני סקרנים לא-רצויים. אולם פטור בלא כלום אין. תחילה הטרידום העיתונאים ה'צפוניים' שהזדמנו למקום לסקר את תוצאות הרעש. לבסוף, 'נקנתה' שתיקת העיתונאים במחיר חשיפת בני החבורה לראיונות, ותצלומיהם קישטו את דפי העיתונות בשבועיים שלאחר האירוע. הנערים, שלרגע קט יצאו מאלמוניותם, עמדו בכל הפיתויים ולא חשפו יותר מאשר נדרש - לא 'נידבו' מידע על מיקומו של האתר וגם לא הרחיבו את הדיבור על נסיבות הימצאו.

בתום שבועיים שככה ההמולה. העיתונות שהחלה לעסוק בעניינים העומדים ברומה של פוליטיקה, 'ירדה' מהנושא ולכאורה הכל חזר לתיקנו. אך בתחתית המדורה הכבויה המשיך הרמץ לבעור. בדואר האלקטרוני של דינה הצטברו עשרות פניות של נערים ונערות, אשר ביקשו לדעת יותר על דרך התארגנותם ועל ממצאיהם. לנוכח כל אלה החליטו בני החבורה שלא להתפרק בינתיים, אך להעביר את התעניינותם לתחום חדש - לארכיאולוגיה. ממצאים שנתגלו לאחרונה בנגב, המוכיחים כי בתקופה הערבית הקדומה, בה היה האזור מאוכלס בצפיפות, היו כאן מכרות לזהב, הציתו את דמיונם והם התנדבו להשתתף בחפירות שתוכננו לקיץ הקרוב. אין לי ספק שבעתיד נשמע עליהם...

אוריאל, לעומת זאת, ניצל את הפרסום בקרב חוגי המדענים להשגת תקציב לבניית המוזיאון הנכסף. הוא קיבל הבטחות ממשרד המדע ומגופים ציבוריים שונים, והיה עסוק עד מעל לראשו הן במחקרו שהלך והתקרב לסיומו והן בתכנון המוזיאון והקמתו.

אם תרשו לי כמה מילים של רכילות עסיסית - מסתבר שדינה ויואב, שתחילה היו אויבים מושבעים, ולקראת סוף הסיפור החלו אפילו לסבול זה את זה, הם כעת חברים. מי שסיפר לי על כך - מסיבות מובנות לא אוכל להסגירו - סיפר שעכשיו הם עדיין ממשיכים לריב, אך הפעם כבני זוג לכל דבר...

ולבסוף, כמה משפטים אחרונים עלי - של הכותב על עצמו. גם אני הנני עיתונאי, ובמקרה גם שכנו של אחד מבני החבורה. הסיפור שקראתם כאן הוא אמת לאמיתה, כך לפחות התרשמתי מהשיחות הארוכות שניהלתי עם כמה ממשתתפיו. אם פה ושם שיניתי כמה פרטים ושמות, לא היה זה אלא כדי לא לחשוף שלא לצורך את הנוגעים בדבר, וכדי לשמור בסוד את מיקומו של האתר, הידוע כעת רק למדענים ושומרי הטבע. אני גם התחייבתי שלא לתת את ידי למי

שינסו להגיע למקום באורח פרטי. הכל היה מושלם, אלא מה? במפגש האחרון, כשישבתי עם כמה מהנערים ורמזתי שכמה מהעובדות נראות לי קצת דמיוניות, לחש רוני באוזנו של יואב משהו ששמעתי בחצי-אוזן: "...אילו היינו מספרים את כל האמת, מי היה בכלל מסתכל עלינו. לפחות הבלוף הביא לנו את התרומה המבוקשת..."

"מה??" התפרצתי "אתה רוצה לספר לי שלא היה בכלל מאובן, וכל הסיפור מצוץ מן האצבע?"

רוני ויואב החליפו ביניהם מבטים, ופניהם החווירו, הוריקו והסמיקו. רוני הבין שאמר משהו שלא הייתי אמור לשמוע, וגמגם: "לא, מה פתאום, סתם, סתאם אמרתי. אל תיקח את זה ברצינות. סתאם...."

גם יואב הכחיש, וניסה להציל את המצב: "ראה! גם אנחנו שינינו פה ושם לצורך הסיפור, אז מה - רק לכם העיתונאים מותר?" ניסיתי לדובב את יתר בני החבורה, אך כולם נצמדו לגרסתם ולא הצלחתי להציל מפיהם אפילו פרט אחד נוסף. לך תבין ילדים...

אוריאל, ששאלתיו לאמיתות הסיפור, לא הסכים להרחיב על כך את הדיבור. "ככל שהדבר נוגע אלי, הספר שאתה כותב מיותר. היה עדיף שלא תכתוב אותו בכלל." אמר באדישות. אבל לא איש כמוני יירתע. כעיתונאי נאמן לתפקידו ומשימתו - לחשוף את האמת ורק את האמת, המשכתי לנבור ולחפש. תמהתי כיצד לא הבחינו ההורים שילדיהם שיטו בהם לכל אורך הדרך, ומשהו כה גדול ומסוכן - אם יורשה לי להביע את דעתי הפרטית - מתנהל מאחרי גבם. אך גם בעדותם לא מצאתי סימן כלשהו לכך שהסיפור איננו אמיתי. אולי היו אף הם שותפים לקנוניה. גם המורים לא סיפקו מידע כלשהו, ואם תשאלו אותי, הם היו מופתעים יותר ממני. בקיצור, הגעתי למבוי סתום.

מה אומר לכם? הגעתי לכלל מסקנה שהסיפור, אמיתי או בדיוני, ראוי לו שיסופר. ולעצם העניין - לא נותר לנו, לי, לתושבי אילת ולכם הקוראים, אלא להמתין ולראות

האם ישכון במרכזו של מוזיאון הטבע שייפתח באילת שלד של תלת-קרן מאובן או לאו?